

Malo mesto

Maškarin, Dora

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

University of Split, Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy / Sveučilište u Splitu, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:123:739385>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-30**

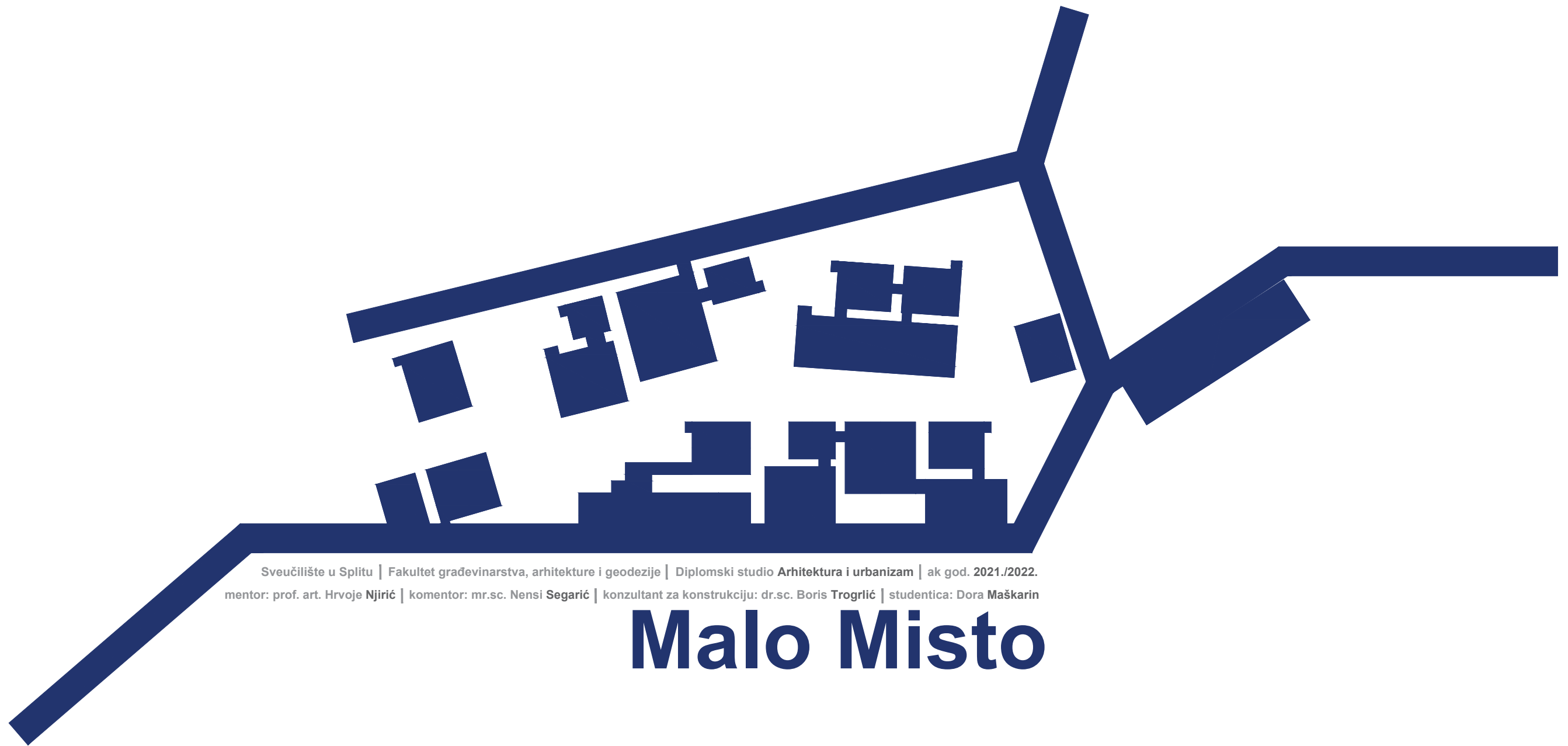
Repository / Repozitorij:

[FCEAG Repository - Repository of the Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy, University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

Sveučilište u Splitu | Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije | Diplomski studio **Arhitektura i urbanizam** | ak god. 2021./2022.
mentor: prof. art. Hrvoje Njirić | komentor: mr.sc. Nensi Segarić | konzultant za konstrukciju: dr.sc. Boris Trogrlić | studentica: Dora Maškarin

Malo Misto

architecture produced not by specialists but by the spontaneous and continuing activity of a whole people with a common heritage, acting within a community of experience.

ARHITEKTURA BEZ ARHITEKTA

Projekt nastaje kao reakcija na kontekst u spoju sa starom gradskom jezgrom te manjkom javnih sadržaja za lokalno stanovništvo. Projekt reagira na lokalnu potrebnu naselja i nužnu obnovu nekadašnjeg glavnog izvora prihoda ovog područja - talasoterapije. Cilj projekta je obnoviti sadržaj talasoterapije te aktivirati neiskorišteni prostorni potencijal naselja Palit integracijom novih sadržaja koji bi obogatili život građana, a pri čemu bi se zadržao identitet lokalnog stanovništva.

SADRŽAJ

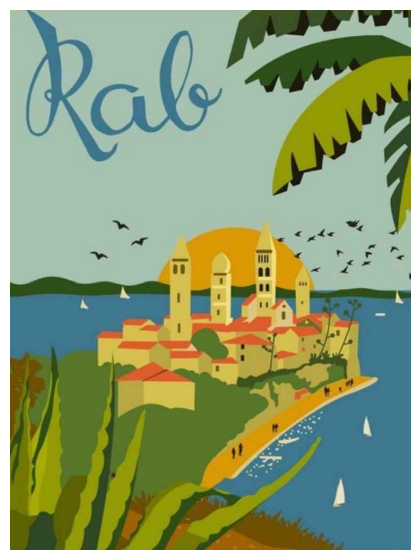
tema odabranog područja

razvoj zdravstvenog turizma i lokalne zajednice

- 01 lokalna zajednica
- 02 zdravstveni turizam
- 03 talasoterapija
- 04 literatura

Malo misto

- 01 analiza lokacije
- 02 urbanistička analiza
- 03 referentni primjeri
- 04 koncept
- 05 situacija 1:1500
- 06 situacija 1:500
- 07 situacija s prizemljima 1:500
- 08 situacija / vatrogasni pristup 1:500
- 09 tlocrti prizemlja 1:200
- 10 tlocrt 1.kata 1:200
- 11 presjeci 1:200
- 12 pročelja 1:200
- 13 tlocrti pojedinačnih objekata 1:200
- 14 aksonometrija
- 15 detalj
- 16 iskaz površina
- 17 prostorni prikazi

razvoj zdravstvenog turizma i lokalne zajednice

FGAG DSSA Diplomski rad ak.god. 2021./2022.

komentor: mr. sc. Nensi **Segarić**

studentica: Dora **Maškarin**

SADRŽAJ

lokalna zajednica

- 02 lokalna zajednica i kvalitativni koncept prostora
- 02 mjesto življenja i "osjećaj mjesta"
- 03 istraživanje; mišljenja i stavovi lokalnog stanovništva
- 07 uloga lokalnog stanovništva u razvoju turizma
- 08 lokalno stanovništvo i kvaliteta življenja

zdravstveni turizam

- 09 definicije i koncepti
- 10 razlike u shvaćanju zdravlja i wellnesa
- 11 uloga turizma i putovanja u zdravlju
- 12 definicije i tipologije zdravstvenog turizma
- 15 potražnja i motivacija zdravstvenih turista
- 16 budući trendovi i predviđanja
- 17 zdravstveni turizam na Balkanu
- 18 sreća, zdravlje i zdravstveni turizam u Hrvatskoj
- 20 prirodni faktori razvoja zdravstvenog turizma na otoku Rabu
- 20 odvijanje zdravstvenog turizma na otoku Rabu
- 21 strategija turističkog razvoja Raba

talasoterapija

- 23 talasoterapija na tlu Hrvatske
- 24 suvremena talasoterapija
- 25 ključni preduvjeti za razvitak morskog zdravstvenog turizma

literatura

Lokalna zajednica i kvalitativni koncept prostora

Lokalna zajednica jest geografski definirana. Povezana je s određenim mjestom, pa u pravilu, upućuje na zajednicu mjesta (*community of place*). Zajednicu mjesta čini skupina ljudi koji žive jedni do drugih na određenom prostoru i dijele određene vrijednosti, iskustva i interese. Lokalno je "prostor koji je strukturiran organizacijom kojoj je važno specifično (lokalno) znanje"

U tom sklopu lokalno označuje različite entitete: autohtono stanovništvo, sela, gradove i gradske četvrti, tvornice, regije, nacije ili mjesta – uvijek je povezano s kontekstualnim, konkretnim i ukorijenjenim. Ideja lokalnog neizbježno nosi naglašene prostorne konotacije. Lokalno je neraskidivo povezano s mjestom – s određenom fizičkom stvarnošću, koja funkcionira kao "kompilacija stvari i objekata na određenoj točki u svemiru". Ta je "kompilacija" uvijek prožeta i kulturnim značenjima.

Prostor je nešto što „punimo“ i (su)oblikujemo (našim) životom, koje treba razumjeti i konceptualizirati ponajprije u kvalitativnim kategorijama - ideja upozoravanja na "fundamentalnu potrebu priznavanja kvalitativne naravi življenja i rada u mjestu te njegove uloge u definiranju rješenja za tvrdokorna pitanja poput stvaranja poslova i investiranja u kapital".

Mjesto življenja i "osjećaj mjesta"

Ljudi se s mjestima povezuju socijalnim, ali i emocionalnim vezama. Mjesta, dakle, nikad nisu puke fizičke lokacije. Ona su uvijek "mjesto za nekog i mjesto nečeg". Povezanost s nekim mjestom "uključuje emocije, stavove, uvjerenja i ponašanja povezana sa specifičnim fizičkim mjesto" ^[1] – mjesta izazivaju emocije u nama zato što "reflektiraju vrijednosti i uvjerenja koja smo naučili i iskusili u tom okružju". Mjesta su, dakle, socijalni konstrukti koji omogućuju diobu iskustava i događaja, stvaranje i slavljenje rituala i tradicije, mijenjanje fizičkog okoliša i, kroz sve te procese, postupnu izgradnju zajednice.

Mjesto postaje mjestom tek kroz procese imenovanja, identificiranja i predočavanja. To, drugim riječima, znači da neki prostor postaje mjestom tek time što biva na određeni način zamišljan, predstavljen, interpretiran i razumljen. Tim se procesima stvara i akumulira memorija pojedinaca i zajednice.

Uz mjesto se veže i specifičan "osjećaj mjesta" ili "osjećaj za mjesto" što se pokušava definirati pomoću koncepta interdisciplinarnosti naravi, "privrženosti mjestu" - pojam privrženosti mjestu označuje simbolički odnos koji ljudi ustanovljuju tako što određenom mjestu pridaju kulturno dijeljenje na emocionalna/afektivna značenja, što stvara temelje za individualno i grupno razumijevanje toga mjesta, ali i za zasnivanje odnosa spram okoliša uopće.

"Prostor postoji samo po ljudima koji žive i rade u njemu i koji ga time su-stvaraju; bez toga preostaje samo praznina."

Sugovornik S3 smatra kako bi se ovakav način turizma trebao prioritetno revitalizirati jer mlađi naraštaji već od malena kreću zdravijim 'lifestylom', promovirajući autohtone, prirodne načine rehabilitacije i općenito načina života pa smatra da bi ovaj način turizma privukao ne samo starije generacije koji koriste usluge talasoterpije, već i mlađe naraštaje. Oba dva sugovornika, (S5 i S6) suglasni su u mišljenju kako je zdravstveni turizam koji se nekad odvijao na ovom području donio mnogo više od same zdravstvene usluge. Opisuju kako nudi spoj prirodnih ljepota vezanih uz lokalno - more, miris soli u zraku, ljekovito morsko bilje, mediteranska prehrana i sl. Navode kako turisti svoje zdravstveno stanje poboljšavaju samim dolaskom na otok, a ne isključivo primjenom rehabilitacije. Svi sugovornici smatraju da zdravstveni turizam nije imao nikakvih negativnih posljedica na razvoj turizma na Rabu osim ispitanika iz lokalne uprave koji kaže

"valja napomenuti kako je turizam podložan vanjskim utjecajima kao što su društveno-politička situacija, stanje u regiji, ekonomska situacija, ali i onim ekstremnijim kao što su ratovi i pandemije."

Kao primjer je naveo upravo pandemiju uzrokovanu covid-19 koja bi zdravstvenom turizmom unutar talasoterije napravila veliku pauzu i vrlo uspored napredak, a samim time za sobom brojne negativne učinke. Primjerice, otpuštanje radne snage, mali dolazak turista i drugo.

Sadašnje stanje turizma na Rabu

Sadašnje stanje turizma na otoku Rabu sugovornici vide kroz ponudu prirodnih atrakcija mora, sunca, plaža, šume, impresivne arhitekture i povijesti kao temeljnih razvojnih resursa.

Prepoznaje se nedostatak sadržaja vezanih uz prirodne, a i kulturne atrakcije. Rab kao turistička destinacija privlači obitelji, turiste srednje i starije dobi. Obilježje Rapskog turizma je sezonalnost te je koncentriran u tri ljetna mjeseca.

Sugovornici su pretežno izrazili nezadovoljstvo trenutnim stanjem turizma zbog manjka stručnog osoblja važnim za turistički razvoj. Kao i u svim manjim mjestima, posebice na otocima, stanovništvo je suočeno sa nedostatkom sadržaja poput zdravstvene zaštite i mogućnosti školovanja te ostalih sadržaja koji bi lokalnom stanovništvu omogućili kvalitetniji život na otoku.

Zbog toga je stanovništvo primorano odlaziti u veće gradove, primjerice, obavljati liječničke preglede i nastaviti školovanje izvan Raba. Sugovornik S7 naglašava koliko je to dodatno izraženo upravo nakon pojave covid-19 virusa. Sugovornici koji su zatečeni u užem krugu lokacije iskazali su nezadovoljstvo masovnom apartmanizacijom i betonizacijom te navode kako:

"nema pravog odnosa čovjeka prema čovjeku - nitko nikome nije potreban. Krenuli smo k tome ključ u ruke i adio Mare".

Sugovornici starije i mlađe generacije usuglasili su se kako turizam stagnira te kako su nekad vrlo važni turistički objekti zapušteni ili srušeni. Sugovornik (S1) smatra kako je turizam još uvijek na nezadovoljavajućoj razini upravo jer se nastavio isti problem iz prošlosti - ubrzanim razvojem turizma naglasak je bio isključivo na smještajnim kapacitetima, a manje se brinulo o pratećim sadržajima, raznovrsnosti i kvaliteti turističke ponude te se ista priča ponavlja i danas. Na pitanje što bi se moglo popraviti ispitanici su odgovorili raznovrsno.

lokalna zajednica

Dok su sugovornici iz lokalne uprave, zdravstvene djelatnosti i turističke zajednice više orijentirani na ponudu raznovrsnog sadržaja koji uključuje razne kreativne i kulturne aktivnosti te raznovrsniju ponudu cjelokupnog aranžmana, sugovornici starije i mlađe populacije kao i sugovornici sa mjesta lokacije smatraju kako se mora poraditi na učenju tradicijskih vještina te spoj turista i lokalnog stanovništva za opće dobro, jer kako navode: Ako je njima dobro bit će i nami i obrnuto. Naši dragi turisti žele vidjeti ono naše, ono ča mi živimo, ono ča svako misto ima za sebe."

Lokalno stanovništvo važna je interesna skupina jer na temelju njegovog prihvaćanja ili odbijanja turističkog razvoja ovisi i budućnost te uspješnost same destinacije. Shodno tome, sugovornici su izrazili svoje mišljenje o tome da li je lokalno stanovništvo dovoljno uključeno u odlučivanju o budućnosti mjesta i turizma. Kao i očekivano, svi smatraju da lokalno stanovništvo nije uključeno u dovoljnoj mjeri. Postoje udruge privatnih iznajmljivača gdje se mogu izraziti nezadovoljstva, tražiti i primiti savjeti vezani za turizam, ali kako sugovornici suglasno smatraju - u konačnici svi prijedlozi dolaze u ruke vladajuće politika koja dalje sve usmjerava prema svojim interesima uglavnom zanemarujući stručnu argumentaciju. Sugovornik iz turističke zajednice osvrnuo se na dio lokalnog stanovništva koje ne pridonosi poboljšanju cjelokupne zajednice odnosno niti ne pokušava biti aktivno u vezi zajedničkog napretka:

" Koliko narodu daješ toliko ti ono vraća. Najčešće to izgleda da svatko gleda samo ispred svoje kuće. Ako nije ispred moje, e puno me manje to dira. Osviještenost ljudi je sve manja. Ljudi su se otuđili, a samim time onda pati i mjesto i zajednica."

Nastavno na trenutno nezadovoljstvo turizmom, ispitanici su iznijeli svoje mišljenja kako bi zdravstveni turizam bio potencijalno dobro koje bi prvo i osnovno produžilo sezonu. Sugovornik S3 navodi: "Svi starimo, a zašto onda ne olakšati čovjeku starost."

Sugovornici turističke djelatnosti i lokalne uprave navode kako je moguć cjelogodišnji program zdravstvenog turizma upravo radi blage klime na otoku, dok su sugovornici starije populacije zauzeli za stav da bi ipak bilo dobro napraviti neku pauzu od turista i iskoristiti taj period za vlastiti " gušt i terapiju".

Viđenje budućeg razvoja turizma na Rabu

Otok Rab kao popularna turistička destinacija ima potencijale za uspješan razvoj turizma i u 21. stoljeću, kroz inovativne pristupe u kreiranju turističkih proizvoda po mjeri potrošača. No, kada u pitanje dolazi budućnost turizma na otoku, nailazimo na sukob generacija. Sugovornici starije dobne skupine kao i sugovornik iz turističke djelatnosti smatraju kako je nužno okrenuti jednom obliku turizma. Smatraju da je potrebno usmjeriti sav razvoj na jedan oblik .

" Ne možemo biti i ekskluzivni i masovni i obiteljski i zabavni. " (S1)

Sugovornik mlađe populacije (S3) smatra kako fokus na obiteljski turizam kakav sad dominira nije najbolje rješenje te kako se svim generacijama treba ponuditi određeni dio zabave odnosno ono što svaku generaciju opisuje. Na pitanje tko bi trebao voditi računa i upravljati razvojem turizma, sugovornik iz lokalne uprave dao je prednost upravo lokalnoj samoupravi koja bi trebala kontinuirano poticati razvojna promišljanja, evidentirati probleme i biti pokretač mobilizacije svih sudionika. Ostali sugovornici složili su se oko odluke kako bi gradska vlast trebala biti ta koja donosi najvažnije odluke, dok je sugovornik starije populacije (S6) nadodao kako je svatko ponaosob bitan i treba svojim primjerom pokazati koliko voli ovaj otok.

Masovni turizam s kojim smo se susreli utjecao je na ponudu koju destinacija pruža. S razvojem turizma dolazi i do iseljavanja stanovništva iz starogradske jezgre te korištenja prostora za sezonsko iznajmljivanje. Sugovornik mlađe generacije, kao i sugovornici sa mjesta lokacije smatraju kako mnogi poduzetnici i osobe koje žele investirati u turizam gledaju svoje interese, a nimalo interese građana te smatraju kako destinaciju trebaju „braniti“ nadležna tijela na državnoj i lokalnoj razini. Sugovornik zdravstvene djelatnosti smatra kako lokalno stanovništvo osjeti ipak nekolicinu negativnih utjecaja od strane turizma kao što su prometne gužve, nedostatak parkinga, gužve na plažama, galame u noćnim satima i sl. Sugovornik turističke djelatnosti svjestan je negativnih posljedica, ali smatra kako ih ipak zasjenjuje pozitivna strana turizma. Kako izbjeći negativne posljedice pitanje je na koje su se ispitanici najviše premišljali. Teško je doći do jednostavnog rješenja, no jedno je vrlo jasno iskazano od strane sugovornika, a to je spriječiti masovni turizam i sve što dolazi kao preduvjet masovnosti. Od ispitanika turističke djelatnosti dobiven je jedan vrlo jasan, iskren odgovor koji znači bolju budućnost:

" Identitet zajednice čine ljudi, kultura, tradicija i priroda koji čine začarani krug uspješnosti i atraktivnosti destinacije. Kada je taj krug prekinut dolazi do negativnih promjena koje mogu rezultirati gubljenjem identiteta destinacije. Zbog tih razloga razvoj turizma se mora prilagođavati destinaciji, a ne obrnuto kako je često slučaj."

Zaključak istraživanja

Zaključno, zdravstveni turizam bio bi značajan za razvoj mjesta i imao bi veliki potencijal u napretku zajednice. Ovakvim oblikom turizma moguće je kontrolirati "masovnost" i „sezonalnost“ i ponuditi autohtoni sadržaj, čije vrijednosti prepoznaju mladi. Time bi se moglo također pridonjeti zadovoljstvu lokalnog stanovništva koje ima materijalne dobiti, ali i koristi za vlastite zdravstvene potrebe. Sugovornici su višestruko naglasili kako bi zdravstvenim turizmom iskoristili ono što nam je priroda sama dala, a to su čisti zrak i more. Ističe se nedovoljna uključenost lokalnog stanovništva u donošenje odluka ključnih za njihov život na otoku. Budući da već postoji tradicija zdravstvenog turizma, moguće je taj koncept razvijati prema suvremenim zahtjevima turističkog tržišta koje je usmjereno prema „zdravijem“ i „autentičnom „ načinu života.

Prepoznaju se negativni učinci pretjerane izgradnje dok stari objekti propadaju. Također se uočavaju brojni ekološki problemi koji nastaju tijekom turističke sezone, primjerice buka i gužva. Iako lokalno stanovništvo turizmom ostvaruje ekonomsku korist, moraju i turisti biti zadovoljni te se pri tome se brinuti o očuvanju temeljnih turističkih resursa, prirodnog i kulturnog okoliša.

I na kraju iskren odgovor sugovornika o tome što znači bolja budućnost Raba u kontekstu turističkog razvoja.

Identitet zajednice čine ljudi, kultura, tradicija i priroda koji čine začarani krug uspješnosti i atraktivnosti destinacije. Kada je taj krug prekinut dolazi do negativnih promjena koje mogu rezultirati gubljenjem identiteta destinacije. Zbog tih razloga razvoj turizma se mora prilagođavati destinaciji, a ne obrnuto kako je često slučaj." (S1)

lokalna zajednica

uloga lokalnog stanovništva u razvoju turizma

Razvojem turizma u destinacijama pridonosi se kako pozitivnim tako i negativnim učincima u prostoru u kojem se razvija. U suvremenim turističkim kretanjima zasigurno ni resursi, ni lokalno stanovništvo, a ni gospodarstvo koji se nalaze u određenom turističkom području ne postaju imuni na kretanja oko sebe. Turizam mijenja okolinu u kojoj se razvija, a donosi promjene i kod lokalnog stanovništva. Turist dolazi sa svojom kulturom i svojim željama za upoznavanjem tradicije, jezika, kulturno-povijesne baštine dok lokalno stanovništvo živi u prostoru koji je namijenjen zadovoljenju turističkih potreba. Različiti su stavovi lokalnog stanovništva spram turista i njihovih želja, a ponajviše ovise o tome da li stanovnici ovise o prihodima koji se ostvaruju turizmom. U cjelokupnom razvoju treba se voditi koncepcijom održivog razvoja turizma koji treba osigurati da nekontrolirani razvoj ne uništi resurse već da ih sačuva za buduće generacije, a u cilju stalnog poboljšanja kvalitete života u turističkoj destinaciji. Promjene koje se događaju kod lokalnog stanovništva, a uzrokovane turističkim razvojem, su stalne, a mogu biti kako pozitivne (mogućnost zapošljavanja, poboljšanje infrastrukture, itd.), tako i negativne (prometne gužve, kriminal, premašivanje prihvatnog potencijala i sl.). Između turista i lokalnih stanovnika u destinaciji dolazi do stvaranja različitih odnosa koji su uzrokovani različitim sudjelovanjem u aktivnostima svakodnevnice. Ono što je za jednog sloboda i užitek za drugog je teret i rad. Sudaraju se slobodno vrijeme i rad, potreba za odmorom sa potrebom za opstankom.

Lokalno stanovništvo je vrlo važan dionik u razvoju turizma destinacije, a zainteresirano je za njen razvoj jer je svjesno da iskorištavanjem resursa i lošim odlukama menadžmenta može rezultirati uništavanjem postojećih vrijednosti u njihovoj životnoj sredini. Kvaliteta života stanovništva u destinaciji ne smije se narušavati jer njenim uništavanjem i narušavanjem gubi se domicilno stanovništvo, a koje bi trebalo biti jedan od nositelja gospodarskog razvoja. Zadovoljstvo životom u destinaciji je veće i raste tijekom faze zrelosti razvoja turizma jer stanovnici materijalno osjete posljedice turističkog razvoja, ali kad turistički razvoj počinje opadati, opada i kvaliteta života u destinaciji.

U odvijanju života u turističkoj destinaciji prisutnost turista može izazvati pozitivne utjecaje (npr. budi se ponos o vlastitoj prošlosti, tradiciji, zadovoljstvo napretkom mjesta, stanovništva, podizanje samopouzdanja itd.) i negativne po stanovnike (npr. osjećaj zauzimanja vlastitog prostora, netrpeljivost prema turistima u vlastitom okruženju, prema prometnoj gužvi i buci koja nastaje stalnim turističkim kretanjima itd.). Jačina pojedinog utjecaja može biti vrlo raznolika pa čak se mogu miješati i pozitivni i negativni utjecaji. Stavovima pridonose i prednosti koje nosi turistički razvoj kao npr. povećanje dohotka stanovništva (osiguranje ekonomske neovisnosti i stabilnosti područja), osiguranje izgradnje komunalne infrastrukture, poticanje malog poduzetništva, stvaranje prepoznatljive turističke ponude destinacije i brendiranje autohtone ponude, poticanje povratka stanovništva i sl., ali isto tako i nedostaci koji takav razvoj nosi kao npr. iseljavanje stanovništva, premašivanje prihvatnog potencijala, uništavanje prirodnih i kulturnih resursa, uništavanje autohtonosti, nemogućnost cjelogodišnjeg zapošljavanja u destinacija koje sezonski posluju itd.).

lokalna zajednica

Uspjeh razvoja turizma destinacije je funkcija više međuzavisnih komponenti, a ta činjenica naglašava potrebu za kontinuiranim i integriranim pristupom upravljanju kvalitetom turističke destinacije. Poznato je da lokalno stanovništvo, vezano uz određeno područje i vlastiti okoliš, ima mnogo bolji osjećaj za to što su realne potrebe toga područja, kao i jasniju viziju budućeg razvoja nego li središnja uprava. Zbog toga će biti potrebno uključiti vizije, želje, potrebe i potencijale i entuzijazam lokalnog stanovništva u planove za budući razvoj. Stanovnici prepoznaju raspon pozitivnih i negativnih efekata turističkog razvoja, ali i stupanj do kojeg su spremni tolerirati negativne efekte ovisi o njihovoj uključenosti u turističko privređivanje, duljinu stanovanja u destinaciji i njihovoj izloženosti turističkom prometu u svakodnevnom životu.

Lokalno stanovništvo je zainteresirano za sudjelovanje u planiranju razvoja destinacije i razvoj turizma kod većine ispitanika nema negativnu percepciju. Važnost u koncipiranju razvoja destinacije daje se destinacijskom menadžmentu koji je i odgovoran za primjenu razvojnih strategija, a najvažnijim organizacijama smatraju turističke zajednice i općine te gradove na čijem se teritoriju razvija turistička ponuda. Stanovništvo će biti zadovoljno turističkim razvojem ako mu isti osigurava određene prednosti kao npr. mogućnost zapošljavanja, poboljšanje infrastrukture, stvaranje uvjeta za malo poduzetništvo i prije svega ako mu se ne narušava kvaliteta života u turističkoj destinaciji.

U cilju kvalitetnog razvoja kulturnog turizma destinacija mora biti uključeno i lokalno stanovništvo jer se stvaranje turističkog proizvoda na osnovi kulturno-povijesne baštine utječe se na samo lokalno stanovništvo i njegov identitet. Kulturno-povijesnu baštinu stanovništvo percipira kao vrijednosti iz svoje prošlosti koju treba sačuvati za budućnost.

lokalno stanovništvo i kvaliteta življenja

Pod pojmom lokalnog stanovništva misli se na određeni broj ljudi koji žive unutar neke priobalne destinacije. Lokalno stanovništvo svojom kulturom, tradicijskim vrijednostima i nasljeđem, te znanjem, susretljivošću i gostoljubivošću dodjeljuju destinaciji specifična obilježja, odnosno identitet zbog kojeg postaje poželjna za posjetiti. Važno je naglasiti kako lokalno stanovništvo nije homogena grupa te se unutar takve skupine mogu razaznati primjerice poduzetnici, vlasnici nekretnina, djelatnici u turizmu i slično. Postoji i tzv. eksterno stanovništvo koje obuhvaća ljude koji ne žive u određenoj priobalnoj destinaciji, ali imaju legitimno pravo biti uključeni u određene odluke te oni koji su rođeni u destinaciji, odselili su se iz iste, ali su još uvijek na određeni način povezani s destinacijom.

Razina kvaliteta življenja lokalnog stanovništva u turističkoj destinaciji razvojem turizma trebala bi proporcionalno rasti. Zadovoljstvo životom u destinaciji je veće i raste tijekom faze zrelosti razvoja turizma jer stanovnici materijalno osjete posljedice turističkog razvoja, ali kada turistički razvoj počinje opadati, opada i kvaliteta življenja lokalnog stanovništva u destinaciji. Razvoj turizma podiže standard življenja lokalnog stanovništva, ali i opću kvalitetu življenja na turističkim receptivnim prostorima u smislu bogatije ponude raznih proizvoda, usluga i sadržaja koji su u prvom redu namijenjeni turistima, ali ostaju na raspolaganju i lokalnom stanovništvu.

"razvoj turizma temelji se na općim razvojnim ciljevima i prioritetima koje određuje lokalno, rezidentno stanovništvo"

definicije i koncepti

Zdravlje je osnovni pojam za mnoge druge pojmove koji se koriste u ovoj domeni, posebna definicija Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) iz 1984. je sljedeća: "mjera u kojoj je pojedinac ili grupa u stanju ostvariti težnje i zadovoljiti potrebe te promijeniti ili se nositi s okolinom. Zdravlje je resurs za svakodnevni život, a ne cilj življenja; to je pozitivan koncept, koji naglašava društvene i osobne resurse, kao i fizičke sposobnosti." [2]

Osim slobode od rizika od bolesti i prerane smrti, SZO se također referira na sposobnosti ljudi da obavljaju obiteljske, radne i društvene uloge; njihovu sposobnost da se nose s fizičkim, biološkim, psihičkim i društvenim stresom; u kojoj mjeri doživljavaju osjećaj blagostanja; i njihovo stanje ravnoteže s okolinom.

Kvaliteta života je još širi i složeniji pojam od zdravlja i kombinira objektivne i subjektivne elemente. Uključuju domene zdravlja, rada i produktivnosti, materijalnog blagostanja, osjećaja dijelom svoje lokalne zajednice, osobne sigurnosti, kvalitete okoliša, emocionalne dobrobiti i odnosa s obitelji i prijateljima. Kvalitete života primjenjuje se i na turizam. Turizam može doprinijeti većini domena, ali posebno zdravlju, poslu i produktivnosti, emocionalnoj i duhovnoj dobrobiti te odnosu s obitelji i prijateljima. Turisti se također mogu osjećati dijelom privremene zajednice kada putuju i mogu obratiti više pozornosti na okoliš, posebno ako su u skupini ekoturizma.

Sreća je pomalo neuhvatljiv pojam, iako su sada značajna istraživanja posvećena izradi globalnih indeksa sreće za brojne zemlje. Kao što je izjavio *Gilbert*, "Ne postoji jednostavna formula za pronalaženje sreće." *Martin Seligman*, jedan od utemeljitelja pozitivne psihologije, definira sreću kao "pozitivne osjećaje kao što su ekstaza i udobnost i pozitivne aktivnosti koje nemaju nikakvu komponentu osjećaja kao što su apsorpcija i angažman." Definira sretan život kao život ispunjen pozitivnim osjećajima i aktivnostima. *Haidt* sugerira da sreća dolazi iznutra i izvana dok *Dalaj Lama* vjeruje da je sama svrha života traženje sreće te smatra da je sreća više određena stanjem uma nego vanjskim uvjetima, okolnostima ili događajima. Ovo su samo neke od niza definicija s kojima se možemo poistovjetiti ali u konačnici pojedinac sam stvara i na različit način percipira pojam sreće.

Blagostanje je više od sreće. Osim što se osjećate zadovoljno i sretno, blagostanje znači razvijati se kao osoba, biti ispunjen i dati doprinos zajednici. Koncept wellnessa podupire ovu ideju još prema dalje i uključuje domene kao što su fizičko, mentalno i duhovno zdravlje, samoodgovornost, društveni sklad, osjetljivost na okoliš, intelektualni razvoj, emocionalno blagostanje i zadovoljstvo na radu

Wellness ima jače veze s promjenom načina života ili činjenjem nečeg zdravog nego s liječenjem određene bolesti. Ljudi koji koriste wellness usluge obično pokazuju veću zdravstvenu svijest od drugih. Wellness se bavi ljudskim zdravljem u holističkom ili sveobuhvatnom smislu i pretpostavlja da će svaka osoba aktivno sudjelovati u zaštiti svog zdravlja.

"Za sreću je potrebno promijeniti sebe i svoj svijet. To zahtijeva postizanje vlastitih ciljeva i uklapanje s drugima."

razlike u shvaćanju zdravlja i wellnessa

Postoje jasno različita povijesna, kulturna i jezična shvaćanja zdravlja i "wellnessa". U nekim jezicima (npr. hebrejski) ne postoji riječ za "wellness", nego ona se samo prevodi kao 'zdravlje'. Međutim, čini se da je sve češće da se izraz "wellness" koristi na međunarodnoj razini, čak i u onim zemljama u kojima se jezik jako razlikuje od engleskog. Prevođenje termina u svrhe marketinga ili provođenja istraživanja može stvoriti nekoliko problema. Čini se da se izraz "wellness" sve više koristi u mnogim zemljama engleskog govornog područja, također u kontekstu turizma.

Međutim, u većini kultura hidroterapija (liječenje vodom) ili balneoterapija (liječenje na bazi ljekovite termalne vode) nije poznata niti shvaćena, a turisti bi bili iznenađeni, pa čak i obeshrabreni da pronađu atmosferu poput bolnice ili klinike unutar ovih medicinskih kupelji ili sanatorija jer se često prevode kao toplice. Malo je vjerojatno da će tražiti liječničke usluge, već će umjesto toga tražiti programe relaksacije, opuštanja na tjelesnoj, umnoj i duhovnoj razini te otpuštanje i upravljanje stresom. U južnoj Europi naglasak je na wellnessu uz more, gdje se sunce, morski zrak i talasoterapije koriste za poboljšanje općeg stanja i vlastite dobrobiti.

health vs. wellness

Bez obzira na terminologiju, zdravlje i "wellness" kao pojam jasno znače različite stvari u različitim zemljama i kulturama. U srednjoj i istočnoj Europi i baltičkim državama pojam zdravlje usko je povezan s fizičkim i medicinskim terapijskim liječenjem. Postojanje ljekovitih voda i drugih prirodnih dobara (kao što su blato, peloid ili špilje) znači da je glavna povezanost ljudi u regiji upravo s ovim oblicima aktivnosti. Tretmani su obično ljekoviti za specifična fizička stanja. Posjetitelji iz ovih krajeva mogu potražiti liječnika za konzultacije ili očekivati neku vrstu liječničkog nadzora tijekom boravka. Mnogi zapadni Europljani upoznati su s konceptom povijesnog, termalnog lječilišnog turizma, kao i talasoterapije (liječenja na bazi morskih elemenata), posebice na obali Atlantika. *"Međutim, u većini kultura hidroterapija (liječenje vodom) ili balneoterapija (liječenje na bazi ljekovite termalne vode) nije poznata niti shvaćena, a turisti bi bili iznenađeni da pronađu atmosferu nalik bolnici ili klinici unutar ovih medicinskih kupelji ili sanatorija jer se često prevode kao toplice."*^[2] Malo je vjerojatno da će tražiti liječničke usluge, već će umjesto toga tražiti programe opuštanja, relaksacije s naglaskom na tijelo-um-duh ili upravljanje stresom.

U južnoj Europi naglasak je na wellnessu na moru, gdje se sunce, morski zrak i talasoterapije koriste za poboljšati dobrobit. Osim toga, tempo života je opušten, a mediteranska prehrana se smatra jednom od najzdravijih na svijetu. Turske kupelji se koriste u Turskoj, a slični objekti postoje u nekim dijelovima Španjolske (npr. Andaluzija) gdje je naslijeđe Maura dominantno i u nekoliko sjevernoafričkih zemalja. Posjetitelje iz nordijskih zemalja možda više privlači rekreacija na otvorenom i priroda te jednostavni, funkcionalni, ali čisti sadržaji. U Skandinaviji je veliki naglasak na rekreaciji na otvorenom kao što su nordijsko hodanje, skijaško trčanje i plivanje na jezeru, čak i zimi. Posebno u Finskoj, gotovo svi ljudi imaju saunu u svojoj kući ili u neposrednoj blizini jer se na to gleda kao na sastavni dio svakodnevnog wellnessa. U Njemačkoj, Austriji i Švicarskoj tjelesna se kondicija također smatra izuzetno važnom, ali to se kombinira s drugim principima optimalnog zdravlja, uključujući zdravu prehranu, odmor i opuštanje te neke oblike duhovne aktivnosti kao što su joga i meditacija. Sve je veći pomak prema vlastitoj odgovornosti i uravnoteženom pristupu životu.

zdravstveni turizam

uloga turizma i putovanja u zdravlju

Turizam se oduvijek smatrao procesom samoregeneracije, kao i opuštanja, obrazovanja ili uživanja. Većina turista u prošlosti je preferirala bijeg i diverzantske oblike turizma koji se očituju u hedonističkim aktivnostima (npr. sunce, more, pijesak). Međutim, nije lako pobjeći od normativnosti i prtljage svakodnevnog života, što može biti velika prepreka uživanju u putovanju. Premda je ideja 'pobjeći od svega' u turizmu važna, važan je i proces samootkrivanja ili samorazvoja. Turističko putovanje sastoji se od dva dijela: vanjskog i unutarnjeg putovanja, odnosno vanjskog svijeta iskustva i unuranog svijeta svijesti.

Također, postavlja se pitanje bavi li se wellness turizam bijegom od sebe i svijeta u okruženju koja nude potpuno opuštanje ili je riječ o suočavanju sa samim sobom i ponovnom pregovaranju o vlastitom mjestu u svijetu i odnosima s drugima. Rad na problemima u životu može se lakše obaviti u okruženju daleko od kuće, a to je važan dio samorazvoja i kretanja naprijed.

"Većina oblika turizma nudi nam 'let', ali malo nas opremi mehanizmom 'borbe'. Jedna iznimka od ovoga može biti wellness kroz vodstvo i podršku liječnika, učitelja, vodiča ili savjetnika." [2]

Kad bi wellness turizam bio samo opuštanje, onda bi se moglo reći da je tradicionalni odmor na plaži s naglaskom na sunčanju vrhunski oblik meditacije. Slično, lječilišni turizam ponekad nudi nešto više od uživanja u toplim termalnim, morskim ili ljekovitim vodama. Kako bismo poboljšali iskustvo wellness turizma, smatra se da je potrebno dati neki namjerni ili (pro)aktivni doprinos psihološkoj, duhovnoj ili emocionalnoj dobrobiti uz iscjeljenje i odmor tijela. To dovodi wellness turizam iz područja samo pasivnog turizma s fokusom na bijeg u onaj u kojem su turisti vođeni željom da aktivno poboljšaju svoje zdravlje ili promijene svoje živote.

Putovanje, samo po sebi, može biti DUHOVNO iskustvo – ako briše značaj odredišta.

Odredište je često i dalje važno čak i ako je fokus na "unutarnjem putovanju". Turisti često traže lokacije i aktivnosti koje su transcendentne. Turiste privlače 'uzvišeni' krajolici koji pogoduju njihovoj duši jer se osjećaju malima, a opet dijelom beskonačnog i univerzalnog ciklusa. Stoga nije slučajno što se brojni wellness centri i holistička odmorista nalaze uz more/ocean ili na planinskom vrhu/u šumi.

Kao i kod svih oblika turizma, tokovi turista koji si žele priuštiti ovakav oblik putovanja su pretežno iz razvijenijih zapadnih zemalja te se kreću prema manje razvijenim zemljama. To je obično slučaj s medicinskim putovanjima i turizmom, ali ponekad je i obrnuto - npr. kada određena skupina ljudi putuje na medicinske intervencije. Ovakav oblik turizma negdje je više a negdje manje dostupan a naročito kada u obzir uzmemo zemlje koje subvencioniraju zdravstvene i wellness aktivnosti ili zemlje u kojima su ovakve aktivnosti integrirane u svakodnevni život.

definicije i tipologije zdravstvenog turizma

Posljednjih godina zdravstveni, wellness i medicinski turizam eksponencijalno je rastao. To uključuje posjete toplicama, termalnim izvorima, toplicama i wellness hotelima, bolnicama i klinikama za kirurgiju i medicinske zahvate te duhovna ili holistička odmorista. Mogli bismo razlikovati zdravstveni, wellness i medicinski turizam, pri čemu se zdravstveni turizam općenito promatra kao osnovni pojam za wellness turizam i medicinski turizam.

Možemo razlikovati putovanja iz razloga wellnessa (npr. lječilišta za rasonodu i ljepotu) i putovanja iz razloga bolesti (npr. liječničke intervencije i zdravstveni pregledi). Bolest ili određena dijagnoza jedna je od ključnih motivacija za one ljude koji putuju u bolnice, klinike i stomatološke ordinacije. Mnogi putuju u lječilišta i često imaju recept od svog liječnika koji potvrđuje da im je potreban poseban tretman za dijagnosticiranu bolest odnosno opće zdravstveno stanje. Iako neki zdravstveni turisti mogu jednostavno uživati u prilici da se opuste i oporave u toplicama ili uz more, motivacije su nešto drugačije od onih posjetitelja koji su dobrog zdravlja i jednostavno žele poboljšati dobrobit i živjeti bolje. Također je rijetko da se mentalni i psihički problemi uzimaju u obzir kao i tjelesne bolesti, a liječenje je rijetko subvencionirano od strane države. Važno je usredotočiti se na podsektore zdravstvenog turizma, jer svi zdravstveni turisti ne traže isto. Ovisno o motivaciji, životnoj fazi i interesima, turisti će odabrati oblik zdravstvenog turizma koji im je potreban, a to bi moglo biti čisto fizičko s fokusom na sport i fitness; medicinski s naglaskom na liječenje bolesti ili operacije; mentalno ili psihološko s naglaskom na treniranju života ili kontroli uma; opuštanje i relaksiranje u luksuznom spa centru; zabava i rekreacija u namjenski izgrađenom vodenom parku; ili pak meditativno i duhovno u 'skloništu'. *"Iako se medicinska i wellness područja nedvojbeno spajaju u područjima mentalnog i psihičkog zdravlja, upravljanja stresom, života u formi, aktivnog starenja i dugovječnosti, razlike su još uvijek potrebne za razumijevanje razvoja proizvoda, segmentacije i marketinga."* [2]

zdravstveni turizam

lječilišni turizam

Turizam koji se usredotočuje na opuštanje, liječenje ili uljepšavanje tijela u toplicama korištenjem preventivnih wellness i/ili medicinskih tehnika - *"mjesto posvećeno općem blagostanju kroz razne profesionalne usluge koje potiču obnovu um, tijelo i duh"* [2]. Danas možda nije sasvim točno govoriti o postojanju 'lječilišnog turizma', pogotovo zato što mnogi turisti borave u toplicama ili wellness hotelima, ali njihova primarna motivacija za putovanje može biti vrlo različita aktivnost (tj. poslovna, kultura, razgledavanje, kupovina itd.).

Europi postoji više od 1200 toplica i lječilišta, od kojih su mnoga medicinski domovi zdravlja i pružaju tjelesno ozdravljenje posjetiteljima. Mnoga europska lječilišta imaju prirodne, medicinske vode koje se koriste za liječenje određenih stanja kao što su poremećaji kretanja ili cirkulacije. Balneologija i lječilišna medicina dio su znanstvene medicine te se kao takva se moraju temeljiti na znanstvenim dokazima. Međutim, mnoge europske toplice nude i druga ljekovita svojstva, kao što su:

- izvori s ljekovitom vodom za terapijsku upotrebu;
- ljekoviti plinovi;
- toplice, toplice i lječilišta na moru;
- peloidi u toplicama, lječilištima i toplicama;
- bioklimatska/lijekovita klima;
- kneipp terapija.

zdravstveni turizam

medicinski turizam

Medicinski turizam uključuje putovanje u mjesto izvan uobičajenog mjesta stanovanja osobe u svrhu liječenja, intervencije ili terapije. Pojedinci koji odlaze nekamo u sklopu terapije također koriste turističku infrastrukturu, atrakcije i sadržaje destinacije. Medicinsko putovanje znači putovanje isključivo u svrhu liječenja, intervencija ili terapija. Turističke kvalitete destinacije su sekundarne i možda se ne koriste, ali to je malo vjerojatno jer medicinski putnici koriste usluge prijevoza, smještaja i nekoliko drugih usluga, ali u većini slučajeva ne posjećuju mjesta atrakcija. Područje medicinskog turizma posljednjih se godina intenzivno istražuje. Postoji nekoliko definicija medicinskog turizma koje su korištene u kontekstu industrije, na primjer definicija Udruge medicinskog turizma iz 2013. godine: "Ljudi koji žive u jednoj zemlji putuju u drugu zemlju ili putuju unutar svoje zemlje kako bi dobili medicinsku, stomatološku ili kiruršku njegu, a istovremeno primaju jednaku ili veću njegu nego što bi imali u svojoj zemlji/ u mjestu boravka, a putuju radi medicinske skrbi radi pristupačnosti, boljeg pristupa skrbi ili više razine kvalitete skrbi."

spiritualni turizam

Spiritualni turizam je vrsta turizma koja se fokusira na sekularnu (ne-religioznu) spiritualnu domenu wellnessa kroz tjelesno-mentalno-duhovne aktivnosti, posjete retreatovima i ashramima, i povezanosti s prirodom i krajolikom. Duhovnost je holistička disciplina koja nije ograničena na 'istraživanja eksplicitno religioznog', već "razmatra sve aspekte duhovnog iskustva, naime psihološke, tjelesne, povijesne, političke, estetske, intelektualne i druge dimenzije ljudskog subjekta."^[2] Sociološka istraživanja govore da je razvoj individualističkih kultura i društava povećao društvenu otuđenost, stvarajući veću potrebu za traženjem duhovne utjehe.

"Cohen (1996.) opisuje kako je potraga za 'duhovnim centrom' sastavni dio turizma, posebno kada se ljudi osjećaju društveno otuđenim. Tradicionalni aspekti duhovnih povlačenja često su bili u obliku hodočašća za religiozne turiste (Carrasco, 1996; Devereux i Carnegie, 2006; Timothy i Olsen, 2006). Duhovni turizam može uključivati posjete vjerskim objektima ili građevinama, duhovnim krajolicima, hodočasničkim centrima, ashramima, utočištima ili guruima. Međutim, duhovna potraga se smatra više apstraktnom nego specifično religioznom, usredotočujući se na ravnotežu tijela, uma i duha."^[2]

holistički, alternativni i 'new age' turizam

Ovo je vrsta turizma koja se fokusira na ravnoteži tijela, uma i duha kroz alternativne, komplementarne, 'New Age' ili ezoterijske terapije koje se odvijaju u posebnim utočištima, wellness centrima ili na festivalima. Holistički pristupi također se mogu tumačiti kao 'New Age' ovisno o tretmanima koji se nude pod ovom oznakom. Američko udruženje za holističko zdravlje (AHHA, 2007.) smatra da postoje dvije standardne definicije koje se koriste za "holistički":

1. Holistički kao cjelina sastavljena od međusobno ovisnih dijelova - dijelova koji se nazivaju vezom umnog/tijelnog; umnog/tijelnog/duhovnog, ili fizičkog/mentalnog/emocionalnog/duhovnog aspekta. Kada se ovo značenje primjenjuje na bolest, naziva se holistička medicina i uključuje niz čimbenika, kao što je suočavanje s korijenskim uzrokom bolesti; povećanje uključenosti pacijenata; i uzimajući u obzir i konvencionalne (alopatske) i komplementarne (alternativne) terapije.

2. Holistički kao sinonim za alternativne terapije. Prema ovoj definiciji, 'holistički pristup' znači okretanje od bilo koje konvencionalne medicinske mogućnosti i korištenje isključivo alternativnog liječenja. Ovo značenje se uglavnom odnosi na situacije bolesti, a ponekad se koristi i za kontroverzne terapije.

Holistički turizam uglavnom se nudi u odmaralištima koji su obično namjenski izgrađeni. Odmaralište ima više značenja; može biti mjesto za tiho razmišljanje, prilika za ponovno stjecanje dobrog zdravlja i/ili može značiti vrijeme za duhovno iscjeljenje i obnovu, pojedinačno ili u grupi. Mnogi holistički centri uključuju sljedeće aktivnosti:

- tjelesne (npr. masaža, ples, pilates, Alexander tehnika);
- terapijske (npr. masaža, aromaterapija, akupunktura, kineziologija);
- ljekovite (npr. ajurveda, travarstvo, kineska medicina, lijekovi s Bachovim cvijetom);
- mentalne (npr. radionice snova, psihodrama);
- duhovne (npr. meditacija, yoga, Tai Chi, šamanizam);
- iscjeljivanje (npr. reiki, aurasoma, terapija bojama);
- kreativne (npr. slikanje, fotografija, kuhanje);
- izražajne (npr. pjevanje, drama, komedija);
- ezoterične/New Age (npr. tarot, kristali, astrologija);
- osobni razvoj (npr. savjetovanje, upravljanje stresom, life coaching).

wellness turizam

Putovanja koja imaju za cilj zdravstveno stanje u kojem su glavne domene wellnessa usklađene ili uravnotežene (npr. tjelesno, mentalno, psihičko, socijalno). Naglasak je na prevenciji, a ne na liječenju.

Teško je definirati ili razlikovati wellness putovanja jer većina turističkih aktivnosti na neki način promiče zdravlje i blagostanje. Njihova definicija uzima u obzir posjetitelje toplica s naglaskom na njezi, posjetitelje lifestyle odmarališta i posjetitelje duhovnih odmarališt. "*(...)zbroj svih odnosa koji proizlaze iz putovanja ljudi čiji je motiv, u cijelosti ili djelomično, održati ili promicati svoje zdravlje i dobrobit i koji borave barem jednu noć u objektu koji je posebno dizajniran da omogući i poboljša fizičku, psihičku, duhovnu i/ili socijalnu dobrobit ljudi.*"^[2]

Fokus wellness-turizma je na fizičkom tijelu (prehrana, san, fitness, relaksacija); umu i psihologiji (stress-management, 'eusredotočena svjesnost', pozitivno razmišljanje); ili duhovnosti (sjedinenje sa samim sobom i okolinom kroz yogu, Tai Chi, meditacija i priroda). Poboljšanje zdravlja, kvalitete života, fizičke spremne, ravnoteže i sreće, opuštanje i smanjivanje stresa su neki od glavnih ciljeva i zadataka wellness-turizma. Ova vrsta turizma uključuje SPA-centre, utočišta, wellness hotele, sportske i rekreacijske ustanove te mnoge druge oblike turizma, koji se zbog općeg neznanja ili konfuzije u imenovanju miješaju, te je zbog toga jako teško kategorizirati sve subjekte koji spadaju u ovu kategoriju.

Global Spa Summit (2011.) koristio je sljedeću definiciju u svrhu istraživanja: Wellness turizam uključuje ljude koji putuju na drugo mjesto kako bi proaktivno provodili aktivnosti koje održavaju ili poboljšavaju njihovo osobno zdravlje i blagostanje, i koji traže jedinstvena, autentična iskustva ili iskustva temeljena na lokaciji koja nisu dostupna kod kuće.

zaključak

Pokazalo se da je sektor zdravstvenog turizma raznolik i da se sastoji od niza podsektora. Treba napomenuti da je nekoliko wellness pristupa vrlo blisko povezano s mentalnim i psihičkim zdravljem, te da se mnoge toplice i lječilišta počinju fokusirati na medicinske zahvate. Putnici u potrazi za mentalnom ravnotežom ili boljim psihičkim stanjem često traže komplementarne ili alternativne pristupe (npr. Ayurveda, masaža, joga, meditacija). Međutim, većina njih još nije 'temeljena na dokazima' i stoga ih medicinska industrija ne prihvaća uvijek službeno niti se ubrajaju u službenu statistiku zdravstvenog turizma.

ŽIVOT krade, MORE vrati.

zdravstveni turizam

potražnja i motivacija zdravstvenih turista

Poduzeto je relativno malo istraživanja o profilima i motivacijama zdravstvenih i wellness turista. Općenito je lakše sagledati obrasce ponašanja ili vrstu aktivnosti nego identificirati specifične segmente ili ciljana tržišta. Važno je razumjeti najnovije trendove u načinu života kako bi se razumjeli trenutni trendovi slobodnog vremena i stvarni ili potencijalni trendovi u turizmu. Istraživanja su pokazala kako je u wellness aktivnosti uključen velik broj žena i osoba stariji od 30 godina, a relativno malo muškaraca i mladih. Žene su oduvijek bile daleko više zainteresirane za fizički izgled, probleme s težinom, šminku i njegu od muškaraca. Djelomično je to zbog društvenih očekivanja, mode, medijskog pritiska itd. što na kraju dovodi čestaliye posjete žene dnevnim toplicama i kozmetičkim salonima. U usporedbi sa ženama, muškarci preferiraju različite načine opuštanja, od kojih neki imaju dimenziju wellnessa kao što su sportske ili fitness aktivnosti. Označavanje koje se koristi za ciljanje muškaraca mora poprimiti drugačiji oblik, jer je malo vjerojatno da će ljepota ili njega zvučati privlačno, npr. toplice prodaju svoje usluge muškarcima, ali kao alate za opuštanje, oslobađanje od stresa ili avanturu. Popularne aktivnosti uključuju masažu, saune, parne kupelji i teretanu.

Demografski segmenti također imaju važnu ulogu, kao što su dob, spol, razina prihoda, životna faza, zemljopis, religija ili obrazovanje. Osim toga, psihografski segmenti postaju još važniji za analizu wellness turizma kao što su stil života, vrijednosti, zanimanje, osobnost i hobiji. Životni stadij pojedinaca ili težnja da budu dio 'plemena' čine razliku u njihovim potrebama. Mladi ljudi preferiraju putovati u društvu prijatelja u potrazi za zabavom, glazbenim festivalima ili boraviti u sklopu duhovnog odmarališta uz prakticiranje joge, meditacije i sličnih praksi. Treća životna dob na vrhu je ljestvice što se tiče motivacije za korištenje usluga zdravstvenog turizma. Stariji putnici imat će manju potrošnju, ali više vremena, a mogu patiti i od više fizičkih zdravstvenih problema. Stoga medicinska lječilišta ili wellness krstarenja mogu pružiti najbolji oblik opuštanja, iako problemi s tjelesnom pokretljivošću mogu ometati njihovu sposobnost putovanja.

Jasno je da je potrebno više istraživanja o različitim podsektorima zdravstvenog turizma kako bi se utvrdilo na koje segmente ili klastere treba ciljati. Čimbenici životnog stila sve više postaju najvažnije determinante segmenata, no oni su složeni i specifični za različite dobne skupine, spolove, čak i društva i kulture. Postoji jasna veza između načina na koji ljudi provode svoj svakodnevni život (npr. njihova sklonost integraciji zdravstvenih praksi ili ne) i njihovog ponašanja na putovanju. Rast prilagođene usluge i ekonomije doživljaja također znači da posjetitelji postaju sve izbirljiviji i zahtjevniji, pa se destinacije i atrakcije moraju usredotočiti na prilagođavanje svojih proizvoda ne samo segmentima već i pojedincima. To je izazovno, pogotovo kada posjetitelji također očekuju da će doživjeti nešto autohtono ili lokalno za odredište. Stoga zdravstveni turizam mora postati još raznolikiji i jedinstven u razvoju proizvoda, ciljajući nova tržišta u isto vrijeme i zadovoljavajući postojeća.

"Götz (2008) postavlja zanimljivu ideju o tome zašto se mnogi ljudi vole kupati u vodama. On se poziva na dvije teorije evolucije. Jedan (onaj prihvaćeniji) svoj pristup temelji na teoriji savane ili darvinizmu, dok drugi pretpostavlja da su vodeni majmuni bili prethodnici ljudskih bića. Neki etolozi vjeruju da su se neki humanoidi morali prilagoditi načinu života koji se uvelike temeljio na moru i morskom životu. To bi objasnilo sklonost gotovo svih civilizacija i društava, drevnih i modernih, da se uključe u neki oblik aktivnosti temeljenih na vodi za zdravlje i dobrobit. Aktivnosti temeljene na vodi također su se tradicionalno povezivale s duhovnošću, osobito u vrijeme kada se vjerovalo da 'čarobni' duhovi žive u termalnim vodama i liječe tijelo." [2]

budući trendovi i predviđanja

Toplice i wellness odmarališta mogu se konceptualizirati u kulturnom/sociološkom smislu kao moderni hramovi u kojima ljudi mogu iskusiti rituale, naučiti produbiti svoje osobne wellness prakse, podići svoju svijest, postati otvoreniji za poboljšane načine postojanja i produbiti svoje iskustvo života. Uloga turizma ovdje je da ljude udaljava od njihovog normalnog okruženja, što je često potrebno kako bi se pravilno odmorili ili oporavili. Jedan od najvažnijih aspekata zdravstvenog i wellness turizma je da posjetioци nauče kako poboljšati svoj životni stil tijekom nekoliko dana boravka, a zatim nastave svoj proces samoiscjeljenja kod kuće.

Igrati ulogu u osnaživanju ljudi da preispitaju i kontroliraju vlastito zdravlje i blagostanje te rekonstruiraju sliku wellness-odmora od luksuza koji se ugađa sebi do uravnoteženog izbora načina života.

Postoje važni pomaci u stavovima ljudi prema starenju. Predviđanja Svjetske zdravstvene organizacije znače da će u budućnosti biti još značajniji broj starijih ljudi, od kojih će većina htjeti ostati u formi, biti aktivni i mladoliki. Naglasak na kvaliteti života i sreći vjerojatno će postati važniji od mladolikog izgleda. Naravno, i jedno i drugo predstavlja važnost, a mnoge starije osobe, posebno žene, nesumnjivo će sudjelovati u rastućoj industriji estetske kirurgije, posebno ako/kada postane jeftinija, dostupnija i društveno prihvatljivija. Dobro je pitanje koliko će turizam biti važan u potrazi za 'aktivnim starenjem', ali kako se mnogi stariji ljudi povlače i imaju više vremena, smatra se da će biti željni više putovati i vidjeti mjesta koja nisu vidjeli dotad te provoditi vrijeme uz neke wellness tretmane na putu. Jedina velika prepreka mogao bi biti problem erodiranja javnih mirovina u mnogim zemljama i smanjenje zdravstvenog turizma koji podržava država.

Jedna od glavnih briga u budućnosti za mnoge destinacije je da će svi proizvodi i usluge biti dostupni posvuda. Iako sve više lječilišnih hotela i lanaca ljetovališta nastoji uključiti prepoznatljive, autohtone i lokalne tradicije ili odražavati lokalne arhitektonske stilove, mnogi od njih mogli bi se nalaziti bilo gdje. Ako se temelje na prirodnim resursima i dobrima, to će im dati jedinstvenu prodajnu točku, ali ako nude cijeli spektar globalnih wellness proizvoda, njihov životni vijek i privlačnost mogu biti ograničeni. Izvješće Global Spa Summita iz 2011. godine napominje da *"postoji novi trend potrošača koji traže lokalna, tradicionalna i jedinstvena iskustva, te preporučuje da se naknadno stavi naglasak na nacionalne ili regionalne specijalizacije i prepoznatljive tretmane"*^[2]

Moglo bi se tvrditi da je zdravstveni turizam u mnogim slučajevima samo o fizičkom - tijelu, ali široko istražen 'placebo efekt' pokazuje da je uloga uma ili psihologije značajna. Pozitivno razmišljanje i uvjerenje da se može poboljšati često je bitan dio procesa ozdravljenja.

Turistička industrija sve je više usmjerena na stvaranje iskustava i uspomena, spa, wellness i medicinska industrija također. Kako navodi Kurtz-Ahlers, *"Tretman može biti isto toliko suvenir na mjesto ili vrijeme kao i slika ili suvenir kupljen tijekom putovanja"*^[2]. Naravno, neki zdravstveni turisti možda će radije zaboraviti medicinski dio svog putovanja, ali možda ljepota ili druge karakteristike destinacije mogu umanjiti bol ili nelagodu od medicinskog zahvata na način koji se ne bi dogodio kod kuće. Za razliku od drugih oblika turizma u kojima su uspomene i fotografije jedini suvenir, mnogi oblici zdravstvenog turizma nude više od samo čarobnih, nezaboravnih iskustava i mogu imati sposobnost zauvijek promijeniti živote.

zdravstveni turizam na Balkanu

Najvažniji turistički proizvodi u regiji Balkana tradicionalno su bili vezani uz primorje i kulturnu baštinu, kao i prirodni i aktivni turizam. Podsektori uključuju vjerski turizam, seoski i eko-turizam, gastronomiju i lov.

Balkanska regija ima dugu povijest zdravstvenog turizma, koja u mnogim slučajevima seže do rimskog doba. Stručnjaci su izjavili da se "zdravstveno orijentirani turisti i posjetitelji toplica i talasoterapija (...) smatraju potencijalno unosnim tržištem, s obzirom na terapijsku ulogu koju sanatoriji i alegorijski tretmani dugo imaju u istočnoj Europi, Rusiji i Balkan".

Dugi niz desetljeća veliki je fokus bio na balneologiji. Balkanskim poluotokom dominira postojanje balneoterapijskih resursa u velikom omjeru u usporedbi s drugim zemljama Europe. Balneoterapija uključuje liječenje bolesti metodičnim korištenjem termalne ili mineralne vode i blata. Može se uključiti i balkanska tradicionalna medicina, poput liječenja ljekovitim biljkama. Tradicionalne balkanske toplice nude kombinaciju elemenata balneologije, klimatologije i okoliša - odmarališta u kojima se specifične bolesti liječe terapijskom uporabom mineralnih voda, hidroterapijom, primjenom terapijskog blata i plinova, kinetoterapijom, radnom terapijom i masažom, elektroterapijom i respiratornom terapijom te oblicima terapije koji uključuju energiju mora.

Poduzeto je istraživanje koje je analiziralo turističke resurse i atrakcije koje bi se mogle uvelike svrstati pod naslov turizma koji poboljšava dobrobit u balkanskim zemljama. Identificirano je 450 elemenata koji su potom grupirani u devet kategorija. Vidljivo je da one koje bi se mogle smatrati dijelom zdravstvenog turizma u užem smislu (npr. terme, wellness sadržaji) predstavljaju manje od 20% ukupnih atrakcija. Međutim, ako se uključe i gastronomija, vjerska i duhovna mjesta, rekreacija temeljena na prirodi i ljekovito bilje (kasnije se pokazalo da su oni vrlo važni za dobrobit stanovnika Balkana), postotak se značajno povećava. Istraživanje sadrži konkretnije pojedinosti o zdravstvenom turizmu u različitim zemljama koje su izvedene iz sekundarnih izvora podataka. Međutim, zajedničke točke su sljedeće:

1. Gotovo sve balkanske zemlje imaju **termalne i mineralne vode** koje su se u prošlosti koristile za liječenje, a često se i danas koriste kao osnova zdravstvenog ili wellness turizma
2. Većina zemalja tradicionalno se fokusirala na **rehabilitaciju** za domicilno stanovništvo i turiste koja se odvijala u lječilištima ili termama s medicinskim ustanovama
3. Iako postoji potencijal za **razvoj međunarodnog lječilišnog ili wellness turizma**, postoji potreba za poboljšanjem cjelokupne infrastrukture termalnih kupki ili lječilišnih centara, uključujući smještaj, sadržaje, usluge i tretmane - pad je uglavnom rezultat prestanka javnog ili državnog financiranja i privatizacije koja još nije provedena.
4. Sve je **veći broj hotela** sa spa i wellness sadržajima, mnogi od njih na lokacijama uz more ili u gradovima.
5. Iako većina balkanskih zemalja **promovira zdravstveni turizam**, on se obično nalazi samo na podstranici njihove internetske komunikacije, a predstavlja relativno mali postotak turista u cjelini (ponekad samo 1%).

sreća, zdravlje i zdravstveni turizam u Hrvatskoj

sreća

Istraživanje iz 2007. pokazalo je da su građani Hrvatske najzadovoljniji svojim obiteljskim životom i odnosima s prijateljima, dok su najnezadovoljniji svojim životnim standardom, društvenim uvjetima i ekonomskom situacijom u zemlji (*Europska zaklada, 2007.*). Unatoč natprosječnom očekivanom životnom vijeku (76.6 godina) zemlja se nalazi iznimno nisko u 'fizičkom blagostanju'. Ljudski razvoj i financijsko blagostanje relativno su visoki, a i razine sreće su visoke prema *Svjetskom izvješću o sreći (2015.)*. Međutim, svi ostali aspekti blagostanja imaju vrlo niske ocjene. Čak 60% Hrvata ne vidi budućnost za sebe i svoje obitelji, a 64% izrazilo je potpuno nezadovoljstvo razvojem situacije u Hrvatskoj u pogledu potencijala za pristojan život.

Najsretniji su ispitanici u Hrvatskoj u dobi od 15 do 24 godine i dolaze iz Zagreba i većih dalmatinskih gradova, dok su najnesretniji nezaposleni, umirovljenici i domaćice starije od 55 godina koji žive u središnjim područjima Like, Korduna. i Banije te u istočnom području Slavonije i slabog obrazovanja. Što se tiče čimbenika koji usrećuju Hrvate, zanimljiv posao, tjelovježba i kućni ljubimci su iznad prosjeka u odnosu na druge zemlje. Provođenje vremena u prirodi i sve aktivnosti koje uključuju boravak u prirodi (npr. uz jezera, more, šume i planine) također je visoko ocijenjeno.

zdravlje

Hrvatska je ispodprosječna po tome što se smatra potpuno zdravim, a Hrvati se najmanje trude održati zdravim od svih zemalja u ovoj studiji. Samopoimanje zdravlja vrlo je nisko i napreduje s godinama, a samo 46,4% stanovništva ocjenjuje osobno zdravstveno stanje dobrim ili vrlo dobrim (u usporedbi sa 68% u prosjeku u EU). Prekomjerne tjelesne težine i pretilosti u populaciji povećale su se tijekom posljednjih godina, s više od polovice i muškaraca i žena s prekomjernom tjelesnom težinom, a razina tjelesne neaktivnosti vrlo je niska.

U sklopu održavanja i brige oko zdravlja, vidi se da je u usporedbi s naučenim i onim što se još uvijek prakticira, korištenje određenih resursa smanjeno, npr. toplica ali se povećalo korištenje prirodnih ljekovitih resursa, npr. mora. Posjeti moru su se povećali, možda u skladu s razvojem turizma, a boravak uz jezera i rijeke blago je smanjen.

zdravstveni turizam

Hrvatska je jedna od popularnijih europskih destinacija. U 2011. godini zabilježeno je ukupno 56 milijuna turističkih noćenja. Više od 90% bili su strani turisti, posebice iz susjednih država. Pokazalo se da je razvoj turizma u mnogim mjestima dobar za lokalno stanovništvo. Hrvatski građani koji žive u turističkim destinacijama iskazuju visoku razinu sreće i zadovoljstva, posebice oni koji žive u kvalitetnijim turističkim destinacijama. Glavni fokus je na primorskom turizmu, kao i aktivnostima u prirodi, no wellness turizam se smatra važnim podproizvodom i značajkom u online komunikaciji. Ističe se i važnost lokalne hrane i regionalne kuhinje za dodavanje vrijednosti uslugama koje se nude turistima u Hrvatskoj i za potporu cjelokupnom turističkom doživljaju. Hrana je važna za održivi ekoturizam i turizam kulturne baštine, kao i zdravstveni turizam (npr. zdrava mediteranska kuhinja), uostalom stručnjaci za turizam ističu kako bi zdrava hrvatska hrana mogla biti pokretačka

zdravstveni turizam

snaga zdravstvenog turizma. "Lječilišnim hotelima" koji nude široku paletu usluga broj se svake godine povećava, a uz poznata obalna odredišta, smatra se da bi lječilišna tradicija na sjevernom Jadranu mogla biti od interesa za budućnost investitorima. Iako nekoliko obalnih odredišta nudi spa i wellness hotele ili ljetovališta s primjenom morskih resursa, većina termalnih lječilišta nalazi se u sjevernoj i istočnoj Hrvatskoj.

Prema istraživanjima mogu se razlikovati četiri segmenta hrvatskog zdravstvenog turizma:

1. Medicinski turizam: turisti koji dolaze na rehabilitaciju, uglavnom u jedan od pet najvećih, poznatih lječilišta na bazi termalnih i mineralnih izvora

2. Termalni turizam i thalasso turizam: turisti koji posjećuju objekte i bolnice na bazi termalne vode i mora koje koriste lokalno stanovništvo i ostali turisti.

3. Wellness turizam: turisti s glavni ciljnim segmentom posjećuju wellness centre i naselja i uglavnom imaju tretmane za upravljanje stresom i opuštajuće tretmane.

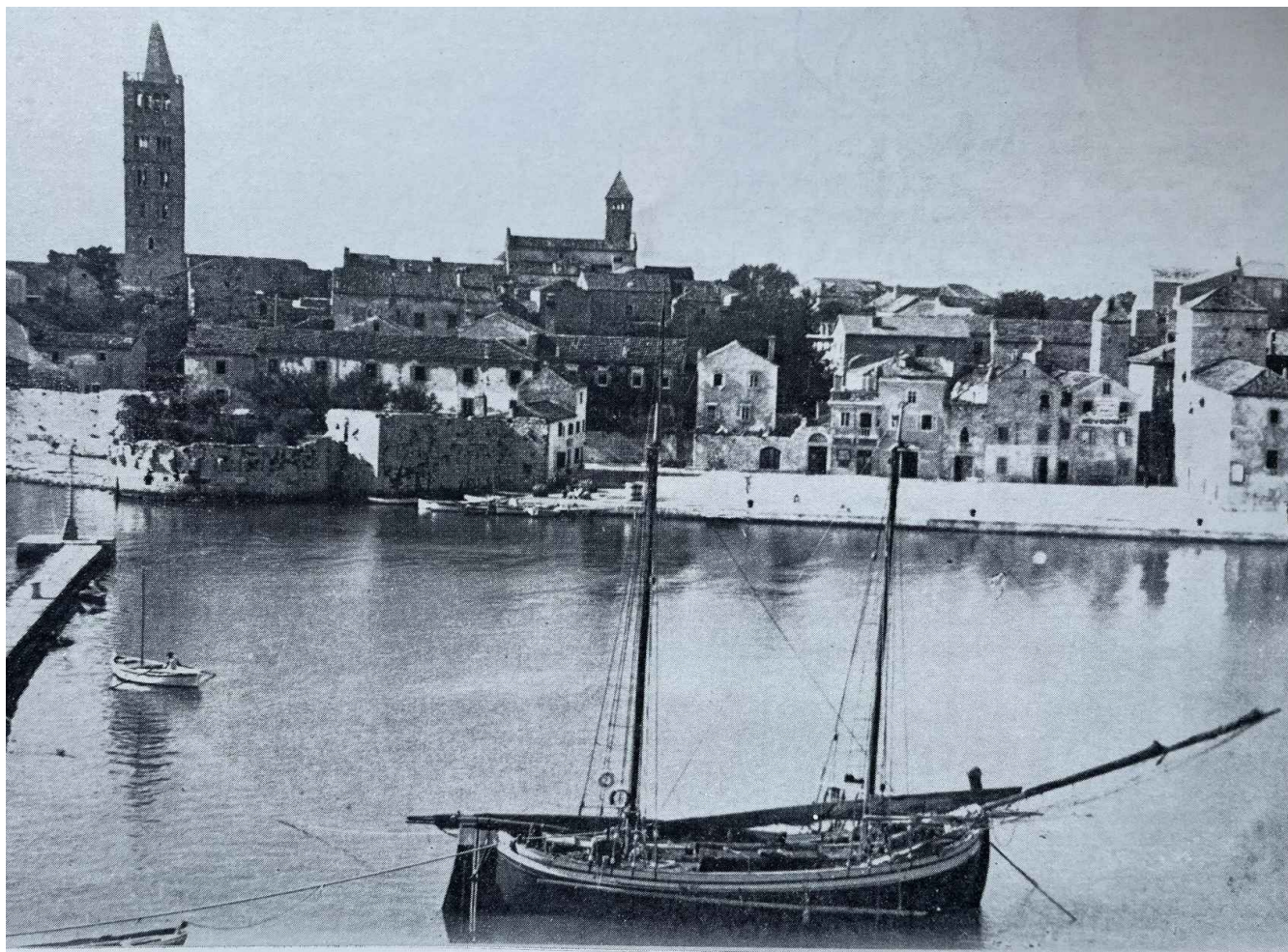
4. Klinički turizam: turisti koji koriste zdravstvene usluge, ova vrsta turizma je manje razvijena od ostalih.

Pokazalo se da iako postoji niz značajnih izazova za razvoj zdravstvenog turizma u balkanskoj regiji, postoji značajan potencijal za to. Područje je bogato prirodnim resursima kao što su termalne vode, morske obale, planine, šume te obilje bilja i biljaka koje se mogu koristiti i za kuhinju i za liječenje. Međutim, do sada se razvoj zdravstvenog turizma, kao i u mnogim zemljama srednje i istočne Europe, uglavnom temeljio na domaćem rehabilitacijskom lječilišnom i balneološkom turizmu uz potporu države.

S obzirom na nedostatak sredstava za mnoge razvojne aktivnosti u regiji, posebno za zemlje koje nisu članice EU, diskutabilno je koliko dugo se balkanske zemlje mogu i dalje oslanjati na državna sredstva za zdravstveni turizam. Zbog visoke razine siromaštva i niskih plaća u mnogim zemljama ove regije, malo je vjerojatno da bi postojeći domaći turisti mogli priuštiti alternativne oblike zdravstvenog turizma poput wellness hotela ili toplica. Novi razvoji ove vrste stoga ovise o interesu koji se može izazvati među stranim stranima posjetiteljima za koje je regija još uvijek relativno jeftina i nekako 'egzotična'.

S druge strane, kontinuirana prisutnost političke, vjerske i ekonomske nestabilnosti i sukoba u regiji može negativno utjecati na imidž regije kao turističke destinacije. Štoviše, slike sukoba, krize, siromaštva i naizgled nezdravog života nisu baš pogodne za privlačenje (posebno zapadnih) zdravstvenih turista, osobito onih koji traže wellness sadržaje (tj. nisu im potrebna rehabilitacija ili medicinski tretmani). Možda je moguće privući one posjetitelje koji su već upoznati s postojećom tradicijom rehabilitacijskih lječilišta i balneologije. Privući one turiste za koje je regija nepoznata ili ima negativan imidž mogao bi biti veći izazov. No, zemlje poput Hrvatske već su dokazale da je moguće postati vrlo uspješna turistička odredišta, čak i za zdravstveni turizam. Stoga je možda samo pitanje vremena kada će ostale zemlje balkanske regije uspjeti poboljšati svoju ponudu, promovirati nove proizvode i čvrsto se postaviti na kartu europskog ili čak globalnog zdravstvenog turizma.

zdravstveni turizam

prirodni faktori razvoja zdravstvenog turizma na otoku Rabu

Otok Rab smješten je u sjeverozapadnom dijelu Jadranskog mora te ima vrlo povoljan geografsko-prometni položaj, koji je značajno utjecao na razvoj turizma i turističke privrede na otoku. Turističke vrijednosti ovog područja određene su povoljnim prirodnim uvjetima i dobrim geografskim položajem u odnosu prema pravcima kretanja najjačih turističkih potrošača Europe.

Otok se odlikuje blagom klimom, kontinentalnom varijantom mediteranske klime. Medicinski je okarakterizirana kao poštena, osim u zimskim mjesecima, kada je blago podražajna. Planinski lanac Kamenjak štiti od prodora hladnog vjetrova bure, a ljeti često puše maestral, koji ublažava sparinu. Srednje temperature na otoku su sljedeće:

I. tromjesečje	7,1 °C
II. tromjesečje	13,9 °C
III. tromjesečje	26,0 °C
IV. tromjesečje	12,8 °C

Čak 266 dana u godini ima temperaturu višu od 10 °C. S prosječno 91 sunčani dan otok Rab pripada u najsunčanije krajeve Europe. Zime su na otoku blage i kišne, a ljeta suha i topla. Jesen je toplija od proljeća, zbog akumulirane topline mora. Zimi se temperatura rijetko spušta ispod nule, a snijeg i mraz rijetka su pojava. Količina vlage u zraku povoljna je za zdravlje.

odvijanje zdravstvenog turizma na otoku Rabu

Zdravstveni turizam na Rabu vezan je uz početak razvoja turizma na otoku: 1889. godine sveučilišni profesor iz Beča, poznati balneolog dr. Leopold Schrötter boravio je na Rabu. Naime, tih se godina u medicinskim krugovima mnogo raspravljalo i pisalo o pozitivnim djelovanjima morskog zraka i kupanja u moru za liječenje određenih bolesti. Rab je turističko i liječilišno mjesto u kojem je već dugo razvijen zdravstveni turizam. U provođenju tog turizma i turističkog prometa sudjeluje thalassoterapija, koja je zapravo VII. odjel Klinike za unutarnje bolesti Medicinskog fakulteta, Sveučilišta u Zagrebu.

Odjel talasoterapiju nalazi se u zaljevu Sv. Eufemije, u neposrednoj blizini grada, mora i gradskog parka u kojemu se visoki borovi spuštaju do mora. Thalassoterapija je stekla glas stručne zdravstvene ustanove, te su u njoj radila 3 liječnika (specijalista internista), 4 medicinske sestre, fizioterapeut i laborant. Bolnica je imala 60 kreveta. Kapacitet je bio popunjen 80-90% te je omogućavala stacionarno liječenje te ambulantnu dijagnostiku i terapiju. Kao dio thalassoterapije, na šumovitom poluotoku Frkanju (nasuprot same ustanove) nalazilo se kupalište i sunčalište za ležeće pacijente. Liječenje se provodilo kompleksnom medikamentoznom terapijom i djelovanjem prirodnih ljekovitih činilaca.

Zdravstveni radnici Thalassoterapie postigli su pozitivna iskustva i rezultate u liječenju oboljenja respiratornih organa, kardiovaskularnih bolesti, reumatskih bolesti te rekonvalescenta nakon operacije. U Thalassoterapiju Rab dolazili su uglavnom pacijenti iz Interne klinike Rebro u Zagrebu, iz ostalih klinika s Rebra, ali i pacijenti iz drugih zdravstvenih ustanova Hrvatske i drugih država, kao i turisti privatnim dolaskom. Zdravstveni turizam svojom ponudom osiguravao je najdjelotvorniju psihofizičku rekreaciju, koja je prema motivaciji za zdravstveni turizam pri samom vrhu kao jedan od osnovnih postulata zdravstvene rekreacije.

strategija turističkog razvoja Raba

Odnos zaštite prirode i turizma na jadranskom području pun je nesuglasica, a to se može vidjeti i na turističkom području otoka Raba. Stanovnici otoka Raba svjesni su činjenice da turizam i u buduće ostaje osnovna gospodarska djelatnost.

U skladu s time u studiji dugoročnog razvoja općine Rab do 2000.godine s nekim naznakama za 2010.godinu stoji: "Stoga se kao ciljevi budućeg razvoja postavljaju zadaci na optimalnoj valorizaciji osnovnih privlačnosti za turizam, a kojima Rav obiluje, pa se sve aktivnosti moraju podrediti i po kapacitetu uskladiti sa ovim osnovnim zadatkom, ako se želi da stanovništvo Raba dugoročnije može koristiti uspješno visokovrijedne resurse otoka Raba, sačuvati ih i osigurati njihovu obnovljivost u interesu rasta svog standarda".

Uvidjelo se što je masovni turizam uza sve materijalne dobiti negativnog donio posebno u infrastrukturi i devastaciji prirode. Stoga se nastoje ispraviti dosadašnje krive prosudbe i pogledi u razvoju otoka i uviđa se da je turizam neposredno vezan uz prirodne resurse. Spoznaja da je otok jedan ograničen prostor, relativno malen (90 km²), izuzetno je urbaniziran i djelomično devastiran. Stoga autori kako prostornog plana, tako i Strategije razvoja predlažu kako je "nužno radikalno prekinuti s dosadašnjim modelom razvitka od kvantitativno-ekstenzivnog prijeći na model kvalitativno-intezivnog razvitka, u skladu s prirodom i najboljim vrijednostima povijesno kulturne baštine kao i s promjenama i trendovima nastalim u novije vrijeme na europskom i svjetskom tržištu turističke potražnje".

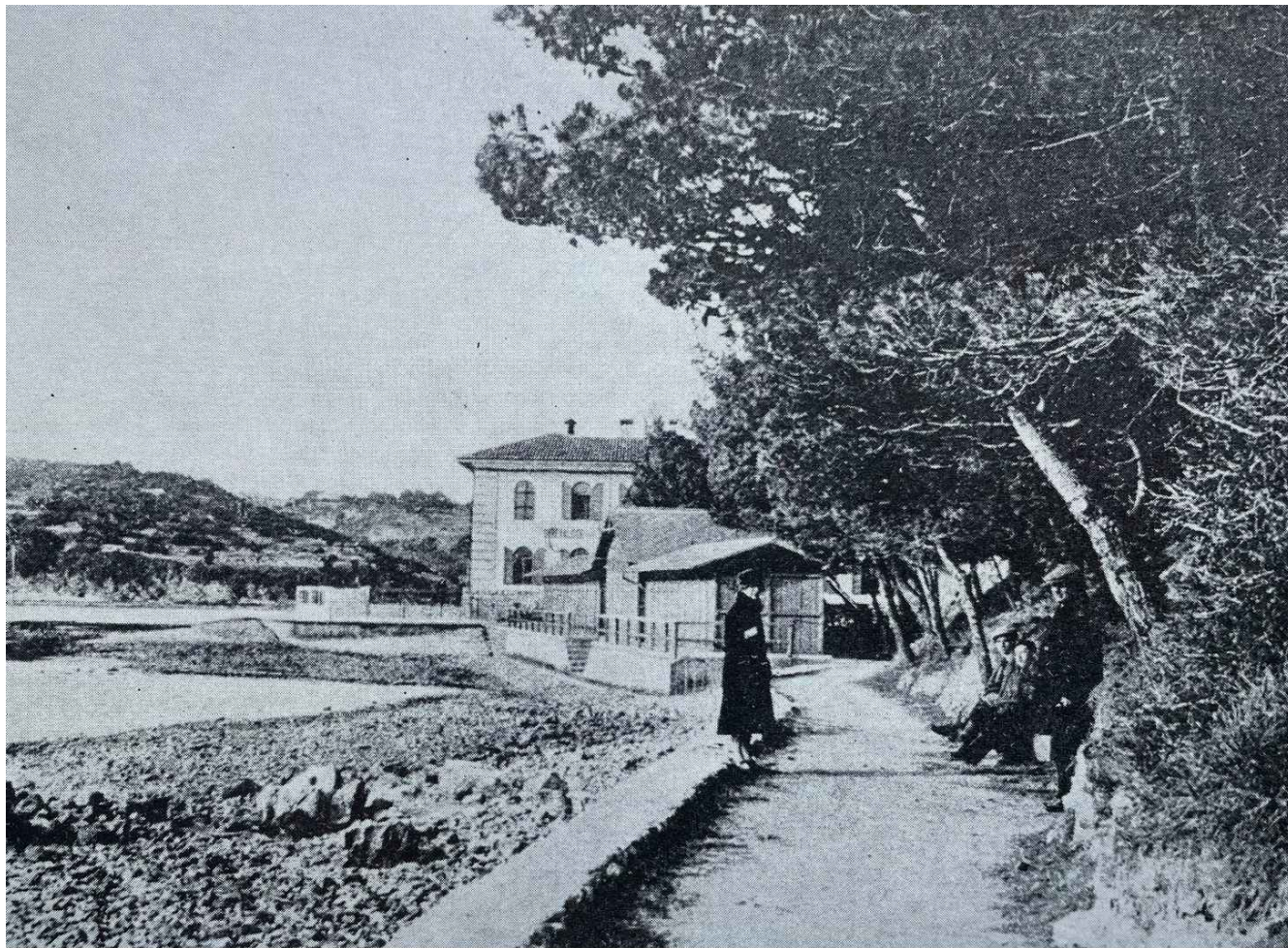
Drugi veliki nedostatak rapskog turizma je kratka sezona, koja se uglavnom svodi na ljetnu 'špicu'. Proširenje turističke sezone na cjelogodišnje poslovanje jedan je od prioritetnih zadataka. Takvo cjelogodišnje angažiranje turističkih kapaciteta i pratećih djelatnosti traže drukčiji način razmišljanja, a s time i rada u turizmu. Da bi se tako naglo reorganizirao turizam, potrebno je mnogo truda i angažiranja jer to traži potpun turistički život i angažman svih u rapskom gospodarstvu tijekom cijele godine. Svi prirodni uvjeti za to postoje, a što je najvažnije, kvaliteta života i ekološko stanje mogli bi biti jedan od značajnijih čimbenika u promotivnim aktivnostima animiranja turističkog tržišta. Te se podobnosti posebice odnose na moguć razvoj lječilišnog, rekreativnog, sportskog, zdravstvenog i drugih vrsta turizma.

Izvanredno povoljne prirodne mogućnosti otoka Raba nisu dovoljno korištene niti u unapređenju zdravstvenog stanja stanovništva, a niti za razvoj zdravstvenog turizma. Dva su bitna uzroka sadašnjeg stanja i stagnacije: nedostatan, skromni znanstveno-istraživački rad s područja balneoklimatotalasoterapije te ograničenja financijskih sredstava.

Rab još nije u potpunosti pripravan za veći dio alternativne turističke ponude. Stoga za novonastalu potražnju na turističkom tržištu treba mijenjati i strukturu turističke ponude kao i ostale gospodarstvene i društveno socijalne pretpostavke (razvoj svijesti, obrazovanje kadrova, razvoj prateće infrastrukture, razvoj ostalih gospodarskih djelatnosti i dr.). S obzirom da Rab ima prirodne uvjete za razvoj mnogo kvalitetnijeg turizma, treba odmah pristupiti poboljšanju usluga i kvalitete ponuda u zamjenu za "brojenje noćenja" stečenih na prodavanju sunca, mora i tišine.

Otok Rab sa svojim prionim obilježjima, mnogobrojnim značajnim prirodnim predjelima koji traže adekvatnu zaštitu, te svojih 2,12% Zakonom zaštićene površine (218,51 hektara) uz postojeću strukturu kvalitetnog gosta (preko 80% stranci višeg standarda), može i treba uz dobre razvojne programe i studije kao pripremna faza, krenuti u novo razdoblje razvoja kvalitetnijeg, sadržajnijeg i po prirodu i okoliš prihvatljivijeg turizma. To znači sigurnu budućnost razvoja kako ove gospodarske grane tako i cjelokupnog gospodarstva i boljitka života na Rabu.

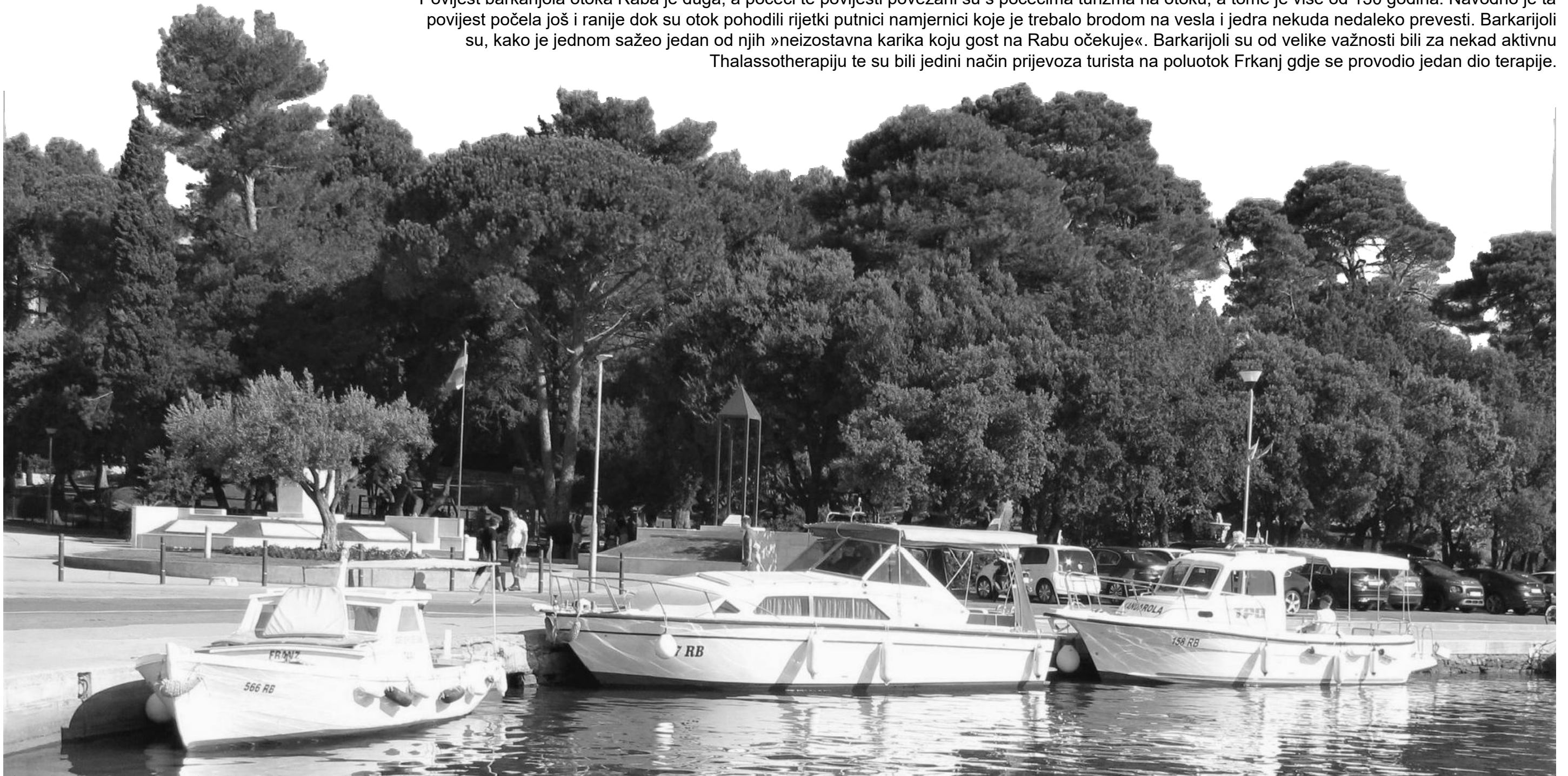
zdravstveni turizam

Priča o rapskim barkarijolima. Više ne pozivaju “Bitteschön, barke fahren”, ali i dalje su neizostavni

Povijest barkarijola otoka Raba je duga, a počeci te povijesti povezani su s počecima turizma na otoku, a tome je više od 130 godina. Navodno je ta povijest počela još i ranije dok su otok pohodili rijetki putnici namjernici koje je trebalo brodom na vesla i jedra nekuda nedaleko prevesti. Barkarijoli su, kako je jednom sažeo jedan od njih »neizostavna karika koju gost na Rabu očekuje«. Barkarijoli su od velike važnosti bili za nekad aktivnu Thalassoterapiju te su bili jedini način prijevoza turista na poluotok Frkanj gdje se provodio jedan dio terapije.

talasoterapija na tlu Hrvatske

Početak primjene prirodnih ljekovitih činitelja u Hrvatskoj seže u 4. stoljeće. Rimski car Gaj Aurelije Valerije Dioklecijan (oko 243.-316.) gradi oko 300.godine svoju palaču u Splitu. U njoj je bio korišten izvor termomineralne sumporne vode. Suvremeni razvitak talasoterapije na području današnje Republike Hrvatske započinje u drugoj polovici 19. stoljeća. On se može promatrati na temelju objavljene medicinske literature s toga području, kao i kroz djelovanje talasoterapijskih lječilišta i kupališta. Pionir helioterapije bio je Niko Ostoić (1819.-1848.) liječnik u Staromu gradu na Hvaru. Godine 1858. riječki liječnik Antonio Felice Giuseppe Giacich (1813.-1898.) izdaje knjižicu *Cenni popolari su i bagni di mare* u kojoj opisuje upute za kupanje u moru. Godine 1861. tršćanski liječnik Ivan Aleksandar Gorakuća u knjizi *Dell' aqua comune e di mare Premessi alcuni cenni sulla forza medicatrice della natura* opširno prikazuje primjenu morske vode u ljekovite svrhe. Godine 1863. isti autor u djelu *Die Adria un ihre Küsten* daje opis Jadranskoga mora i studiju o ljekovitosti morske vode i talasoterapije. U medicinskoj literaturi značajni su radovi austrijskoga balneologa Conrada Clara (1844.-1904.) u kojima govori o klimatskim lječilištima Istre i Kvarnera: godine 1884. o Rijeci, Opatiji i Puli, sljedeće godine o Brionima, godine 1887. o Malomu Lošinju, godine 1892.0 Opatiji i Lošinju, a godine 1894. o Voloskom, Lošinju, Lovranu, Opatiji, Kaštelima, Hvaru, Visu, Dubrovniku i Rijeci. Početak talasoterapije i zdravstvenoga turizma u Hrvatskoj povezujemo s osnutkom Higijeničkoga društva u Hvaru godine 1868. Nakon Hvara i druga se mjesta na Jadranskoj obali i otocima počinju razvijati u tomu smjeru:

POČETAK RADA MORSKIH LJEČILIŠTA:

mjesto	godina
Biograd	1976.
Crikvenica	1895.
Dubrovnik	1952.
Hvar	1868. (1889.)
Kraljevica	1924.
Lovran	1898.
Makarska	1962.
Nin	1960.
Opatija	1889.
Rab	1914.(1954.)
Rovinj	1906.
Split	1821.
Susak	1913.-1914.
Šibenik	1981.
Vela Luka	1955.(1972.)
Veli Lošinj	1892.

Trenutno u hrvatskoj medicini i/ili turizmu djeluje 10 talasoterapijskih lječilišnih mjesta od kojih su samo dvije isključivo usmjerene na primjenu talasoterapije a ostale koriste pojedinačne segmente: Biograd (specijalna bolnica za ortopediju), **Crikvenica** (specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Thalassotherapie), Duga uvala (zdravstveno-rekreacijski centar), Makarska (specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Biokovka), Nin (specijalistička ambulanta), **Opatija** (specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju, bolesti srca, pluća i reumatizam Thalassotherapie), Rovinj (bolnica za ortopediju i rehabilitaciju ' Prim.dr.Martin Horvat), Šibenik (zavod za talasoterapiju Solaris), Vela Luka (specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Kalos), Veli Lošinj (lječilište za bolesti dišnih organa i kože).

suvremena talasoterapija

Talasoterapija je znanstvena disciplina koja se bavi istraživanjem djelovanja mora i koristi u prirodne svrhe sve prirodne fizikalne i kemijske čimbenike mora i primorja. Ona se, kao nasloženija metoda primjene prirodnih ljekovitih čimbenika, primjenjuje stoljećima u profilaksi, liječenju i rehabilitaciji niza bolesti. Mora biti organizirana u specijalnim liječilištima, zavodima ili bolnicama, gdje se provodi pod liječničkom kontrolom. " *Ovdje moramo naglasiti i mogućnost provođenja talasoterapije i bez organizirane medicinske kontrole i opreme, na preporuku liječnika, što je dosta česta i masovna pojava. Zar nije motiv svih naših turista u biti zdravstveni, oni žele uz odmor i rekreaciju provesti i talasoterapiju, 'zbog zdravlja', kako to kažu. (...) Javno zdravstvena i medicinska služba u tim područjima anstoje da se u ovaj, zbog svoje masovnosti vrlo značajan, način unapređenja zdravlja građana i gostiju unese što više stručno-medicinskih elemenata, povezivanjem turističkih organizacija sa zdravstvenima, osnivanjem zdravstvenih savjetovališta i ambulanti sezonskog karaktera, te poboljšanjem zdravstvene službe u turističkim područjima uz more.*" [3]

Talasoterapija obuhvaća više terapijskih čimbenika povezanih u grupe koje čine jedan povezani terapijski kompleks. Prvi čimbenici nisu specifični i mogu biti zajednički za razne sredine:

1. Termička grupa čimbenika obuhvaća toplotno zračenje sunca, strujanje zraka, toplinu zraka i toplotno zračenje okoline te druga talasoterapijska sredstva (peloid, pijesak, kupke i dr.) koja toplotno djeluju na organizam.

2. Aktinička grupa je vrlo važna, posebno na primorju gdje je ultraljubičasto zračenje vrlo visoko, što pospješuje refleksiju sa mora, pijeska, kamena te široki horizont. Činjenica da se na moru veći dio dana provodi u kupaćem kostimu na plaži, dovodi do adekvatne ekspozicije zračenju.

3. Higrička grupa je zastupljena apsolutnim, odnosno relativnim sadržajem vlage u atmosferi primorja, što je značajno za sluznicu dišnih puteva.

4. Aerička grupa na primorju ističe se nepostajanjem atmosferskih onečišćenja i većeg broja alergena te većom koncentracijom ozona i sadržajem natrijum-klorida i joda.

5. Grupa meterobioloških čimbenika uvjetovana je različitostu izvjesnih tipičnih vremenskih situacija, šta ima utjecaja na fiziološka zbivanja u zdravih a naročito bolesnih osoba.

6. Psihofizička i psihosomatska grupa čimbenika uvjetovana je time što boravak na moru, u većine zdravih i bolesnih, te sam doživljaj prirode izazivaju euforiju, bude želju za kretanjem, a povećana aktivnost potiče funkciju cirkulacije, dišnih organa, endokrinog sustava i dr. Stoga stanoviti broj povoljnih efekata talasoterapije treba pripisati psihosomatskim čimbenicima.

Drugi čimbenici su specifični za talasoterapiju, oni nisu ljekoviti sami za sebe nego svoja terapijska svojstva stječu time što ih se stručno primjenjuje po medicinskim pravilima:

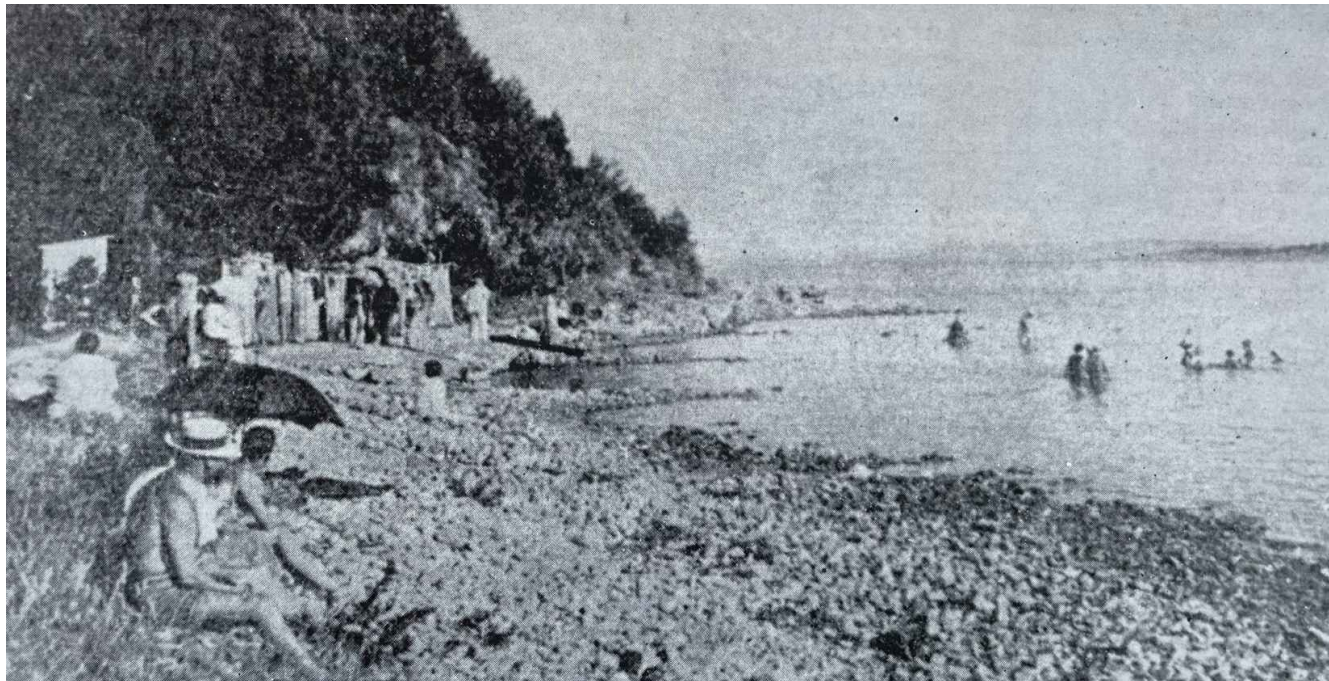
1. Zračne kupke pozitivno djeluju na vegetativni živčani sustav.

2. Hladne morske kupke povećavaju periferni arterijski otpor te zbog gibanja u moru dovode do povećanja minutnog volumena srca.

3. Tople morske kupke provode se u bazenima ili kadama sa toplim morem uz kineziterapiju koja je olakšana, jer je težina tijela u moru zbog veće specifične težine manja nego u slatkoj vodi.

4. Sunčane kupke su podražajno-reaktivna metoda s nespecifičnim djelovanjem, dok se specifičnim može smatrati aktivacija vitamina, eritem te pigmentaija.

5. Morski peloid - liman djeluje termički i kemijski. Može se aplicirati s višom temperaturom nego voda, bez oštećenja kože. Kemijski učinak dolazi do izražaja zbog sadržaja vlage, organskih i anorganskih tvari, posebno sumpora i žljezeza. Peloidna terapija predstavlja važan dio, ali ipak samo isječak mozaika djelovanja čitava niza talasoterapijskih čimbenika na ljudski organizam.

talasoterapija

Uz more može se provesti i samoterapija toplim morskim pijeskom koji se zagrijava na suncu pa daje izraziti termoterpijski efekt. Klimatoterpija na moru je još jedan čimbenik u sklopu talasoterpije.

"U provođenju talasoterpije neophodno je da se pridržava određenih principa: to su kompleksna primjena terapijskih čimbenika, terapijska aktivnost i doziranje terapijskih čimbenika. Princip kompleksnosti znači da ne trebamo koristiti samo jedan od prirodnih čimbenika već treba koristiti sve raspoložive čimbenike a istovremeno i sva druga medicinska sredstva i postupke. Terapijska aktivnost znači da treba aktivno primijeniti sve moguće talasoterpijske čimbenike a ne boraviti u zatvorenom prostoru bez obzira na primorsku klimu."^[3]

Cijela naša obala je jedan veliki talasoterpijski prostor, no ipak imamo nis posebno istaknutih mjesta gdje preстоји budućnost izgradnje takvih liječilišta kako za potrebe zdravstva tako i za neslućene mogućnosti zdravstvenog turizma a to znači ekonomski boljitak, gdje medicina može dati svoj doprinos.

Zdravstveni turizam, kao specifičan turistički proizvod, na hrvatskoj morskoj obali nije još razvijen. Pri tom valja naglasiti da se takvim zdravstvenim turizmom ne smatra standardni odmor i oporavak i sportska rekreacije u okviru sezonskog maritimnog kupališnog turizma, jer je riječ o zdravstvenom turizmu u širem smislu. Na hrvatskoj jadranskoj obali postoji vrlo veliki atrakcijski potencijal za razvoj zdravstvenog turizma, temeljen na prirodnim ljekovitim činiteljima, ljekovitoj morskoj vodi i ljekovitoj mediteranskoj klimi, podjednako velik kao i onaj za razvoj maritimnog kupališnog turizma. Osim toga, s druge strane, na europskom turističkom tržištu postoji značajna potražnja za boravkom na mediteranskoj morskoj obali izvan pune kupališne sezone, poglavito od ljudi starije dobi, kao i ostale populaciju s poremećenom termoregulacijom, koja ne smije na moru boraviti tijekom dva najtoplija mjeseca. Za Hrvatsku je to osobito važno stoga što bi se smještajni i drugi turistički objekti građeni za potrebe maritimnog kupališnog turizma, mogli izvan kupališne komplementarno koristiti za potrebe zdravstvenog turizma, dakako, pod uvjetom da se dodatno opreme pojedinim sadržajima i uređajima za takve potrebe. Sezona zdravstvenog turizma mogla bi, između kupališnih sezona trajati 6 pa i više mjeseci godišnje.

ključni preduvjeti za razvitak morskog zdravstvenog turizma

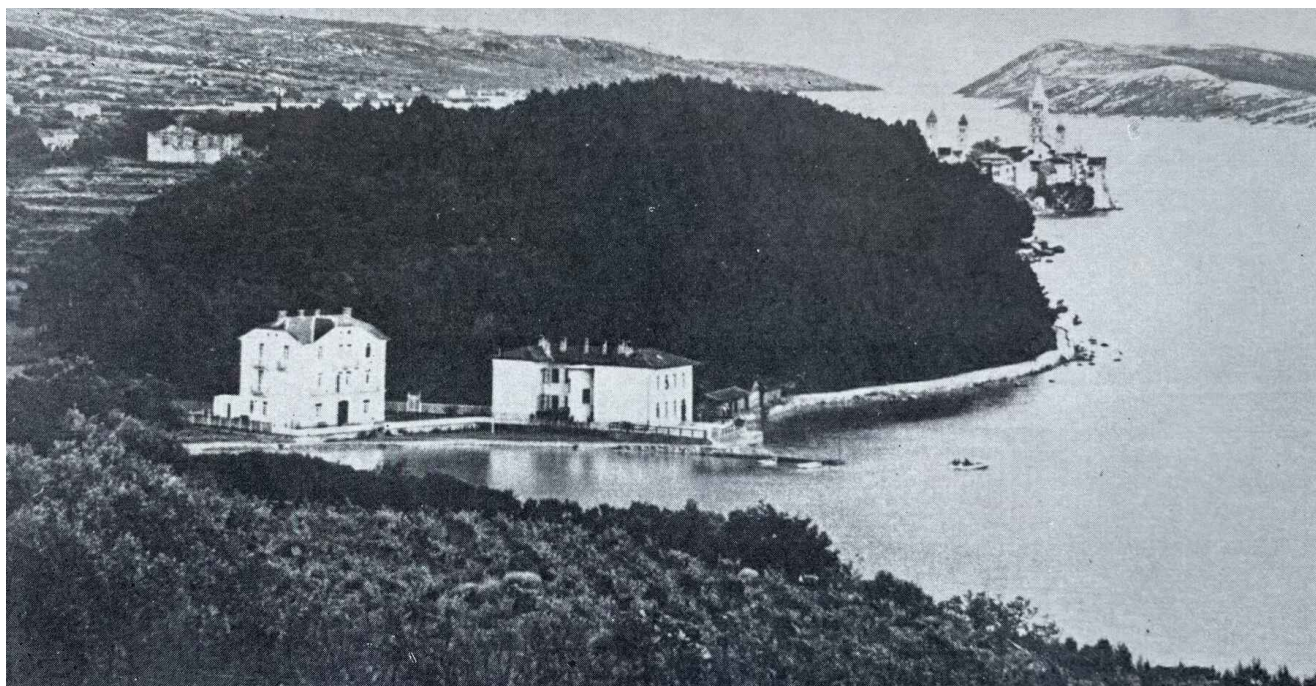
Pretpostavke za razvitak morskog turizma moraju biti sveobuhvatne, čak možemo reći i holističke u smislu da mora doći do simbioze i partnerstva svih skupina stručnjaka: za medicinu i zdravstvo, za hotelijerstvo i ugostiteljstvo te konačno, skupine stručnjaka čija je pojavnost i afirmiranost sve češće prisutna na turističkoj sceni. Tu se misli na bioklimatologe čiji akcijski radijus djelovanja zadire uvelike u područje prirodnih ljekovitih činitelja.

Pretpostavke za zdravstveni turizam su sljedeće:

1. Promjena, tranzicija korištenja bioklimatskog činitelja - izlaganje suncu

Zbog već nastalih klimatskih promjena koje su u velikoj mjeri - uz zagađenje zraka nastalo akumulacijom polutanata, ali i obiljem CO₂, te razarača ozonskog sloja - imaju kao posljedicu snaženje ultraljubičastog zračenja, zbog ozonskih rupa u brojnim dijelovima svijeta. Dolazi do naglog povećavanja incidencije i prevalencije melanoma i drugih novotvorina na koži, oštećenja rožnice i ono što najviše zabrinjava, znakova slabljenja imuno-sistema. To je i razlog da će i opći turizam morati doživjeti transformaciju u razne oblike specijaliziranih vrsta turizma, morat će se napustiti "izležavanje" na plažama pretežito u korist kretanja, šetnje u pošumljenim predjelima, bavljenje brojnim fizičkim aktivnostima sl.

talasoterapija

2. Dokaz postojanja prirodnih činitelja na lokaciji koja pretendira postati sjedište razvitka morskog zdravstvenog turizma. Ne radi se samo o prisutnosti prirodnog činitelja, tj. da se utvrdi njegova identifikacija, daje definicija i klasifikacija, već i o potanjim karakteristikama. To znači da mora posjedovati trenutni prikaz svih meteoroloških i klimatskih činitelja, kao i svojstava drugih činitelja.

3. Neophodno je posjedovati navode o **dokazima pozitivnih učinaka** na zdravlje prisutnih ljekovitih činitelja. Jedna usporedba s lijekovima: ukoliko se pronađe i želi plasirati na tržište neki novi lijek, tada su potrebni klinički pokusi kojima se dokazuje njihova učinkovitost, neškodljivost i potrebitost zdravstvenoj službi. Te iste atribucije bi trebale biti dokazljive i za prirodne činitelje u pojedinim lokacijama za zdravstveni turizam.

4. Ustanova koja se želi baviti zdravstvenim turizmom, u ovom slučaju morskim zdravstvom - treba **ispunjavati minimalne uvjete** koji su već predviđeni u nacrtu *Pravilnika o zdravstvenom turizmu*. U tim uvjetima predviđeni su minimalni uvjeti za funkcioniranje prostora, opreme i kadrova.

5. S time u vezi jest i **uvođenje institucije akreditacije** koja je upravo instrument reforme sustava zdravstva. Cilj kao instrumentu za unapređenje tog sustava mu je da neprestano obavlja uvid u funkcioniranje pojedinih institucija, pazeći na održavanje i podržavanje kvalitete, vrsnoće njihovog rada, priznavajući im pravo u smislu vjerodajstva i ovlaštenja da se bave određenom poslom.

6. Podnošenje i **pridržavanje naputaka i protokola** za primjenu morskih ljekovitih činitelja. Također jedan iz instrumentarija za reformu sustava zdravstva: postupci u zdravstvu trebaju biti po grupama stručnjaka predviđeni po određenom algoritmu koji je odraz stručno dogovorene medicinske doktrine; u našem slučaju to znači da je zacijelo takav protokol za bavljenje morskim zdravstvenim turizmom nezamisliv bez početnog funkcionalnog pregleda o zatečenom stanju.

7. Specifično programirani boravci. Da bi se izbjegla profanacija, diletantizam u provedbi morskog zdravstvenog turizma, potrebno je unaprijed, a u skladu s već spomenutim protokolima i algoritmima predvidjeti programe koji međutim, moraju biti specifično intonirani, tj. za točno naznačene namjene. Drugim riječima, ustanove za bavljenje morskim zdravstvenim turizmom se u pravilu specijaliziraju.

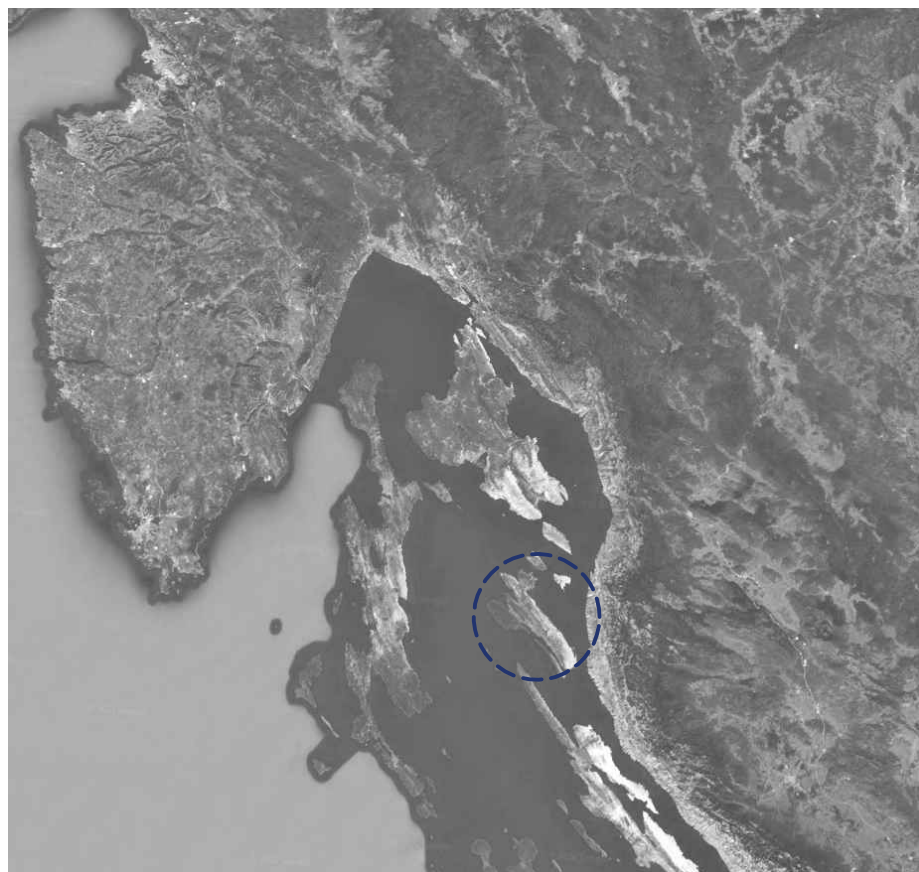
8. Odgovarajući kadrovi, prostor i oprema. Zadnje, ali ne i najmanje važno: makar je pretpostavka da moraju biti ispunjeni minimalni uvjeti i makar će se postupkom akreditacije određivati osposobljenost za bavljenje određenim zadacima, treba se unaprijed znati da ustanova koja ima namjenu baviti se tom vrstom zdravstveno-turističke djelatnosti, mora posjedovati u prvom redu odgovarajuće kadrove, ali i prostor te opremu.

Sintagme "morska obala" i "boravak na moru", laicima i stručnjacima su veoma bliske, međutim u planiranju razvoja turizma i korištenja njihovih zdravstvenih pogodnosti se vrlo rijetko segmentiraju, kao specifične turističke atrakcije i raznorodni prirodni ljekoviti činitelji, pa je stoga otežana njihova selektivna primjena kod stvaranja specifičnih turističkih proizvoda, osobito onih u okviru ponude zdravstvenog turizma. Kao pomorska i turistička zemlja, Hrvatska bi trebala poklanjati veću pozornost proučavanju svoje morske obale, a ne ju olako prepustiti mnogim nedaćama.

literatura

- 1. Marija Geiger Zeman, Zdenko Zeman, Uvod u sociologiju (održivih) zajednica**
- 2. Melanie Smith, Laszlo Puczko: Health, Tourism and Hospitality: Spas, Wellness and Medical Travel**
- 3. Želimir Meštrović, Boris Petričić, Ksenija Maštrović, Suvremena Talasoterapija i njeno korištenje u liječenju psorijaze i psorijatičnog artritisa**
- 4. Vesna Ribarić, Vinko Ribarić, Rapski Zbornik, Mogućnost razvoja zdravstvenog turizma na otoku Rabu**
- 5. Berislav Skupnjak, Pretpostavke za razvitak morskog zdravstvenog turizma**
- 6. Marijana Marasović, Razvojni put turizma i turističke organizacije na Podvelebitskom području, Paklenički zbornik**

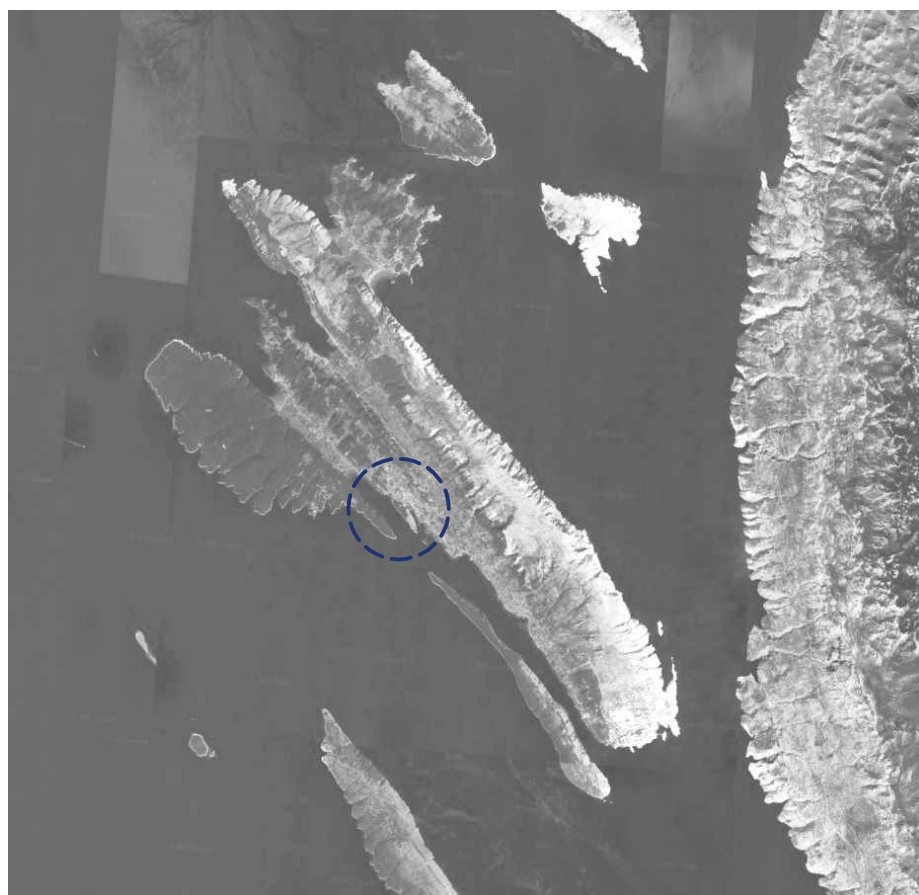

Ortofoto snimak - Kvarner

Ortofoto snimak - Grad Rab i naselje Palit

Ortofoto snimak - Otok Rab

Ortofoto snimak - lokacija

Završen očevid požara u kojem su izgorjeli dijelovi prvog i drugog kata napuštene zgrade Thalassoterapije u Palitu

Grad Rab odmah reagirao prema KBC-u Zagreb

Naime, budući da je bivše lječilište Thalassoterapija na Rabu u vlasništvu KBC Zagreb, ne Grada Raba, Grad je nakon dojave vatrogasaca o osjetu plina na širem području, nakon intervencije DVD-a Rab, reagirao prema vlasniku nekretnine, i hitno ih upoznao o nastaloj situaciji te ih je upozorio na njezinu ozbiljnost budući da je riječ o zapuštenoj i neurednoj nekretnini koja predstavlja opasnost za ljude i imovinu.

Od vlasnika je zatraženo hitno poduzimanje svih potrebnih mjera kako bi, prije svega, uklonili opasne stvari i uređaje radi sprječavanja mogućih incidenata, te da o poduzetim radnjama promptno obavijeste Grad Rab. Isto tako zatražen je što žurniji sastanak radi općenitog rješavanja situacije sa zgradom Talasoterapije koja iz godine u godinu sve više propada.

Vatrogasci DVD-a Rab prionuli rješavanju potencijalne velike opasnosti izazvane curenjem plina u zgradi Thalassoterapije

Policijski službenici Policijske postaje Rab u suradnji s protupožarnim inspektorom završili su očevid požara koji je jučer izbio na napuštenoj zgradi Thalassoterapije u Palitu, čiji je vlasnik KBC Zagreb. Prema rezultatima očevida, za uzrok požara isključuje se tehnički čimbenik. U požaru su dijelovi prvog i drugog kata zgrade izgorjeli, a materijalna šteta utvrdit će se naknadno.

U derutnoj zgradi Thalassoterapije na Rabu propušta plin: Vatrogasci i Grad upozoravaju na opasnost

VIJESTI

Rapski vatrogasci i Grad Rab zatražili uklanjanje velike opasnosti izazvane propuštanjem plina u derutnoj zgradi Thalassoterapije u Palitu

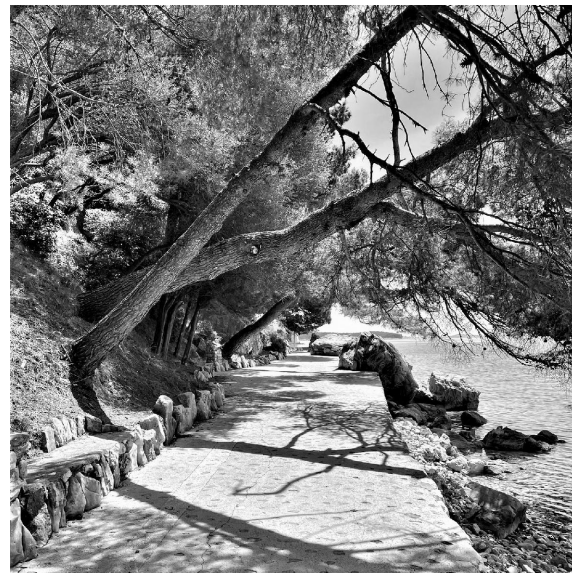
18 Ožujak 2022

Rapski su vatrogasci, jučer po dojadi, nakon izvršene intervencije na propuštanju plina na derutnoj zgradi Thalassoterapije u Palitu, koja je u vlasništvu KBC-a Zagreb, upozorili sve relevantne službe...

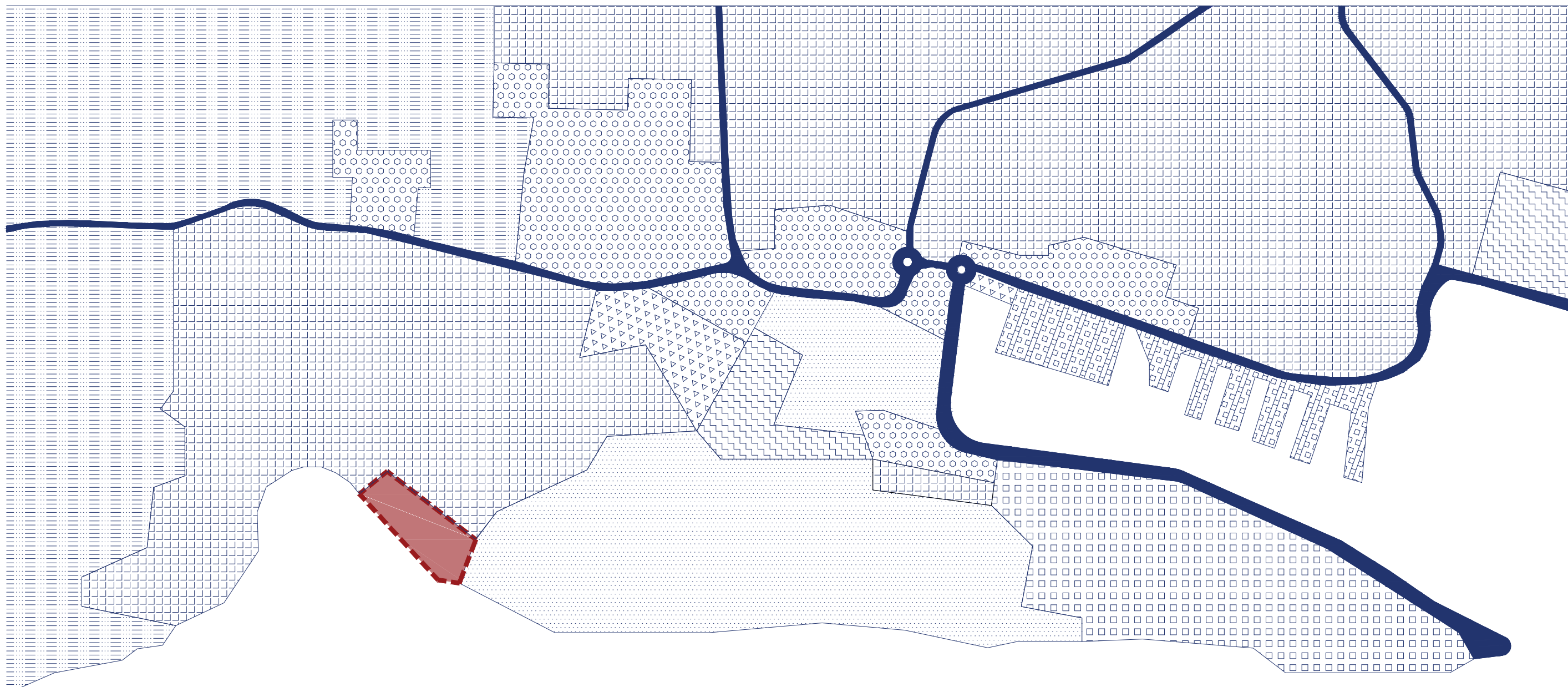

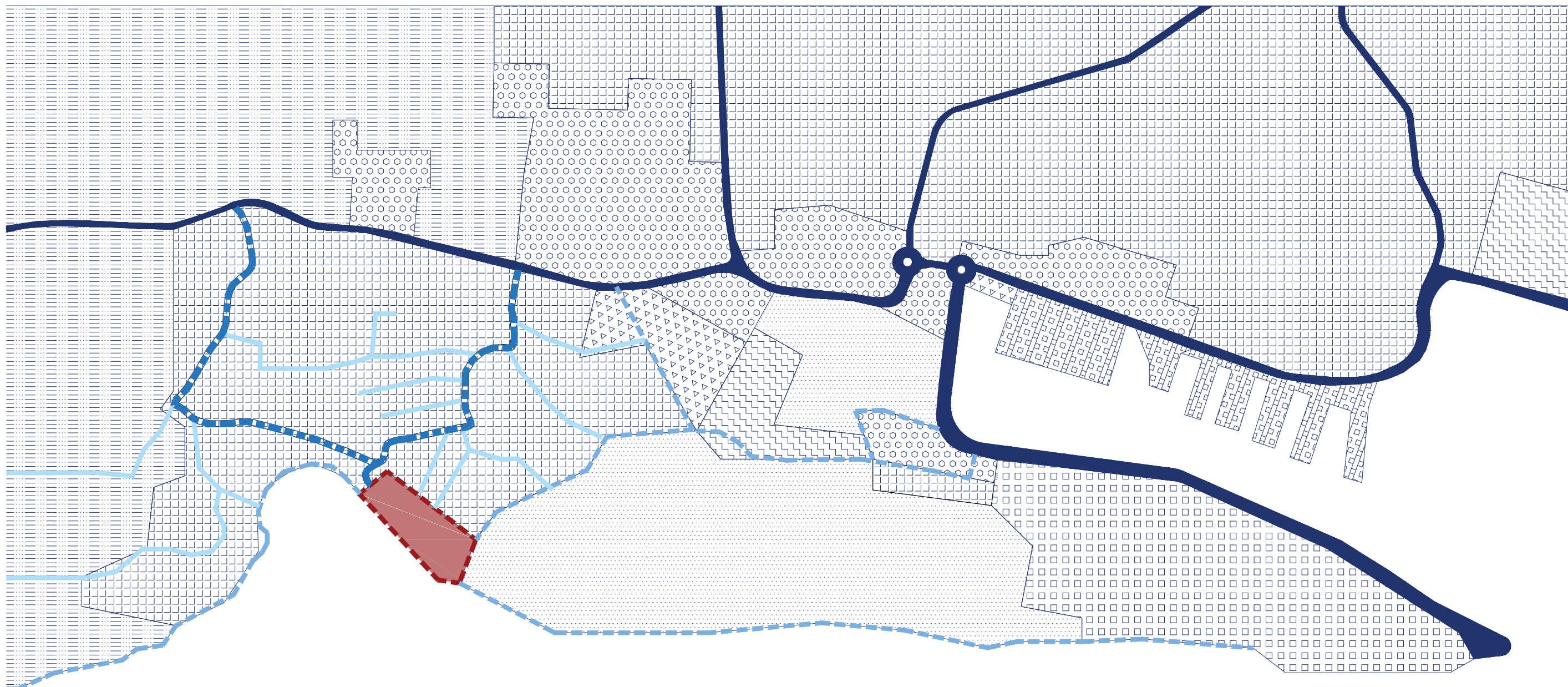

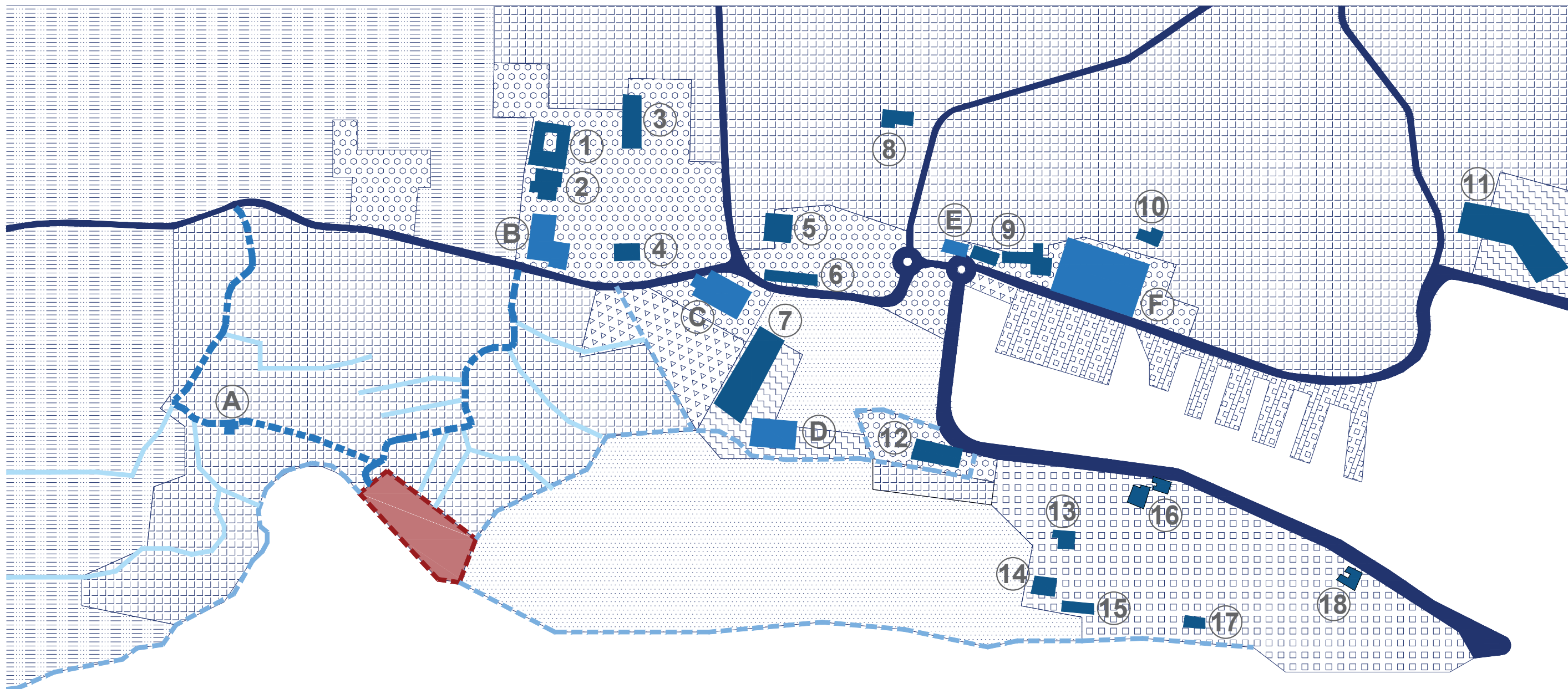

- glavna prometnica
- lokacija
- stanovanje
- stanovanje + poljoprivreda
- javni sadržaji
- parking
- turistički sadržaji
- šuma/park
- stara gradska jezgra
- pomorski promet

- glavna prometnica
- pristupne ceste
- pješački pristup
- seoske ulice
- lokacija

glavna prometnica
  pristupne ceste
  pješački pristup
  seoske ulice

sportski sadržaji

javni sadržaji

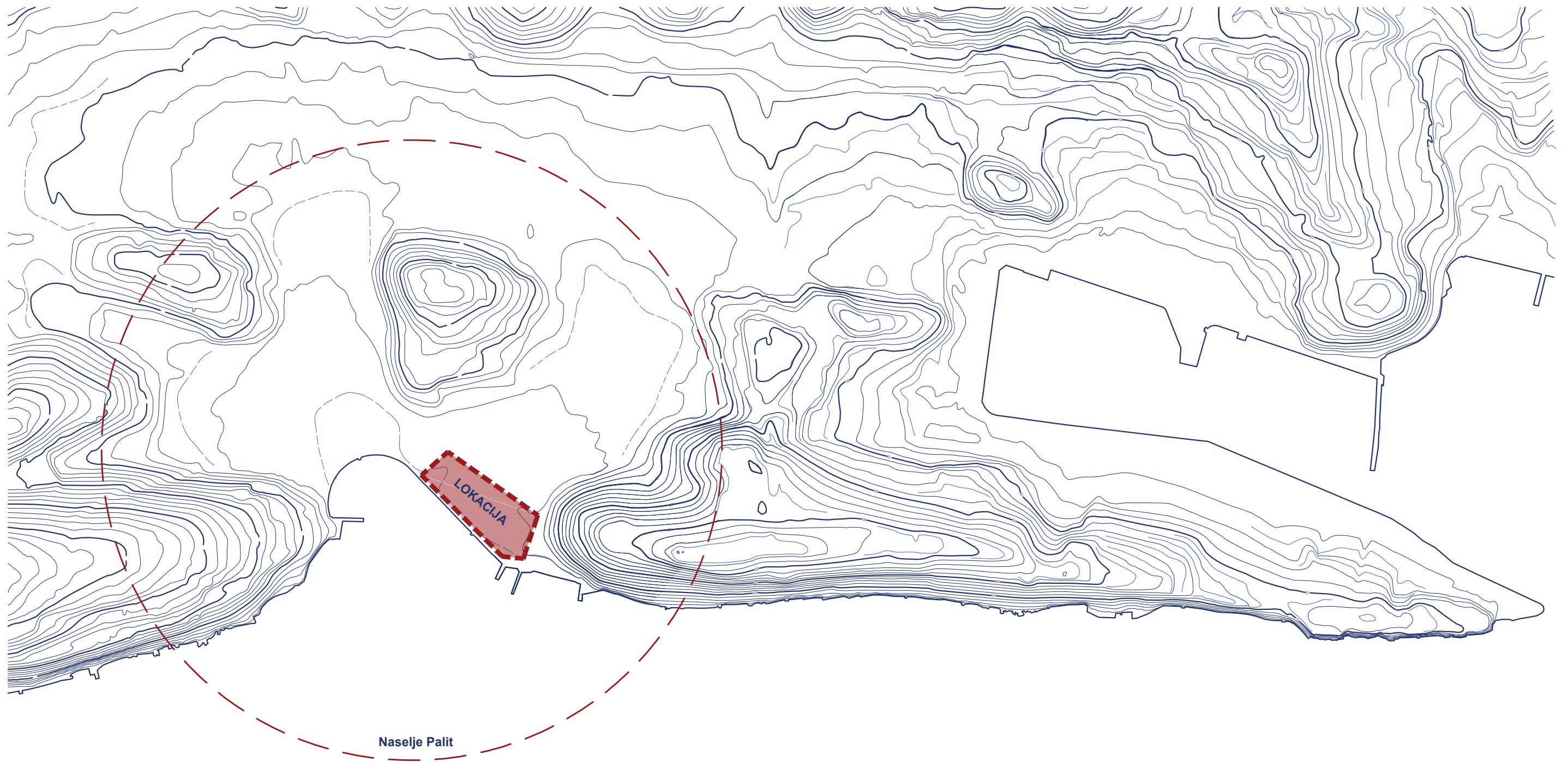
- A. Kajak klub
- B. Košarkaški tereni
- C. Dvodjelna sportska dvorana
- D. Teniski tereni
- E. Jednodjelna sportska dvorana
- F. Nogometni teren

1. Dječji vrtić	7. Hotel	13. Zimsko kino
2. Dom zdravlja	8. Vatrogasni dom	14. Ljetno kino
3. Market	9. Osnovna i srednja škola	15. Knjižnica
4. Policija	10. Starački dom	16. Hotel
5. Poslovni centar	11. Hotel	17. Glazbena škola
6. Autobusni kolodvor	12. Market	18. Hotel

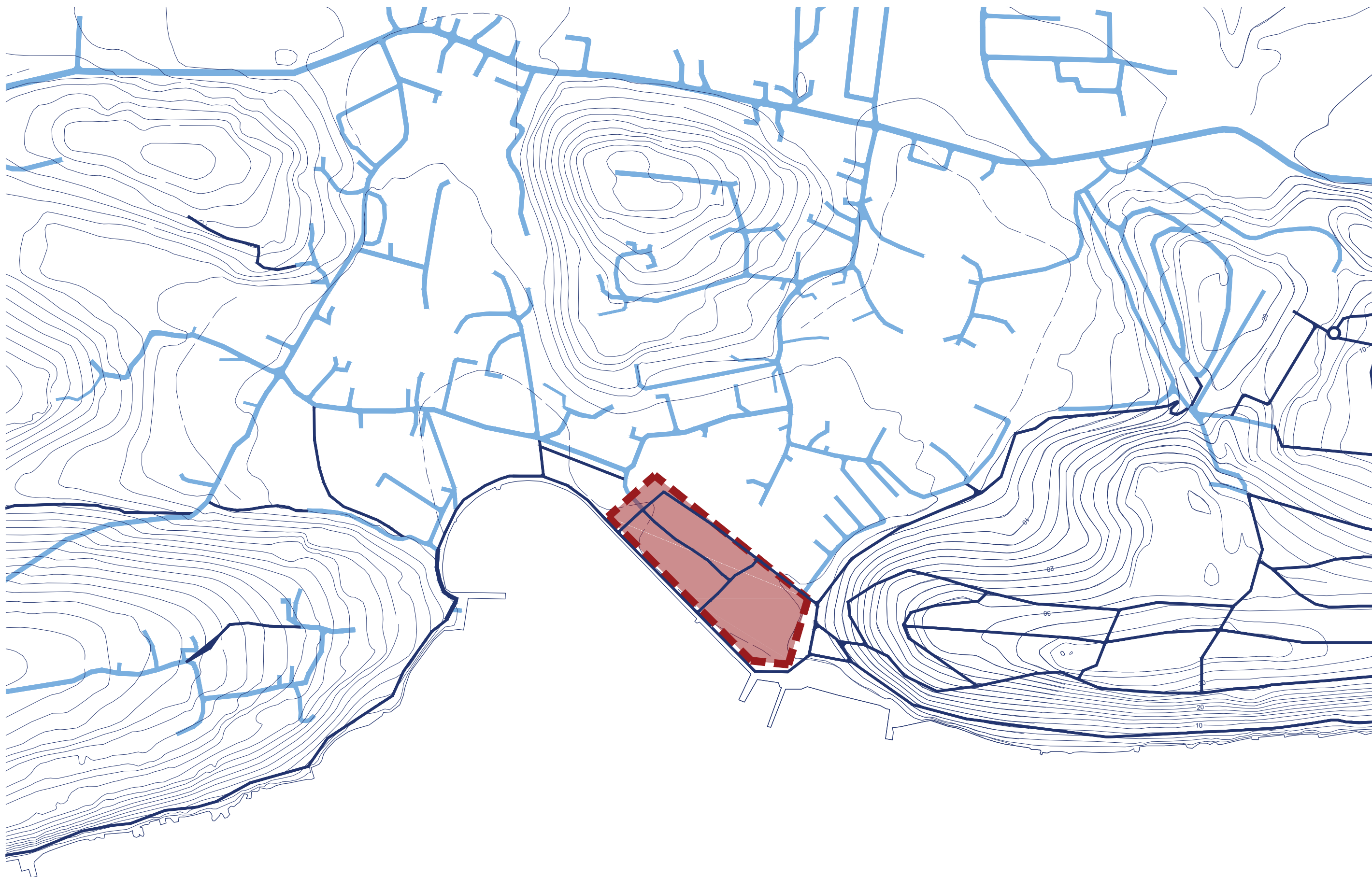
- glavna prometnica
- pristupne ceste
- pješački pristup
- seoske ulice
- lokacija

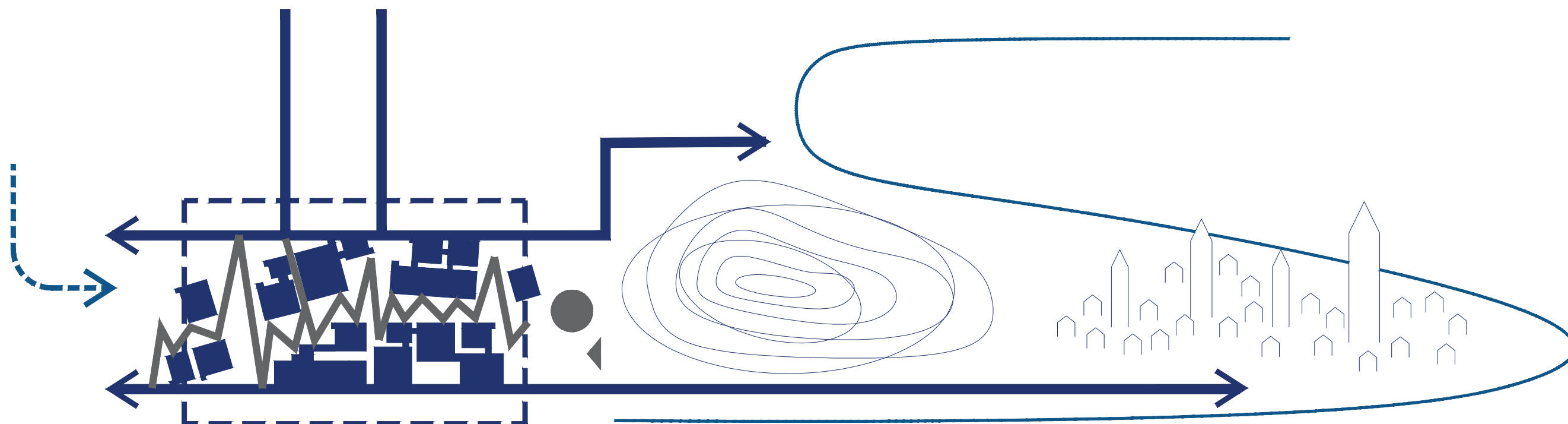

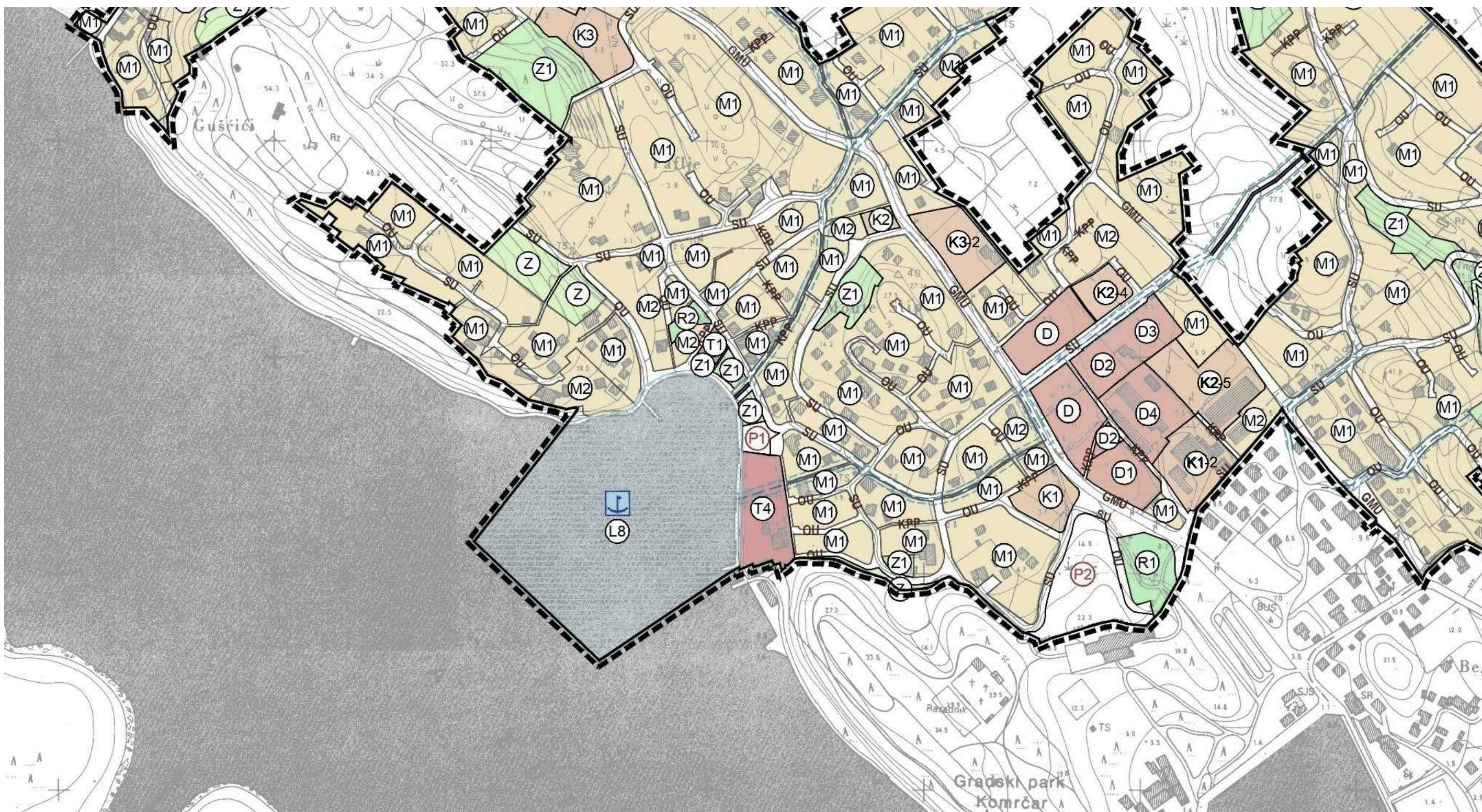

Kao prvi korak i osnovna ideja oblikovanja i povezivanja naglašavanje je pješačkih šetnica koje spajaju starogradsku jezgru, gradsku park-šumu Komrčar s lokacijom. Iduća faza je nastaviti kapilarno povezane pješačke puteve te ih usmjeriti unutar kompleksa. Na kraju, u centru se formira javni prostor odnosno međuprostor između objekata koji započinje pozornicom i gledalištem - aneksom na sjecištu šetnica / ulazu u kompleks.

Odabrani obuhvat nalazi se u najnovijem naselju na otoku - Palitu, sjeverozapadno od grada Raba u uvali SV. Eufemije nasuprot poluotoka Frkanj. Također, nalazi se uz glavni gradski park Komrčar te je u blizini stare gradske jezgre. Naselje karakterizira šetnica uz more koja vodi od uvale Soline pored samostana Sv. Eufemije u Kamporu s ce do gradskih zidina i središta stare gradske jezgre. Palit je pretežito stambeno naselje. Osim stambenih sadržaja, veći postojeći sadržaji namjena odnose se na sljedeće:

- D1** - Prostor **javne i društvene** namjene - Policijska postaja Rab
- D2** - Prostor **javne i društvene** namjene - Dom zdravlja Rab / Ljekarna
- D3** - Prostor **javne i društvene** namjene - Dječji vrtić Pahuljica Rab
- T1** - Prostor **ugostiteljsko-turističke** namjene - Pansion Tamaris
- R1** - Prostor **sportsko-rekreacijske** namjene - Sportska dvorana Rab
- K1-2** - Prostor **gospodarske i poslovne** namjene - HEP Elektroprimorje
- K2-4** - Prostor **gospodarske i poslovne** namjene - Trgovački centar
- K2-5** - Prostor **gospodarske i poslovne** namjene - Trgovački centar
- K3-2** - Prostor **gospodarske i poslovne** namjene - Komunalno-servisno dvorište

Urbanistički parametri prema UPU-u: Kig = 0,4 Kis = 1,5

max visina građevine = 13 m
max. br. etaža = 4 (3 nadzemne i 1 podzemna)

T-4: Kompleks je namijenjen djelatnosti zdravstvene zaštite uz pružanje hotelskog i sličnog sadržaja - zdravstvenog turizma. Moguća je izgradnja građevina namijenjenih smještaju i pružanju zdravstvenih usluga (poliklinike, ambulante, rehabilitacije i sl.) te usluga pratećih sadržaja koji upotpunjuju osnovnu namjenu (sportsko-rekreacijski, društveni, zabavni, uslužni sadržaji iz područja drugih djelatnosti, i sl.), a koje čine jedinstvenu funkcionalnu i uporabnu cjelinu.

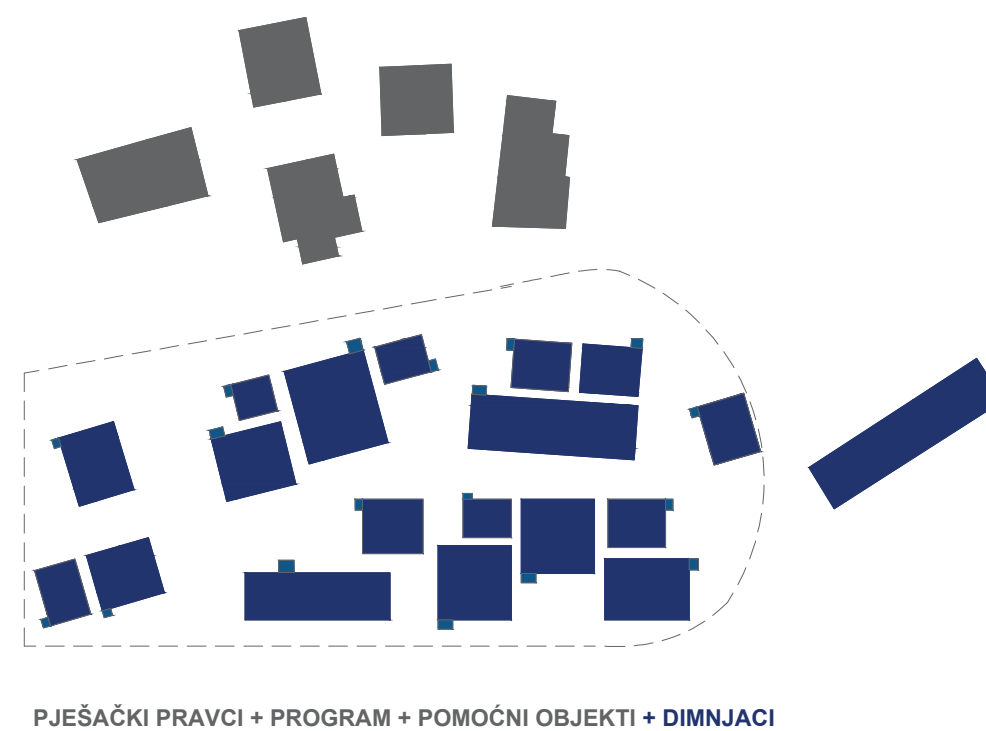
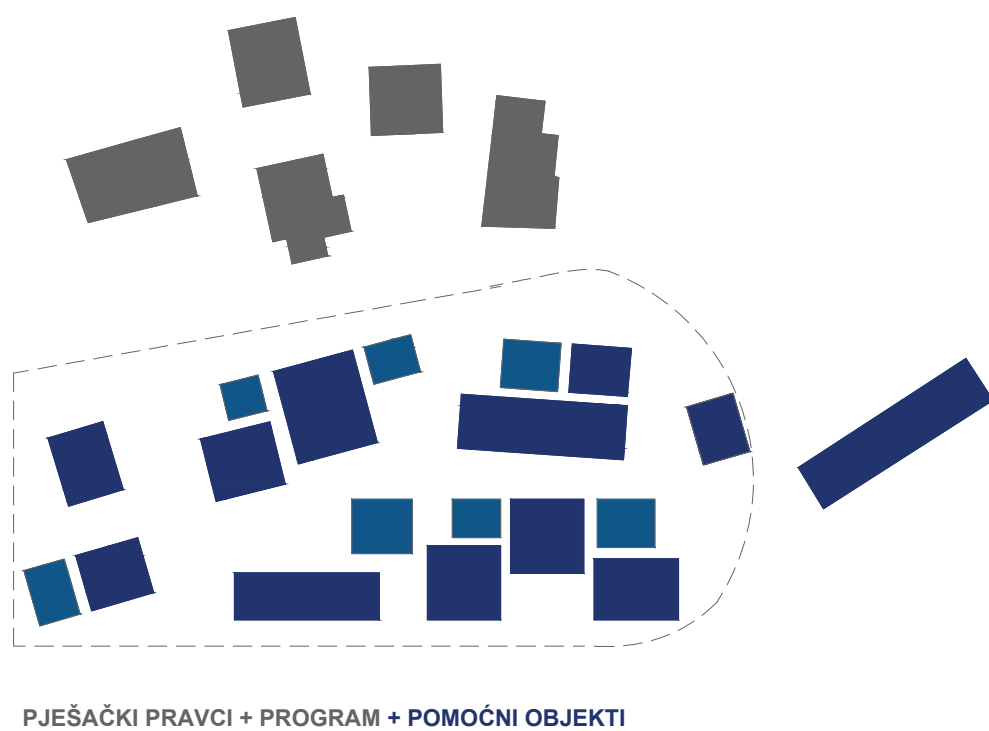
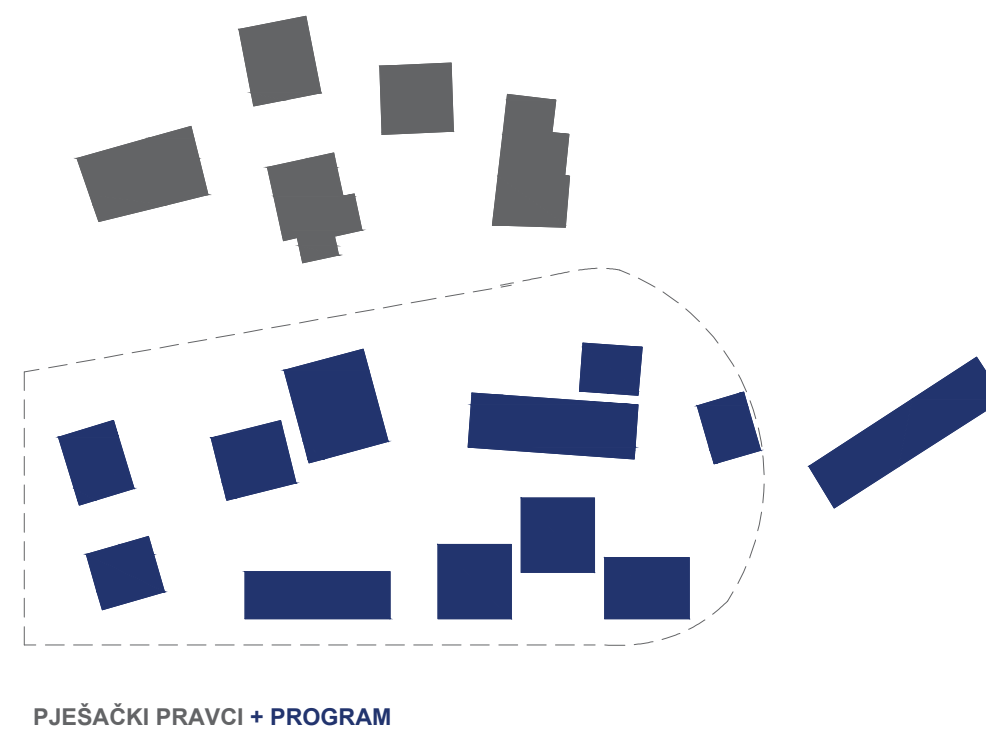
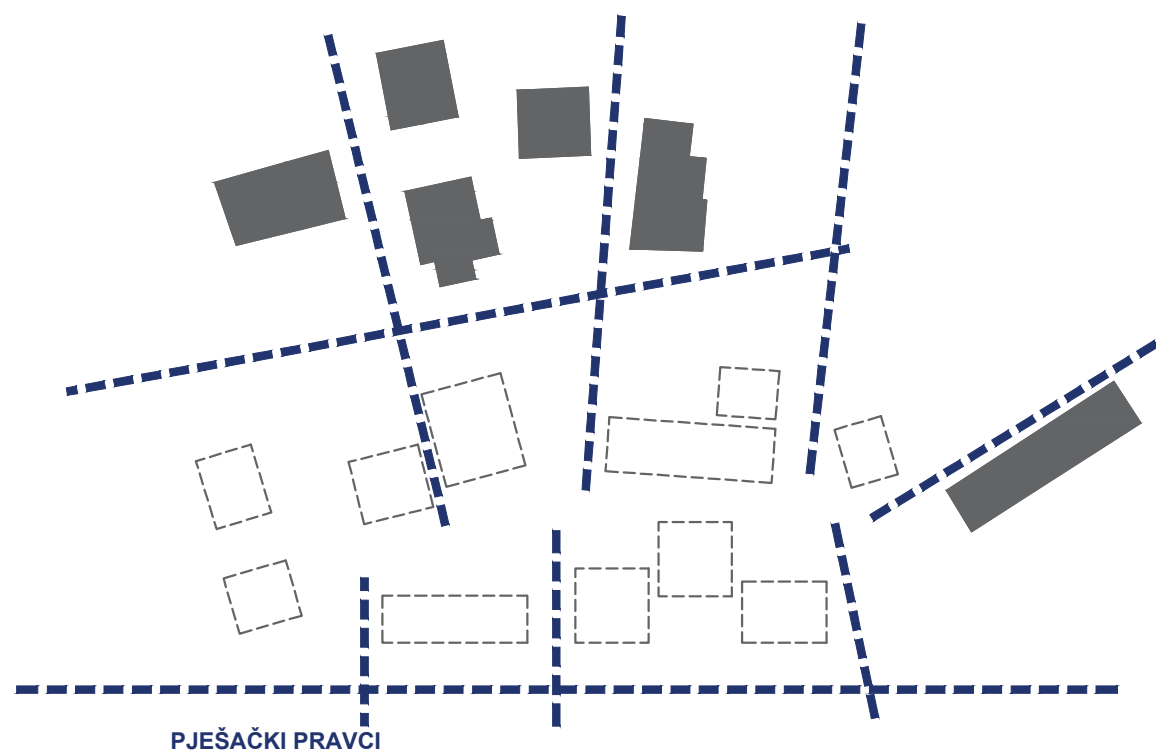

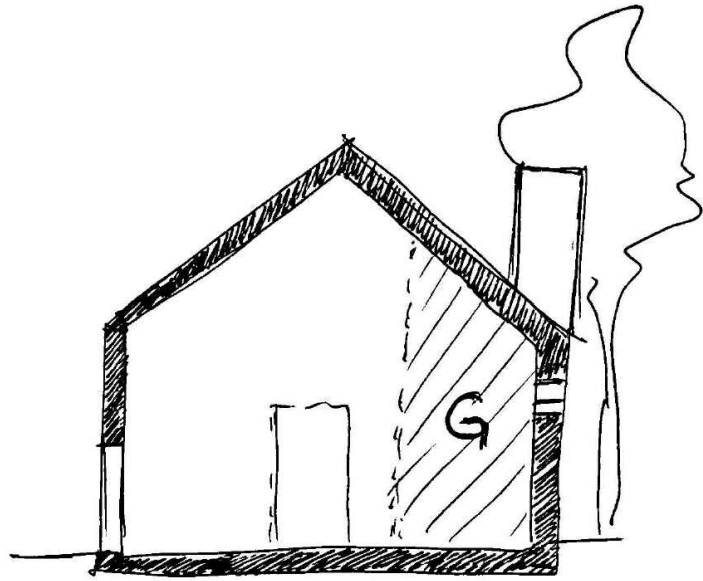
Peter Zumthor, Gugalin House

Peter Zumthor, Shelter for Roman Ruins

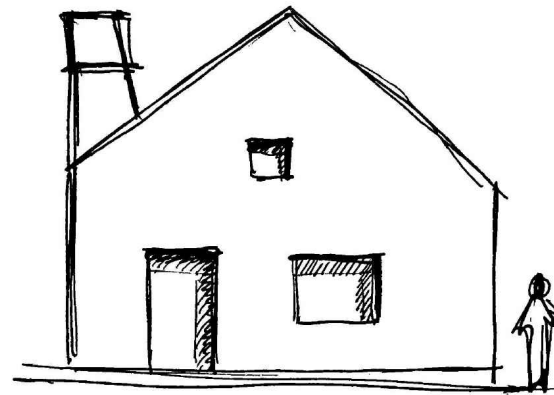
Alvaro Siza, Boa Nova Tea House

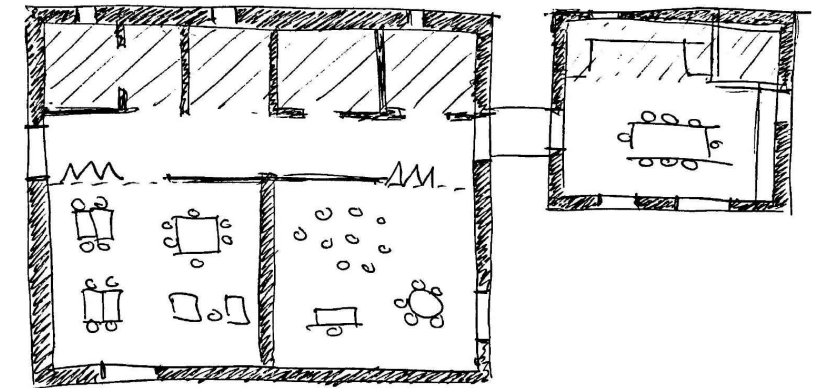

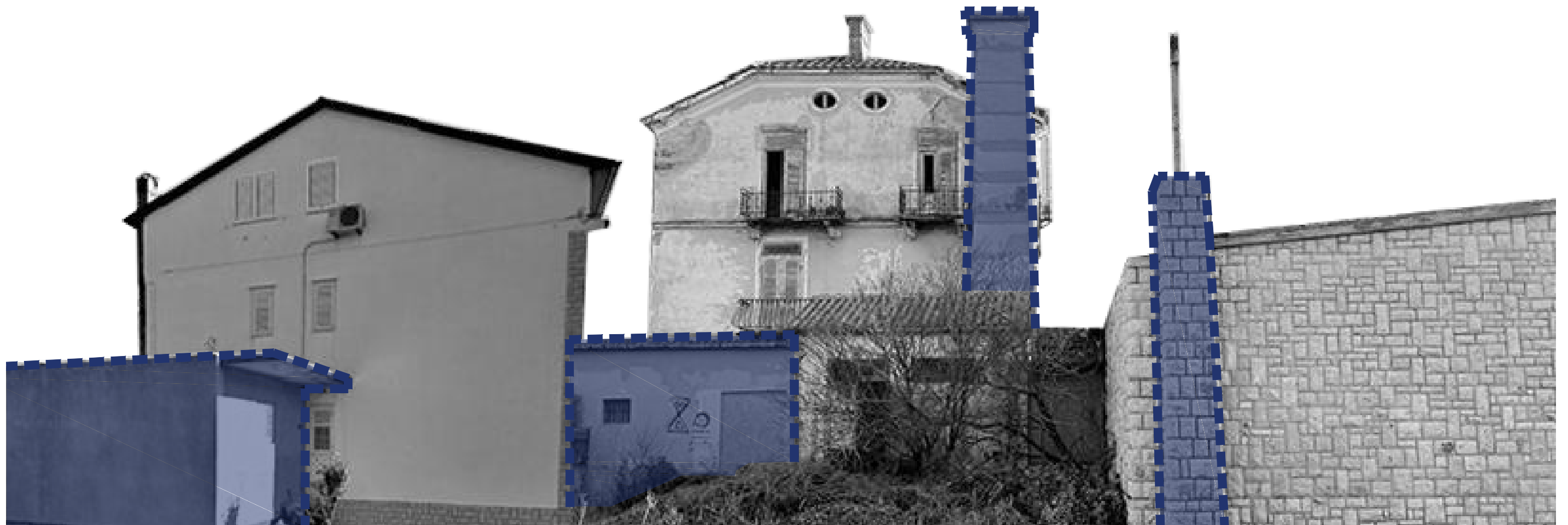
SERVISNI I GOSPODARSKI PROSTORI
prate sadržaj

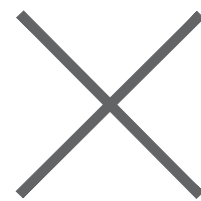
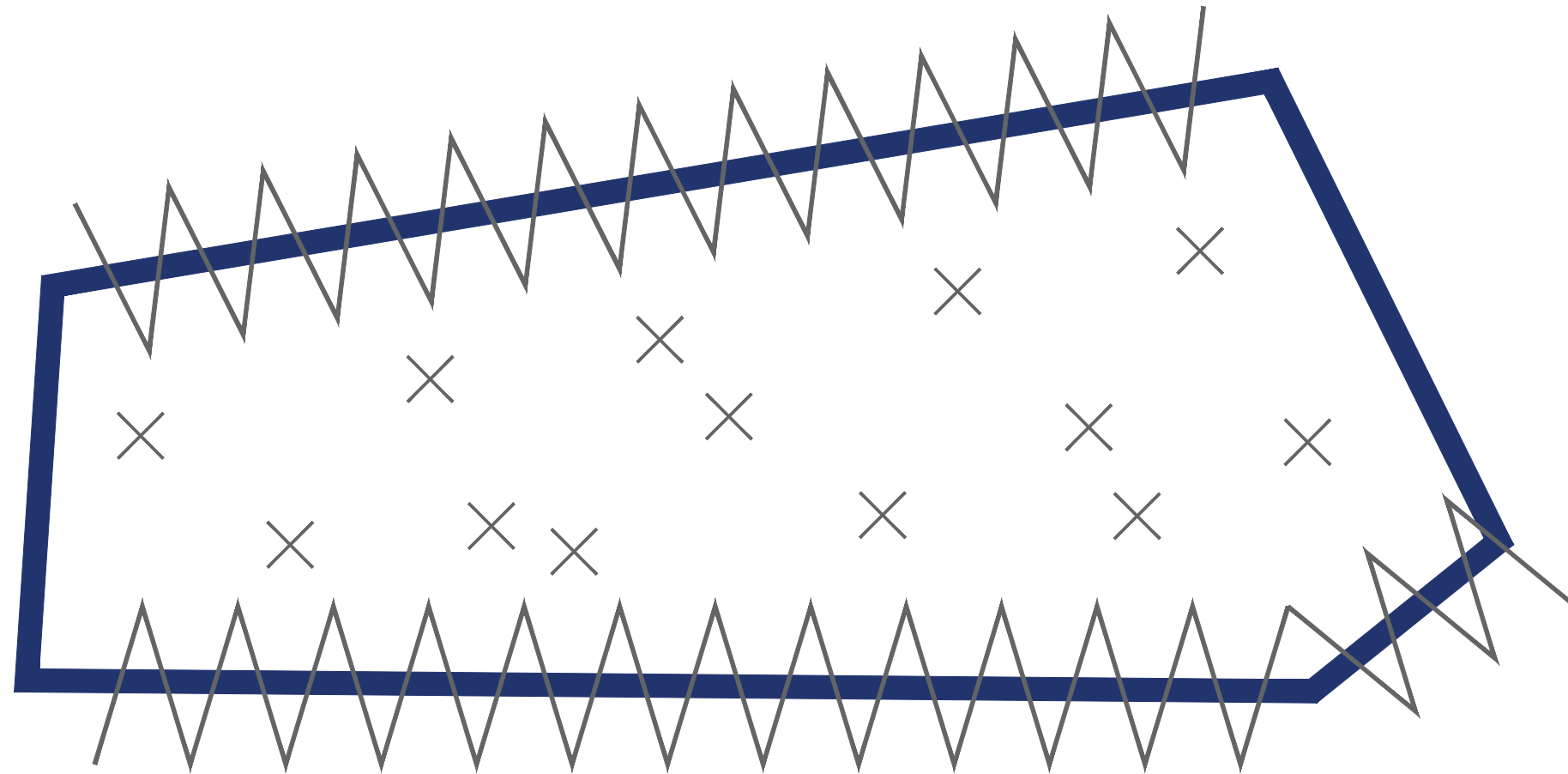
KUĆA KAO ZNAK, mjerilo čovjeka

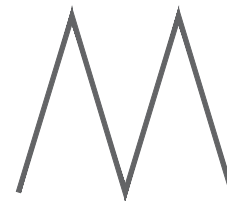
PROPORCIJE PROSTORNOG TOKA
prema autoritetu svrhe

Hrast crnika
 lat. *Quercus ilex*
 - do 20 m visine
 - veliko deblo,
 razgranate grane
 - široka, gusta krošnja

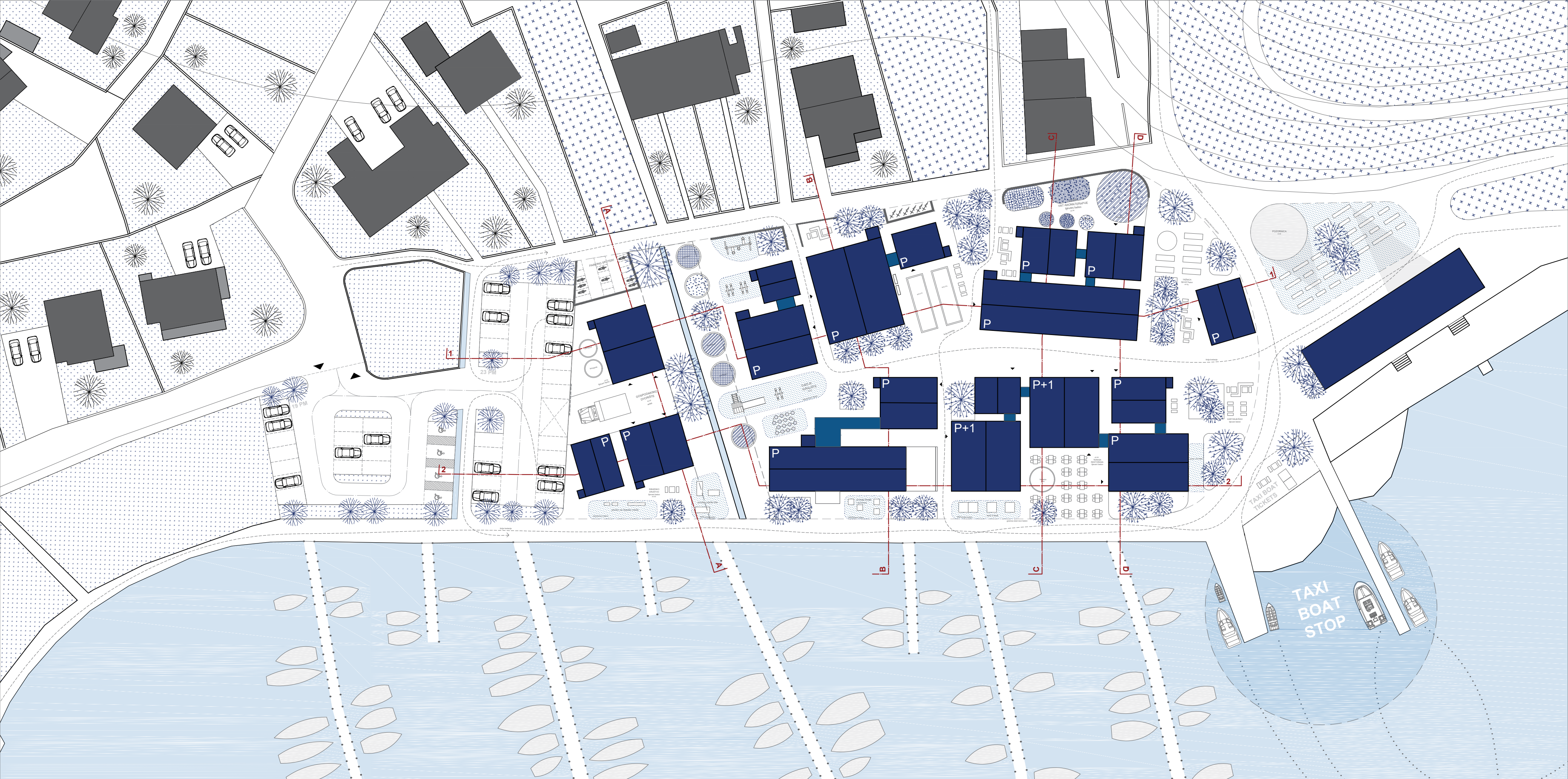

Alepki bor
 lat. *Pinus halepensis*
 - do 20 m visine
 - deblo i grane zakrivljene
 - krošnja nepravilna

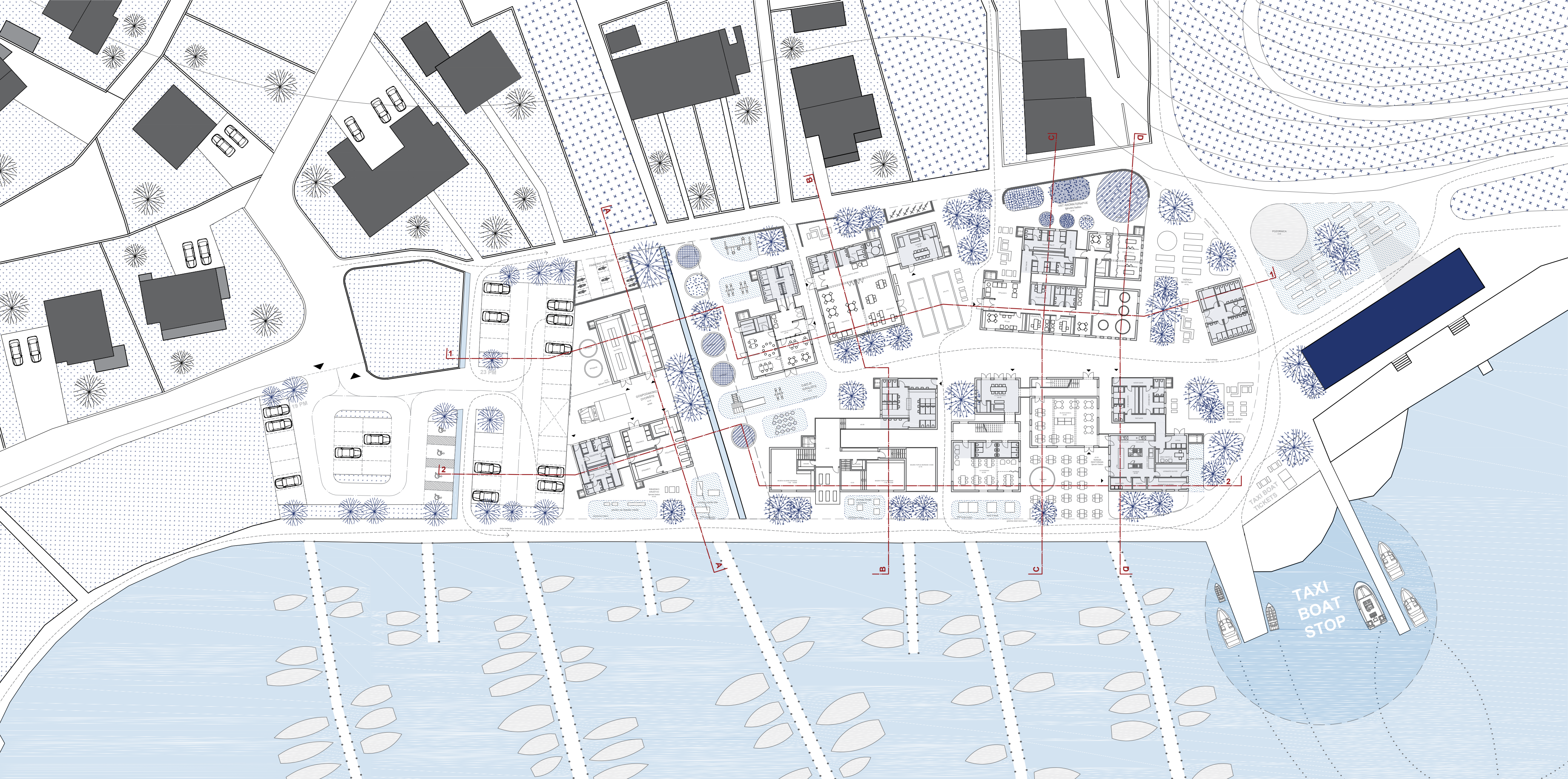

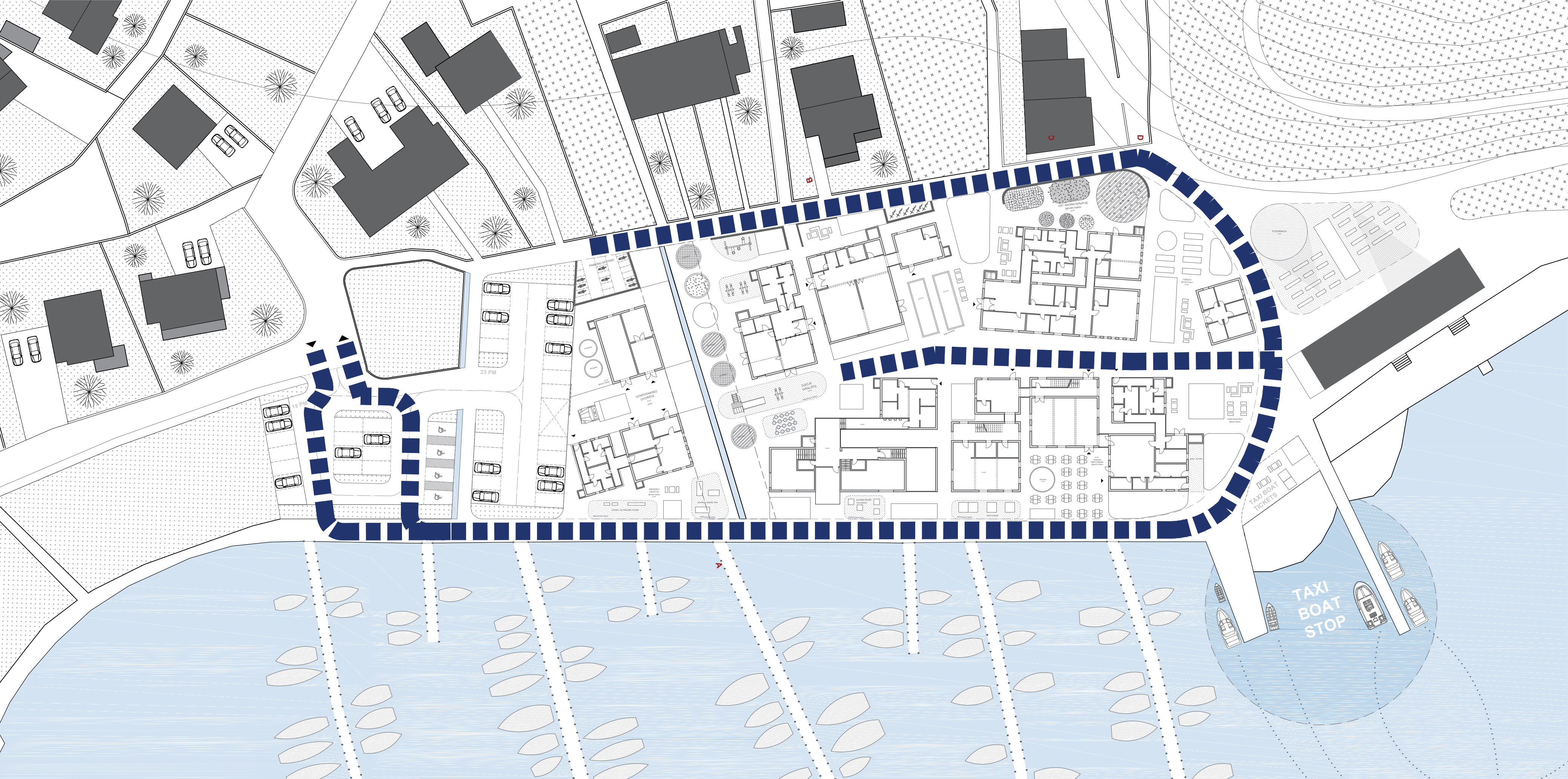

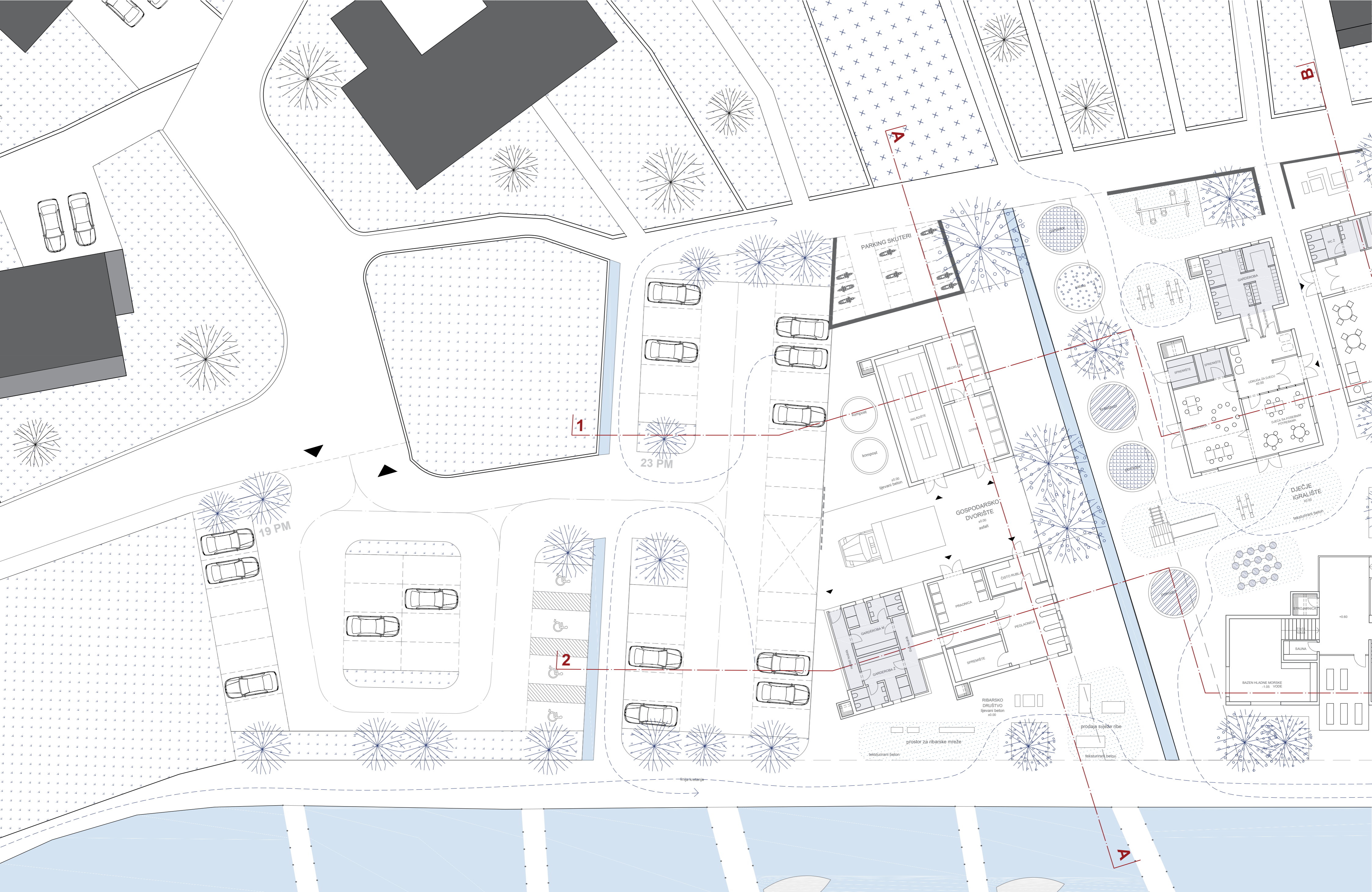

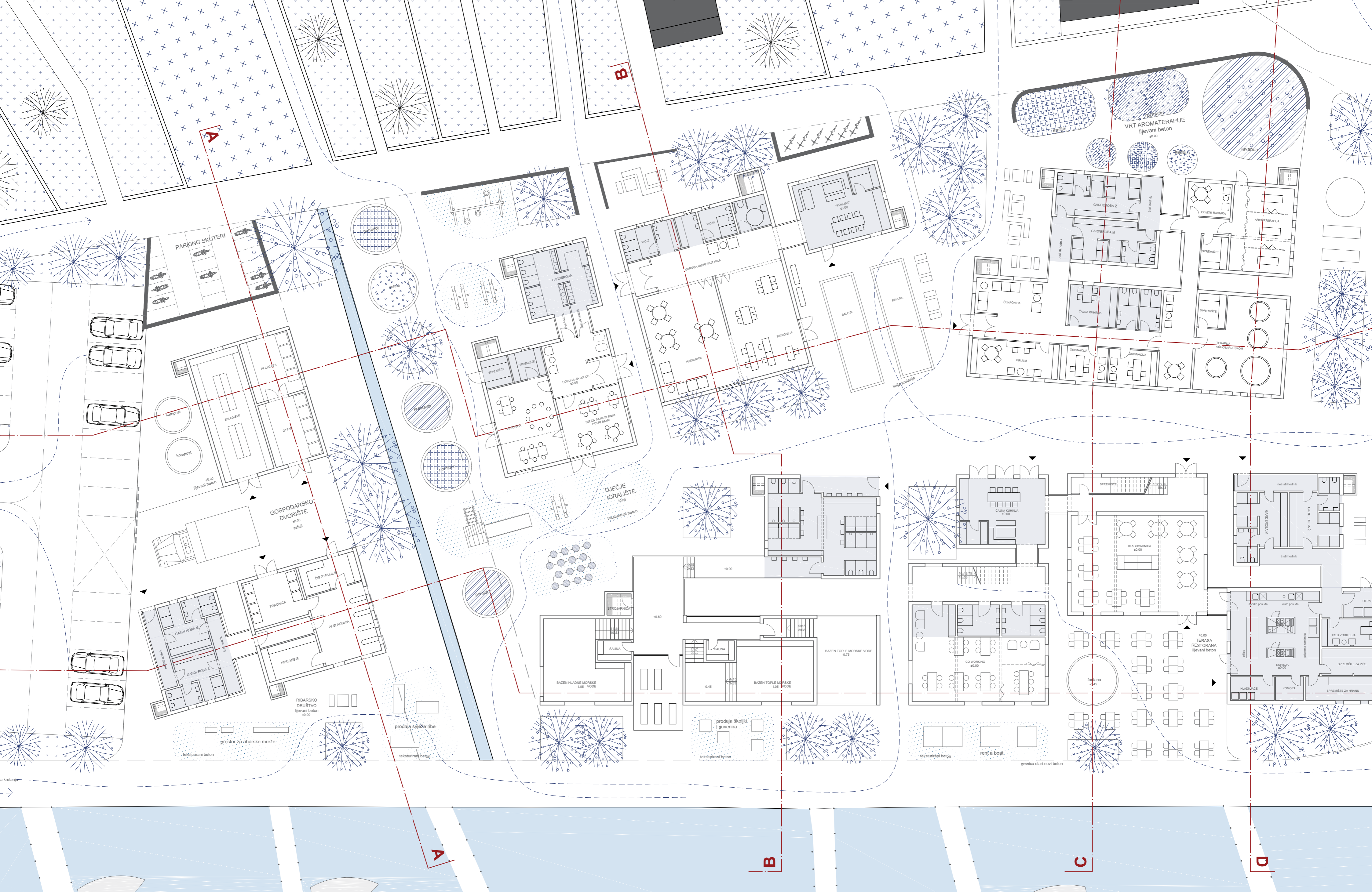

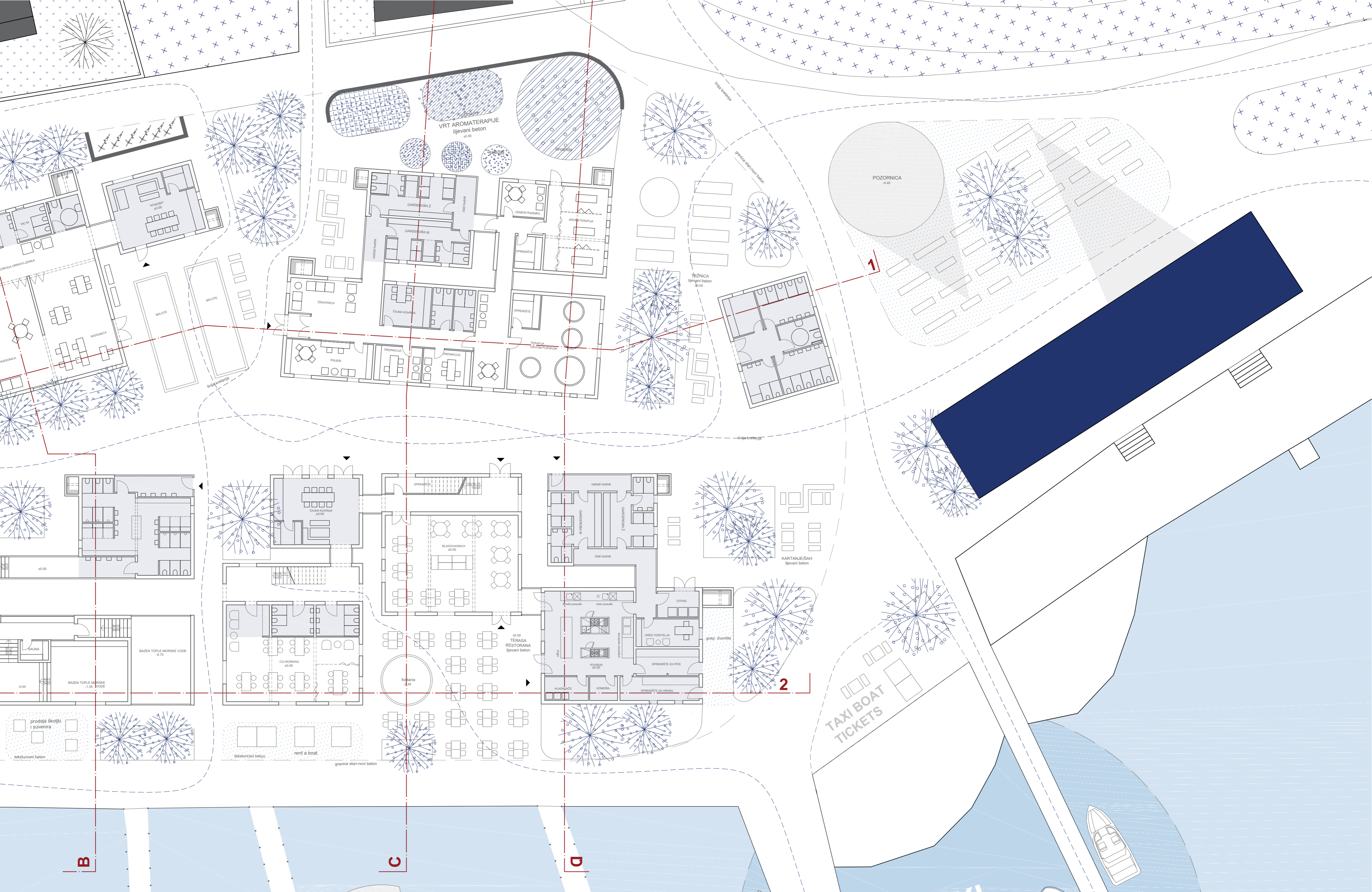

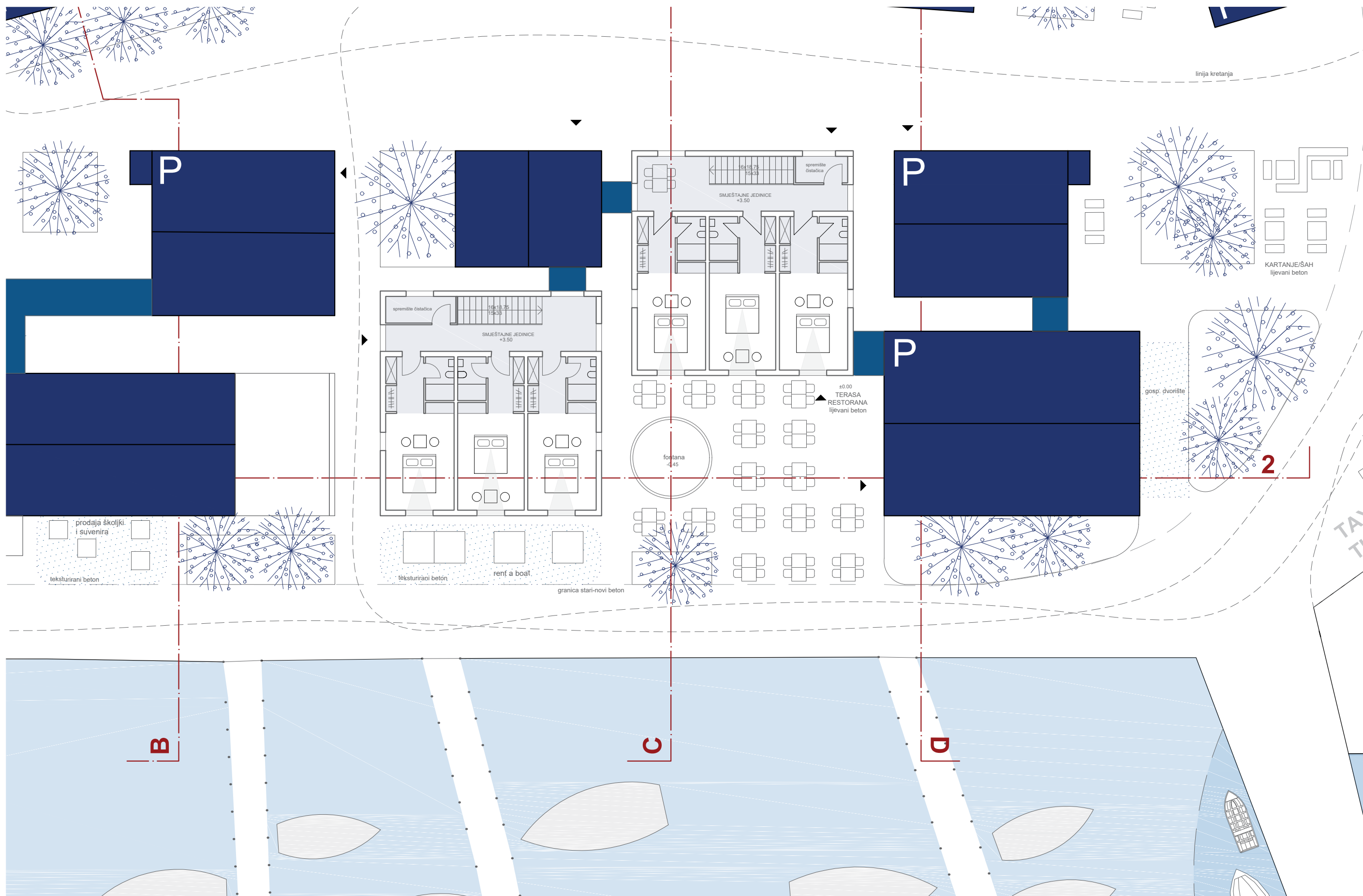

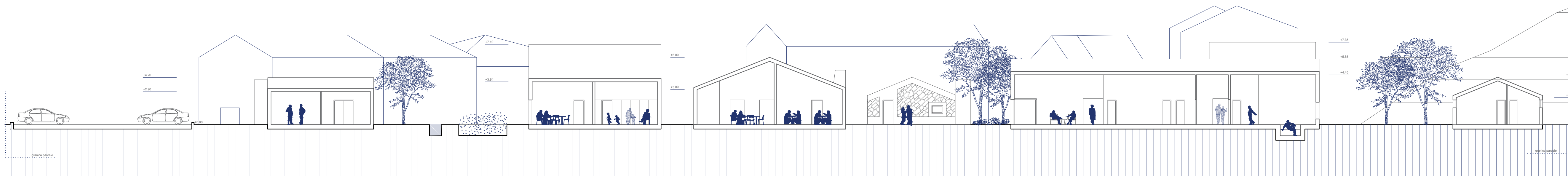

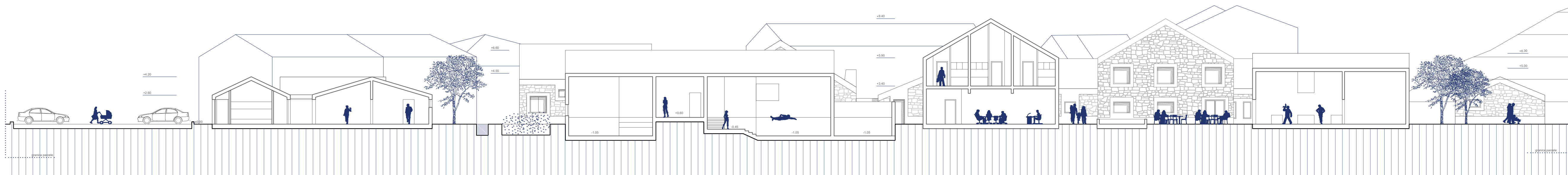
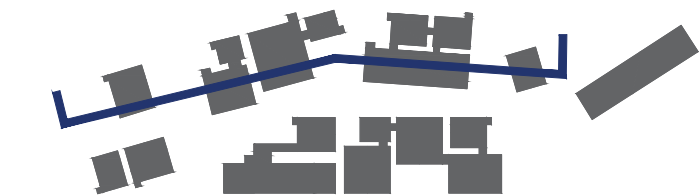

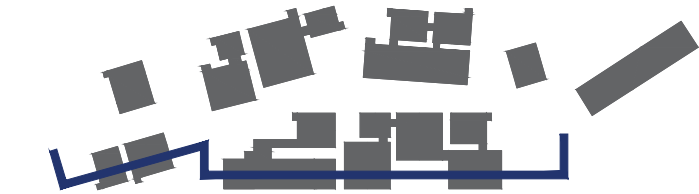

PRESJEK 1-1

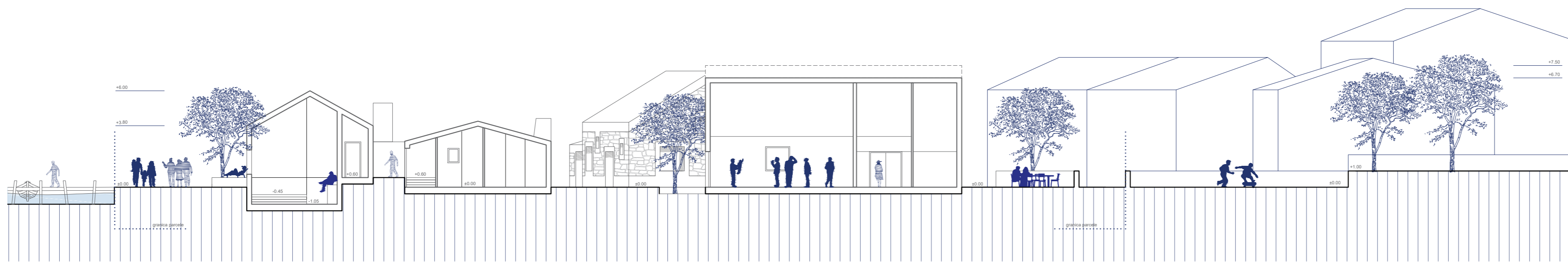
PRESJEK 2-2

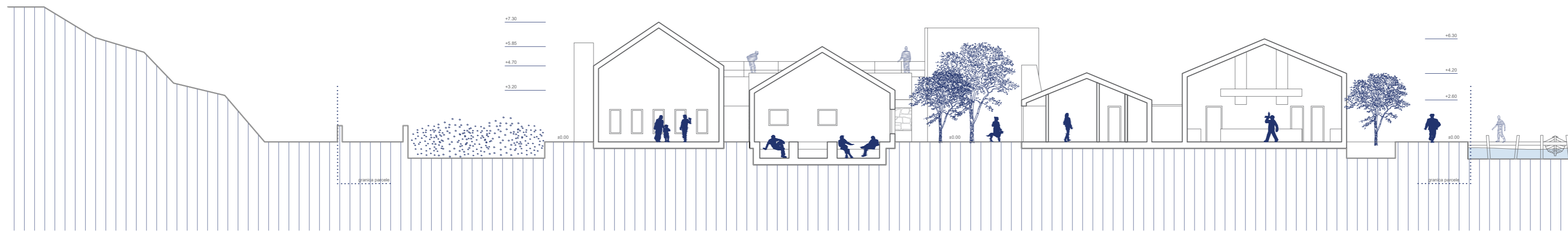
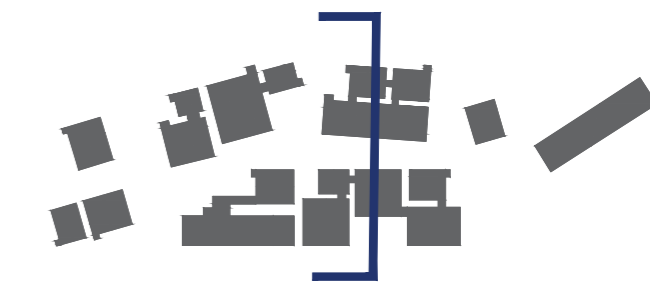
PRESJEK A-A

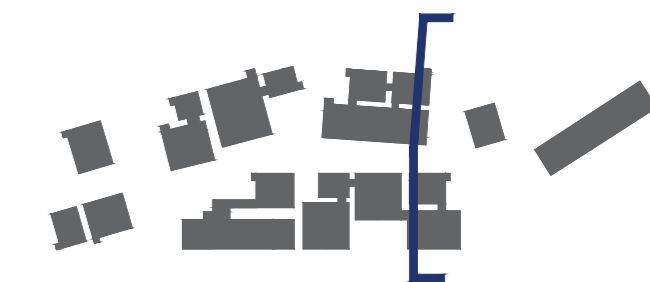
PRESJEK B-B

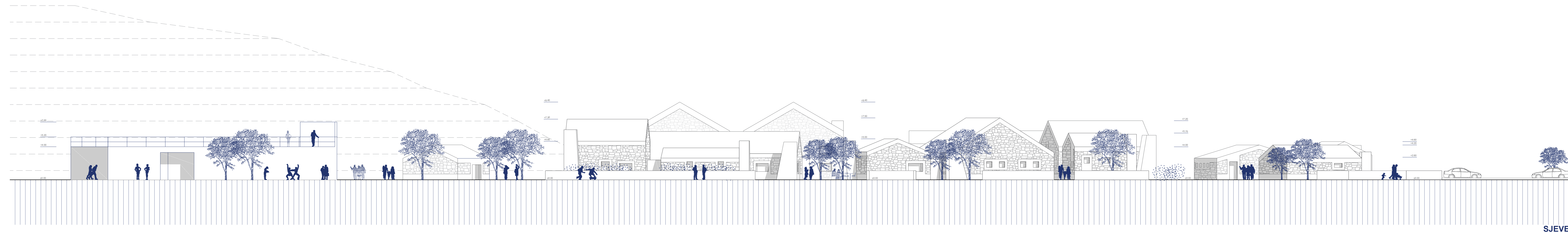
PRESJEK C-C

PRESJEK D-D

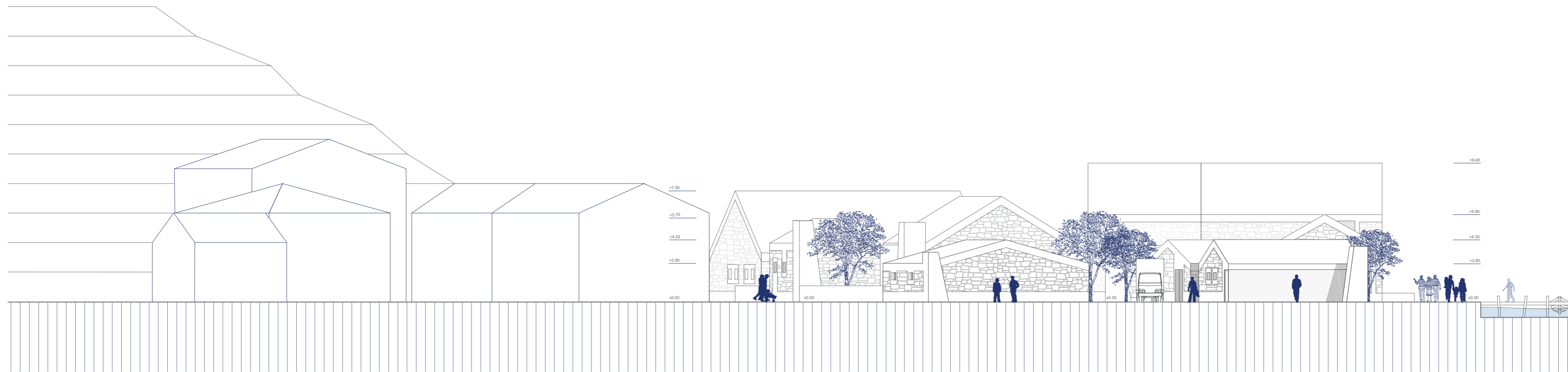

JUG

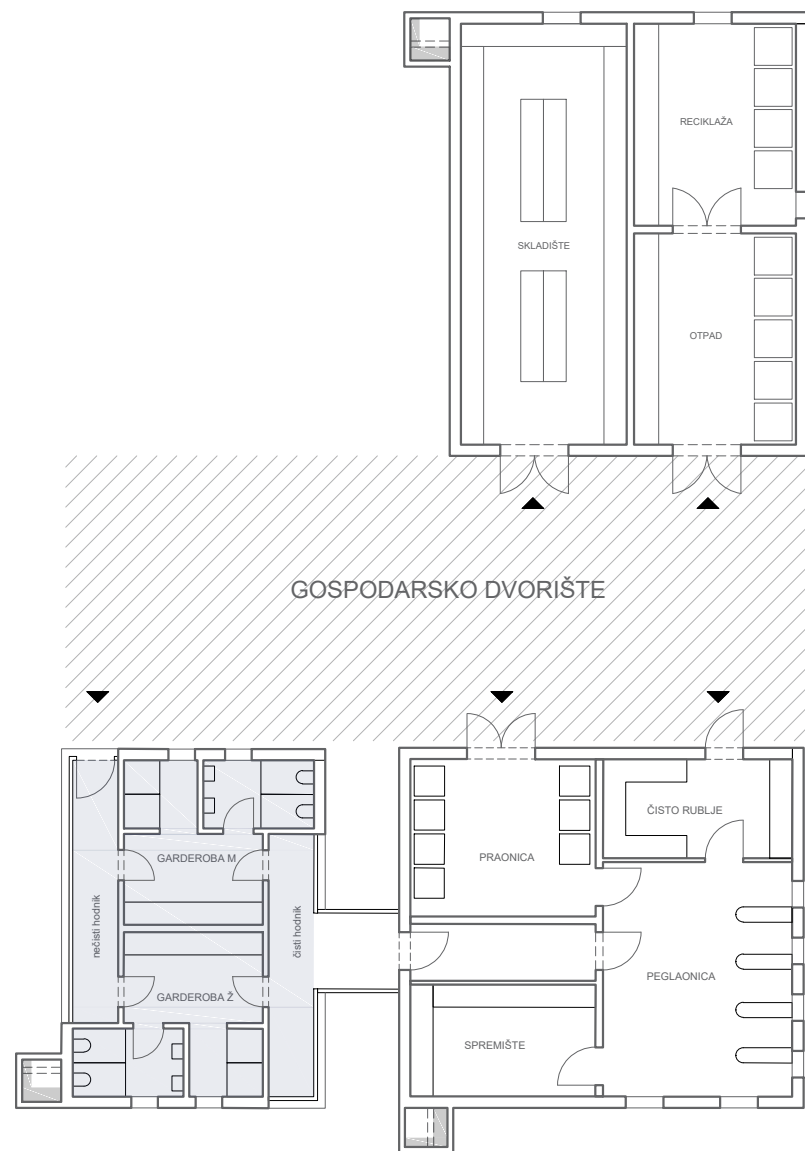

ZAPAD

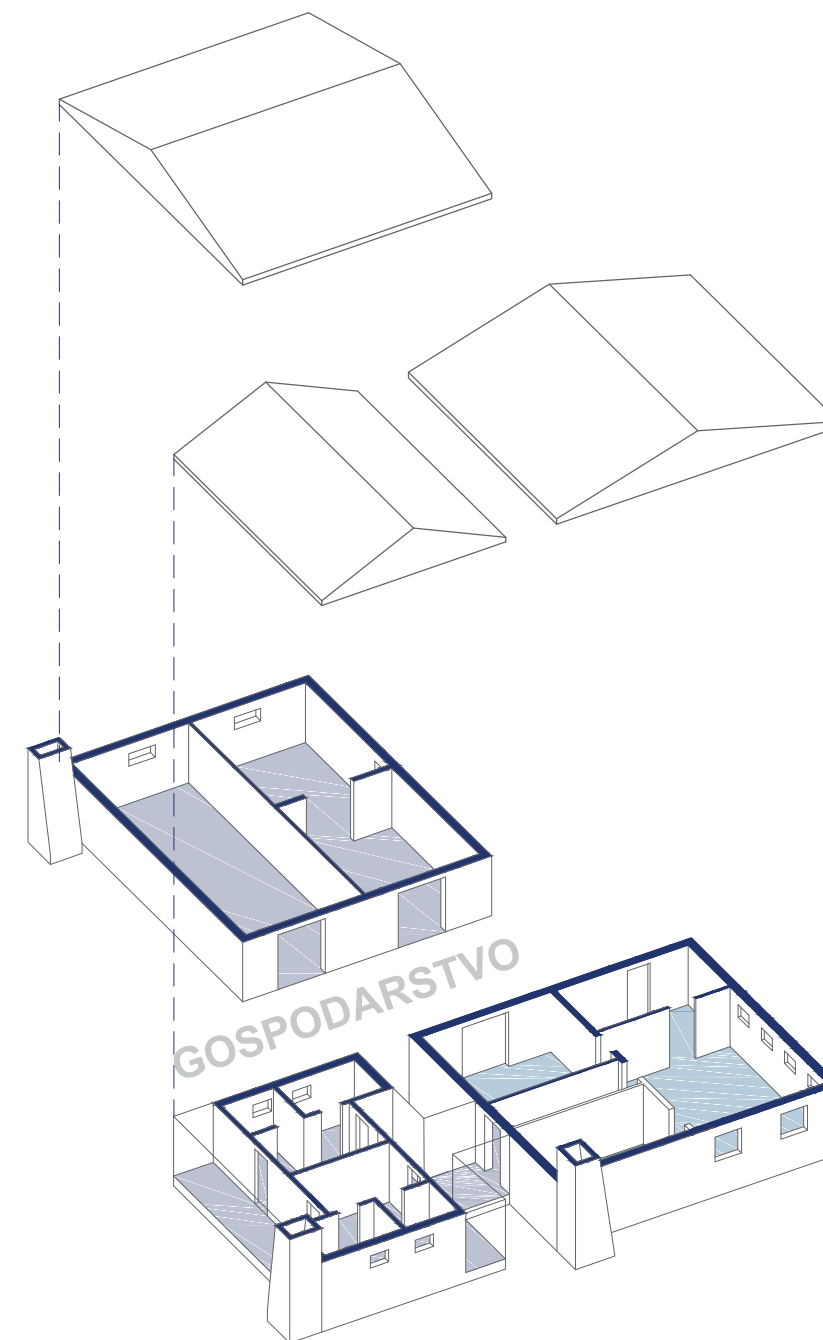

ISTOK

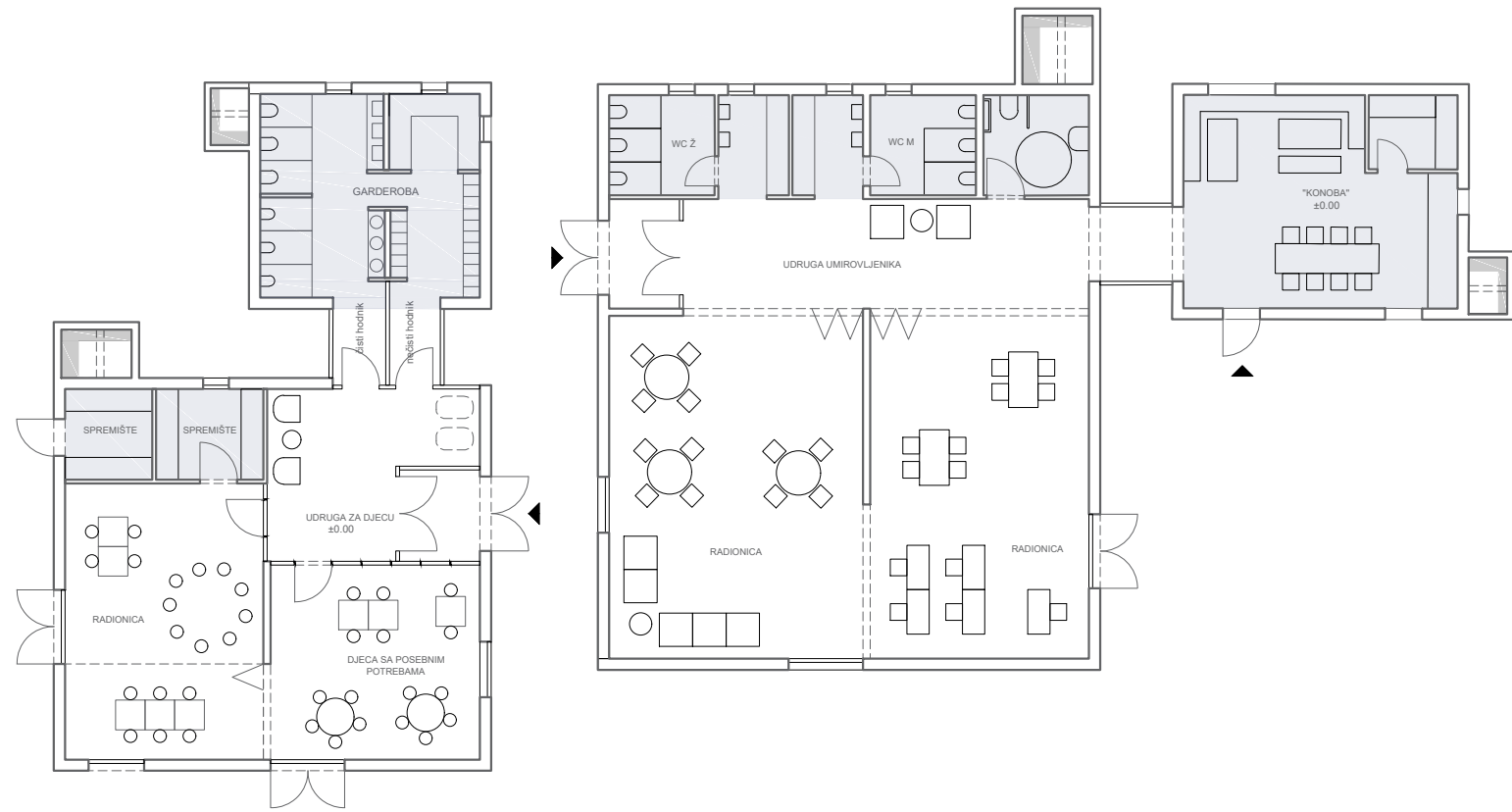

1.GOSPODARSTVO

- 1.1. skladište
- 1.2. reciklaža
- 1.3. otpad
- 1.4. muške garderobe i sanitarije
- 1.5. ženske garderobe i sanitarije
- 1.6. praonica
- 1.7. čisto rublje
- 1.8. spremište
- 1.9. peglaonica

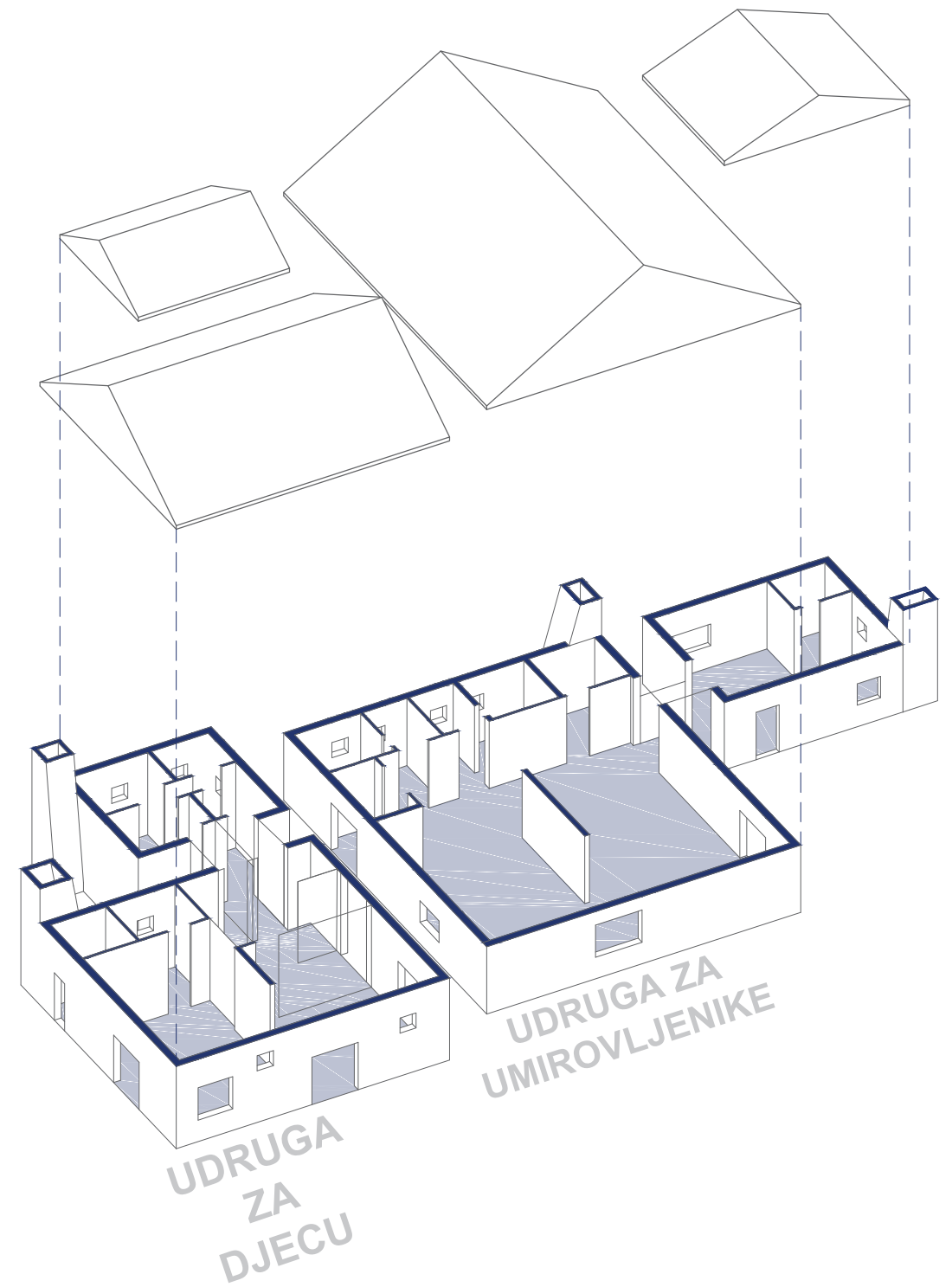

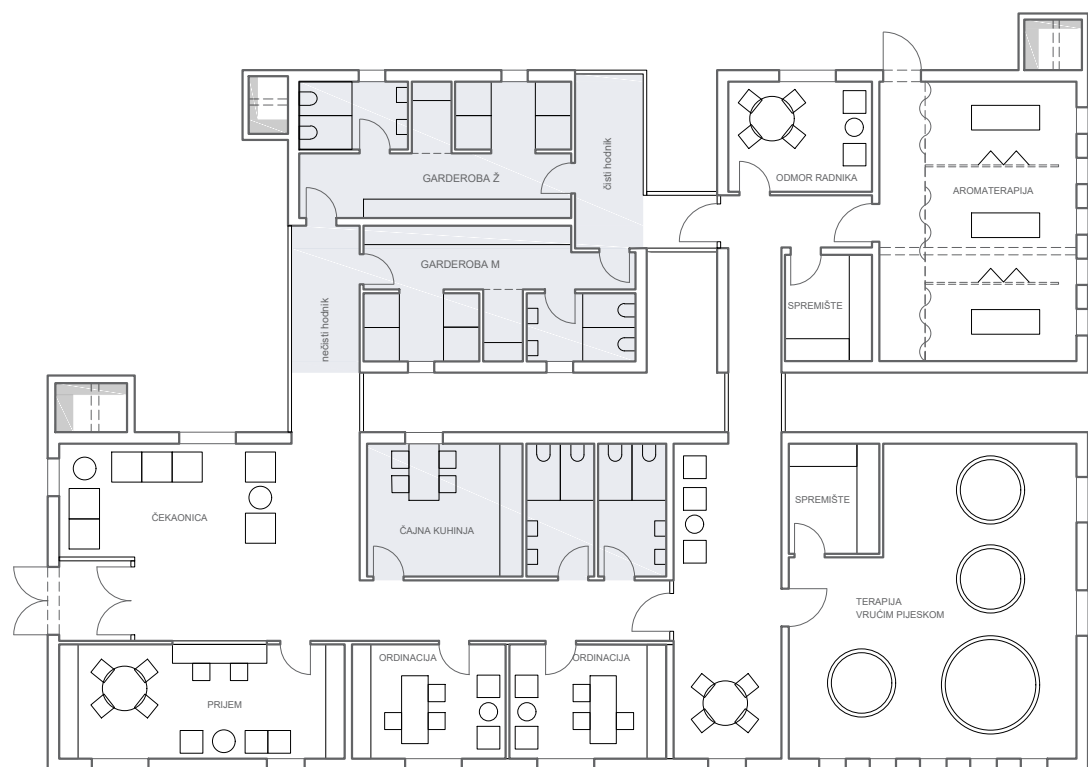
2.UDRUGA ZA DJECU

- 2.1. ulazni prostor
- 2.2. radionica za djecu sa posebnim potrebama
- 2.3. radionica
- 2.4. spremište didakt. sprava
- 2.5. spremište
- 2.6. garderoba

3.UDRUGA ZA UMIROVLJENIKE

- 2.1. ulazni prostor
- 2.2. ženske sanitarije
- 2.3. muške sanitarije
- 2.4. wc invalidi
- 2.5. radionica
- 2.6. radionica
- 2.7. konoba
- 2.8. spremište

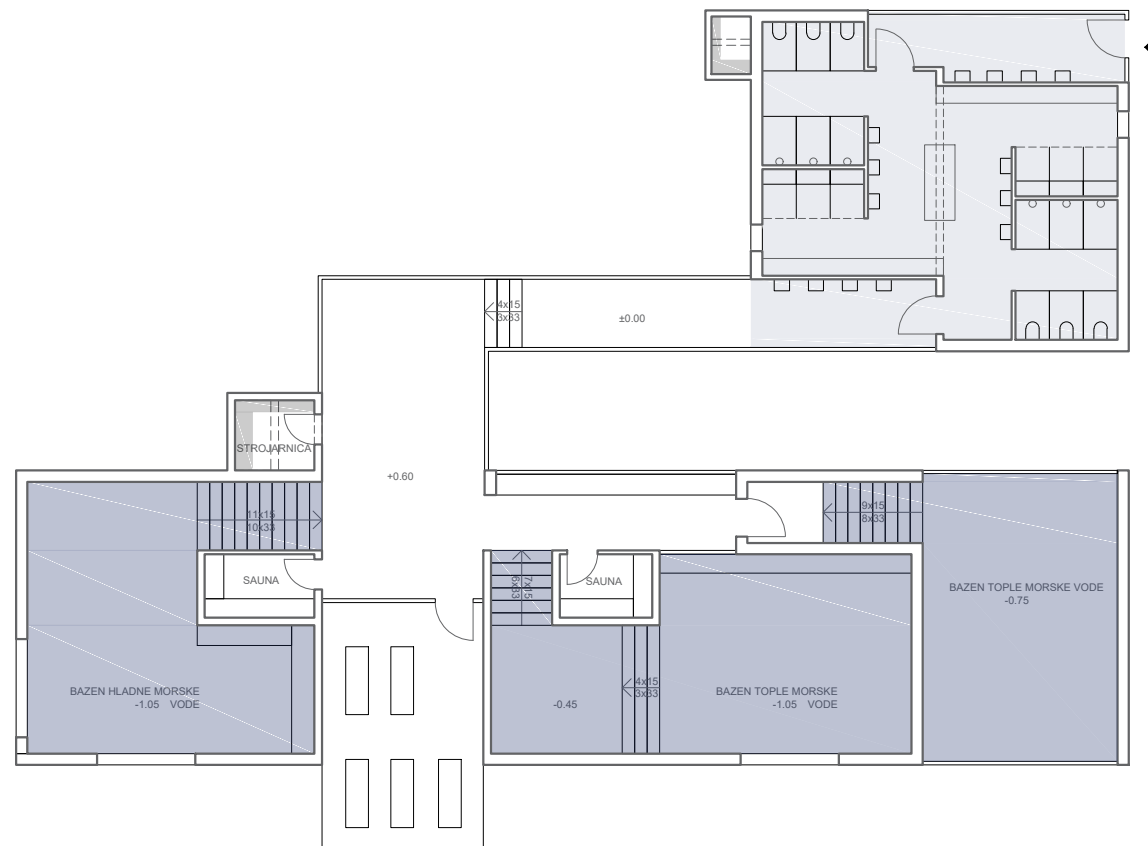

4. AROMATERAPIJA I PSAMOTERAPIJA

- 4.1. čekaonica
- 4.2. prijem
- 4.3. ordinacija
- 4.4. ordinacija
- 4.5. čajna kuhinja
- 4.6. sanitarije muške i ženske
- 4.7. spremište
- 4.8. soba za terapiju vrućim pijeskom
- 4.9. ženska garderoba
- 4.10. muška garderoba
- 4.11. soba za odmor radnika
- 4.12. spremište
- 4.13. soba za aromaterapiju

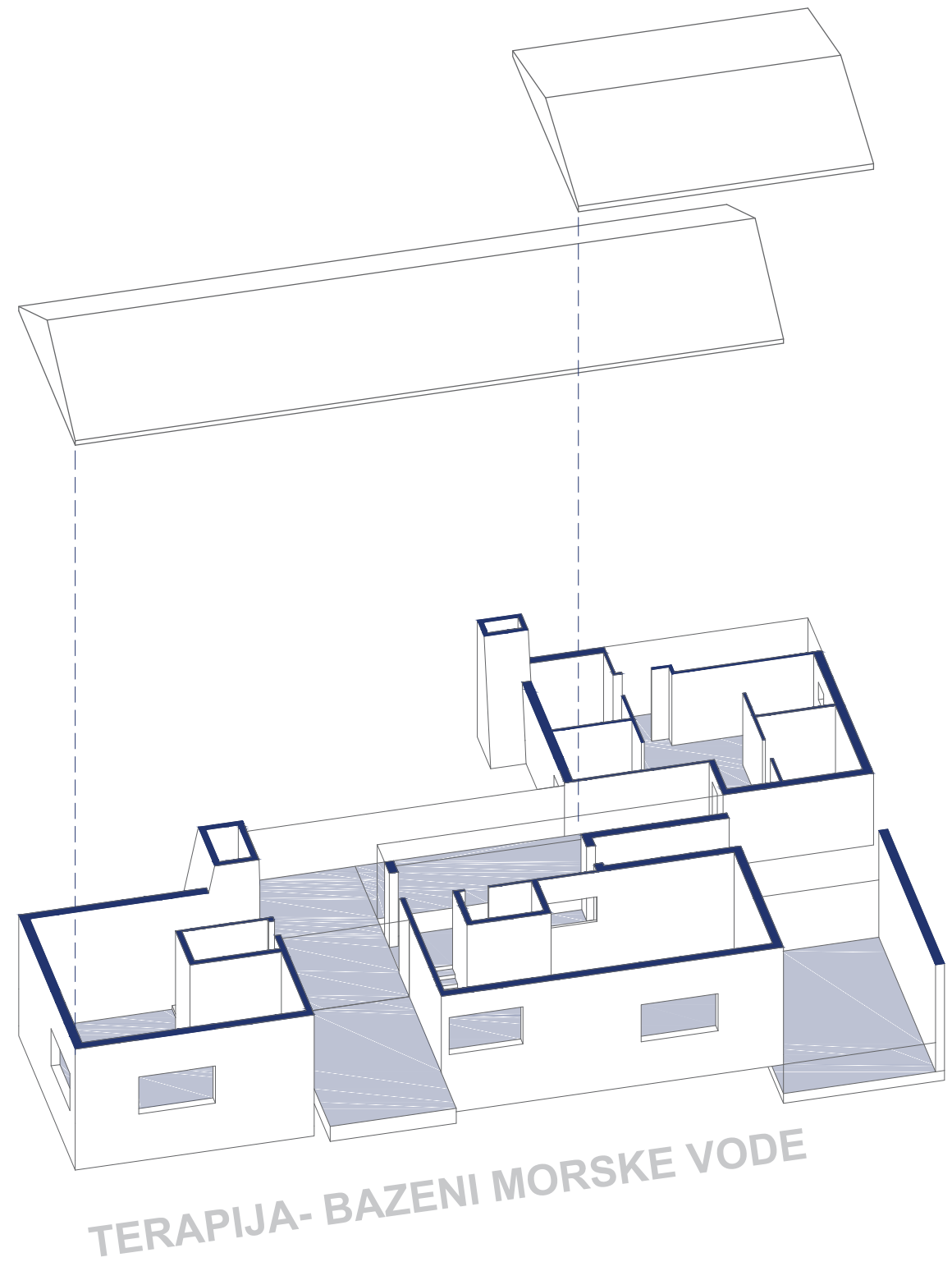

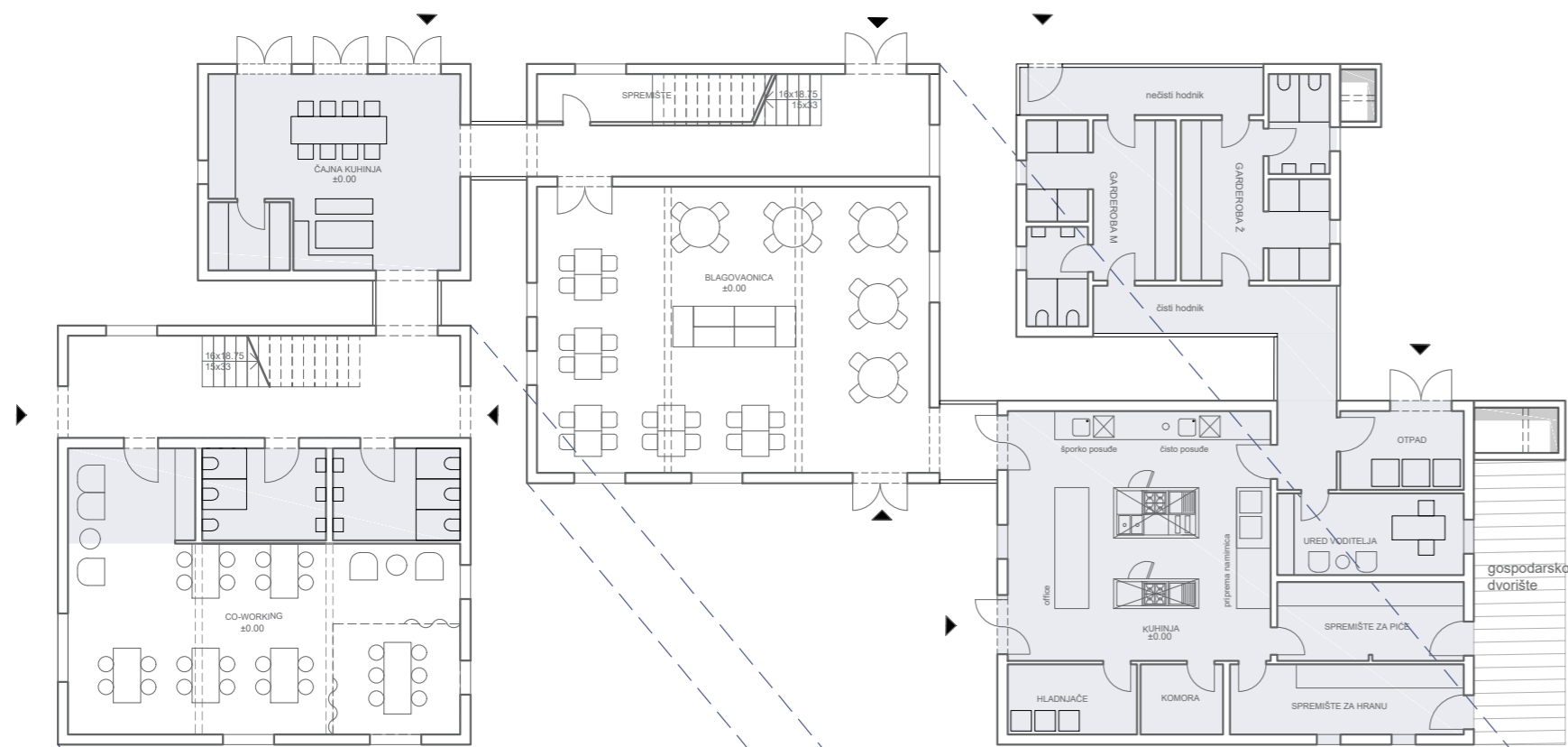

5. TERAPIJA -BAZENI MORSKE VODE

- 5.1. garderobe
- 5.2. strojarnica
- 5.3. sauna
- 5.4. sauna
- 5.5. sunčalište
- 5.6. unutarnji bazen hladne morske vode
- 5.7. unutarnji bazen tople morske vode
- 5.8. vanjski bazen tople morske vode

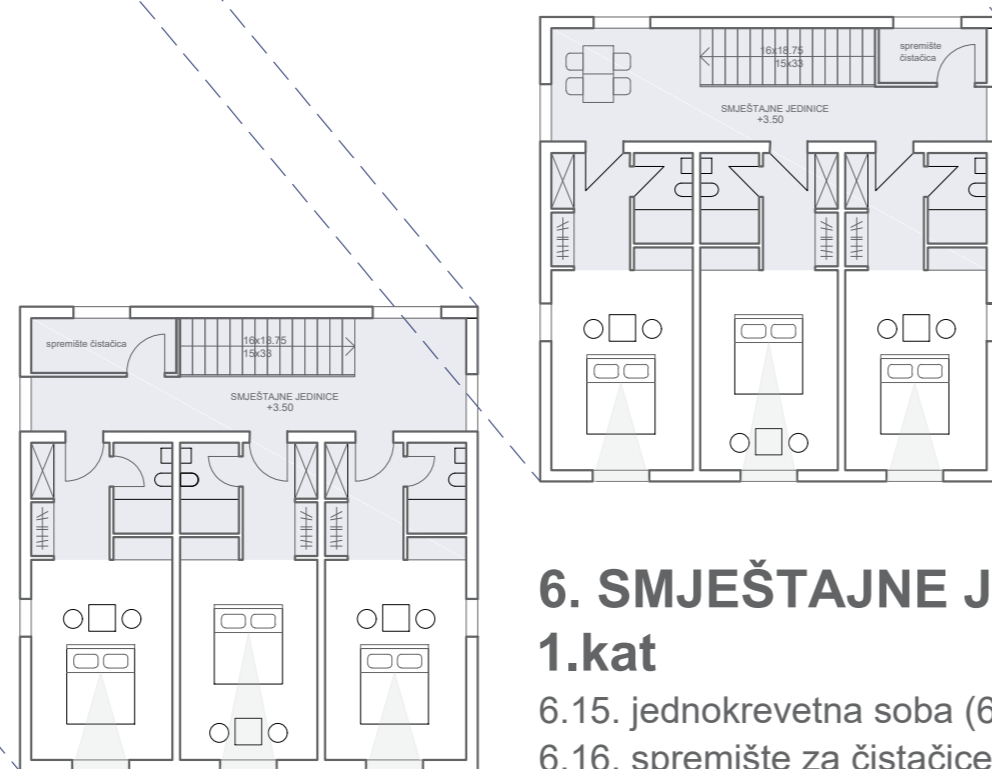

TERAPIJA-BAZENI MORSKE VODE

6. CO-WORKING + BLAGOVAONA+ KUHINJA prizemlje

- 6.1. prostor za co-working
- 6.2. muške sanitarije
- 6.3. ženske sanitarije
- 6.4. čajna kuhinja
- 6.5. blagovaonica
- 6.6. spremište
- 6.7. spremište za piće
- 6.8. spremište za hranu
- 6.9. hladnjače
- 6.10. komora
- 6.11. ured voditelja
- 6.12. otpad
- 6.13. muške garderobe i sanitarije
- 6.14. ženske garderobe i sanitarije

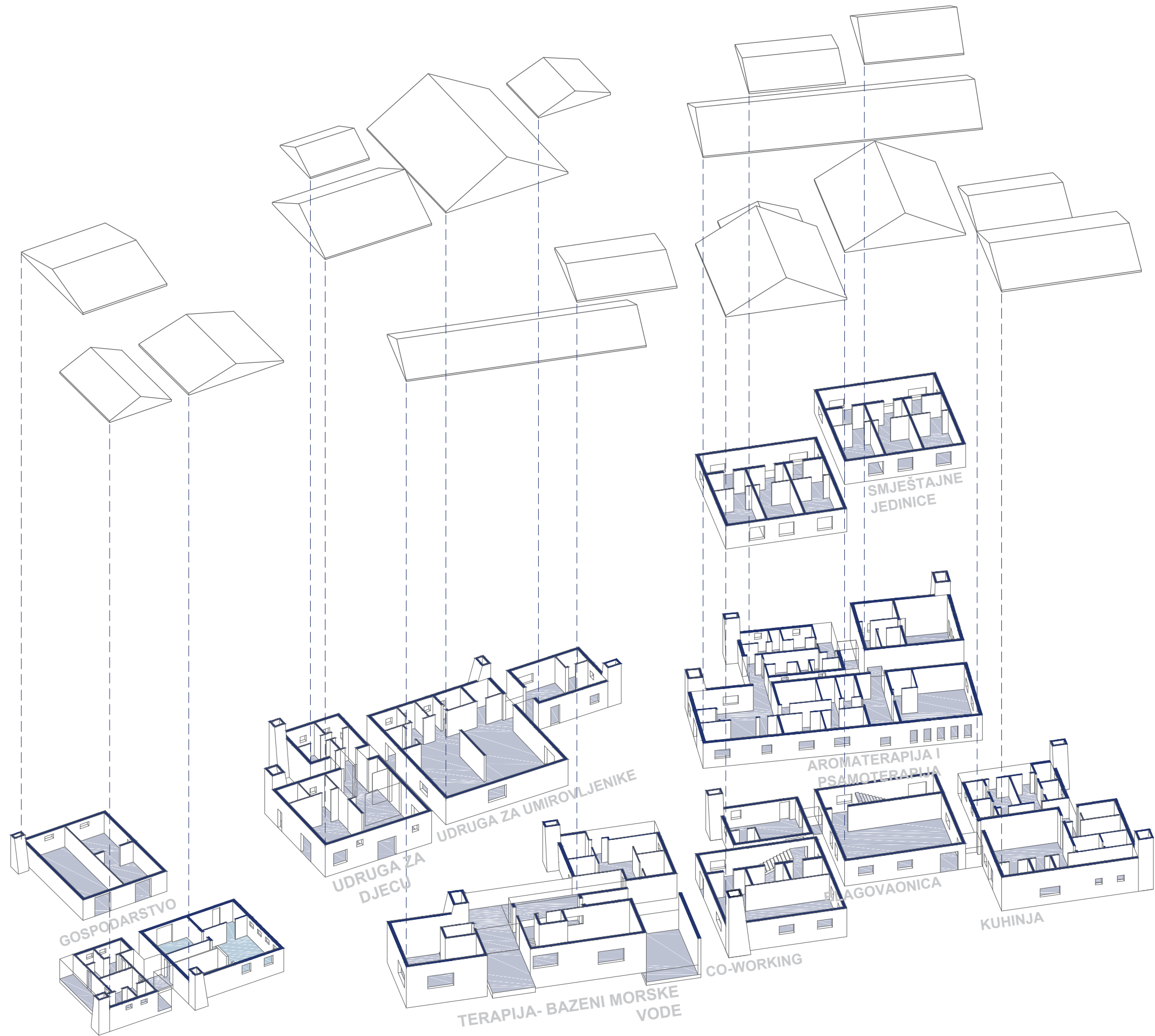

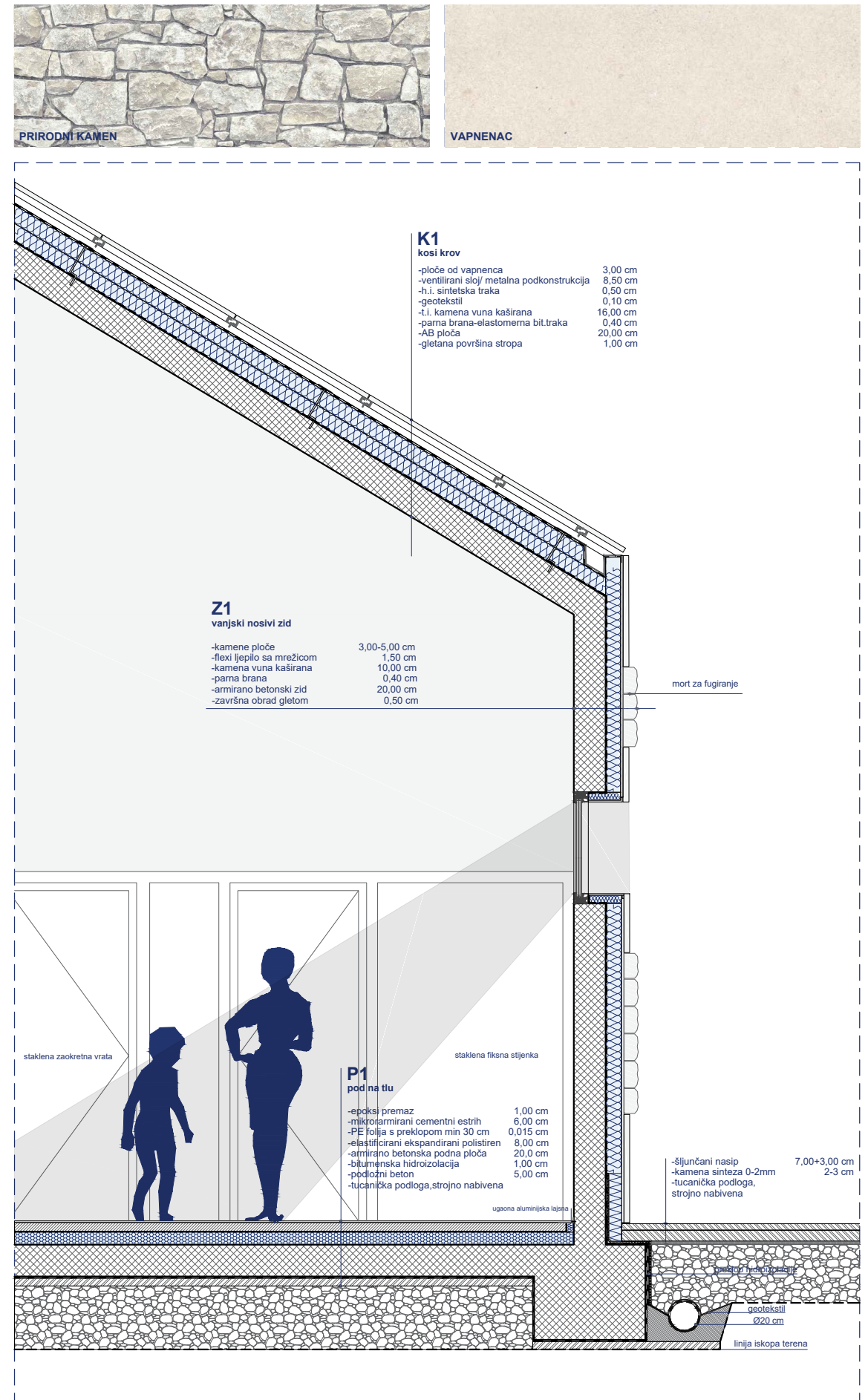
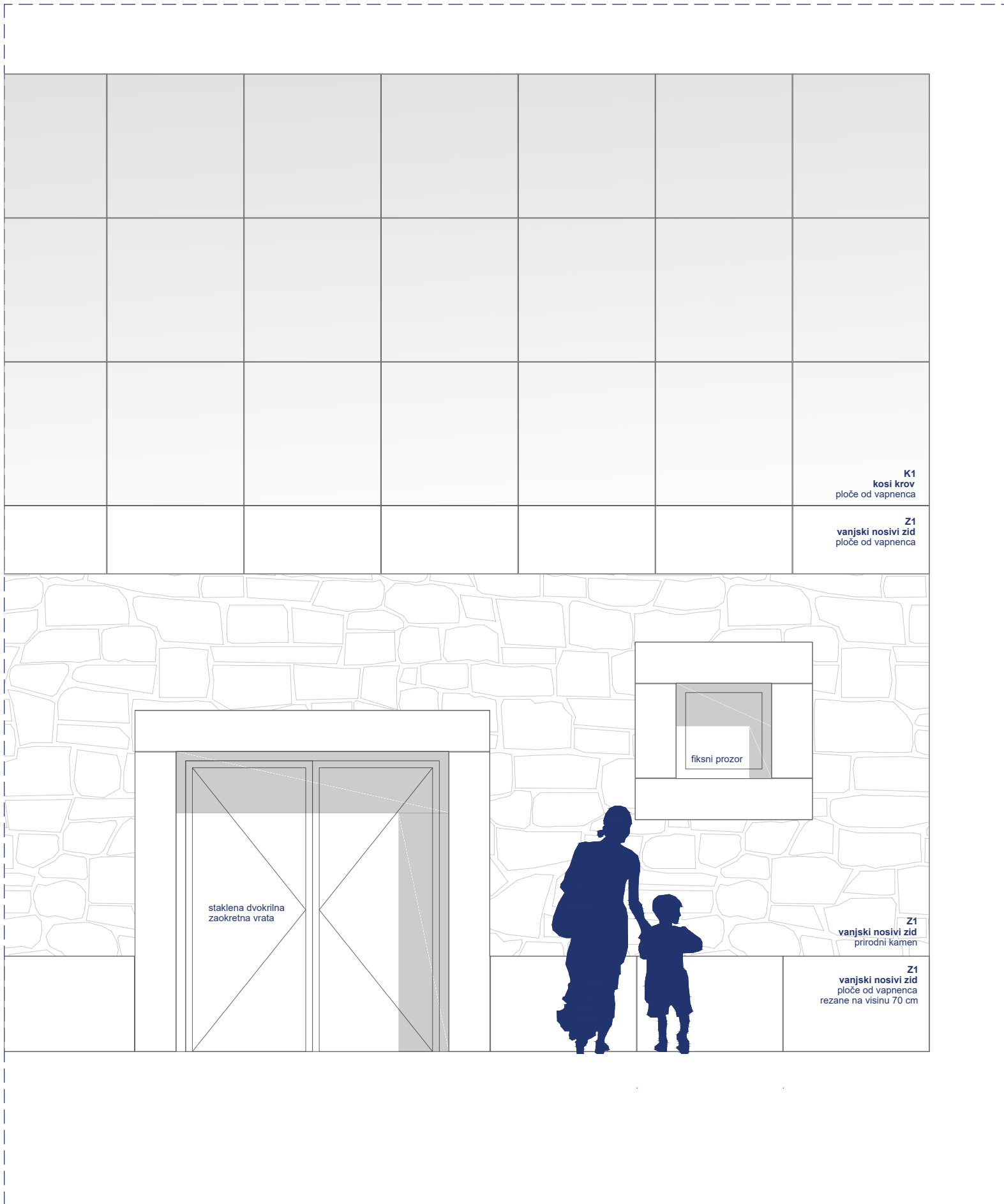
6. SMJEŠTAJNE JEDINICE 1.kat

- 6.15. jednokrevetna soba (6x)
- 6.16. spremište za čistačice (2x)

1. GOSPODARSTVO

1.1. skladište	48,70 m ²
1.2. reciklaža	22,80 m ²
1.3. otpad	24,00 m ²
1.4. garderoba sa sanitarijama i tuš kabinama za radnike u gospodarstvu	18,00 m ² x2
1.5. praonica rublja	20,30 m ²
1.6. prostor za skladištenje čistog rublja	13,10 m ²
1.7. spremište	14,50 m ²
1.8. peglaonica	31,00 m ²
1.9. komunikacije	19,00 m ²

2. UDRUGA ZA DJECU

2.1. ulazni prostor	20,00 m ²
2.2. vjetrobran	5,50 m ²
2.3. radionica za djecu za posebnim potrebama	30,00 m ²
2.4. radionica	39,80 m ²
2.5. spremište didaktičkih sprava	5,70 m ²
2.6. spremište	7,00 m ²
2.7. garderoba sa sanitarijama	32,60 m ²
2.8. komunikacije	6,80 m ²

3. UDRUGA ZA UMIROVLJENIKE

3.1. vjetrobran	5,60 m ²
3.2. ulazni prostor	30,00 m ²
3.3. garderoba sa sanitarijama	13,00 m ² x2
3.4. sanitarije za invalide	7,60 m ²
3.5. radionica br. 1	63,00 m ²
3.6. radionica br. 2	55,70 m ²
3.7. konoba	37,30 m ²
3.8. spremište	4,80 m ²
3.9. komunikacije	5,10 m ²

4. AROMATERAPIJA I PSAMOTERAPIJA

4.1. čekaonica	37,0 m ²
4.2. prijem	22,00 m ²
4.3. ordinacija	12,20 m ² x2
4.4. čajna kuhinja	14,50 m ²
4.5. sanitarije za zaposlenike	6,30 m ² x2
4.6. spremište	7,00 m ²
4.7. soba za terapiju vrućim pijeskom	56,00 m ²
4.8. garderoba sa sanitarijama i tuš kabinama	24,50 m ² x2
4.9. soba za odmor radnika	11,00 m ²
4.10. spremište	6,30 m ²
4.11. soba za aromaterapiju	38,20 m ²
4.12. komunikacije	56,50 m ²

5. BAZENI - TERAPIJA MOREM

5.1. garderoba sa sanitarijama i tuš kabinama	28,40 m ² x2
5.2. strojarnica	3,90 m ²
5.3. sauna	5,00 m ²
5.4. sunčalište	27,70 m ²
5.5. unutarnji bazen hladne morske vode	48,80 m ²
5.6. unutarnji bazen tople morske vode	53,50 m ²
5.7. vanjski bazen tople morske vode	45,00 m ²
5.8. komunikacije	62,00 m ²

6. CO-WORKING

6.1. soba za skupni rad	12,00 m ²
6.2. prostor co-workinga	74,80 m ²
6.3. sanitarije za korisnike co-workinga	9,80 m ² x2

7. SMJEŠTAJNE JEDINICE

7.1. jednokrevetna soba sa kupaonicom	31,30 m ² x6
7.2. spremište za čistačice	5,50 m ² x2
7.3. čajna kuhinja	37,30 m ²
7.4. spremište	4,70 m ²
7.5. komunikacije	45,30 m ²

8. KUHINJA I BLAGOVAONICA

8.1. blagovaonica / sala	96,50 m ²
8.2. garderoba sa sanitarijama i tuš kabinama za osoblje kuhinje	23,00 m ² x2
8.3. ured voditelja	13,00 m ²
8.4. prostorija za otpad	8,30 m ²
8.5. spremište za piće	12,20 m ²
8.6. spremište za hranu	14,00 m ²
8.7. komora	5,00 m ²
8.8. prostorija za hladnjače	7,60 m ²
8.9. kuhinja	56,50 m ²
8.10. komunikacije	32,20 m ²

NETO POVRŠINA

ukupna neto površina: **1904,50 m²**

BRUTO POVRŠINA

prizemlje: **2017,20 m²**
1.kat: **297,00 m²**
ukupna bruto površina: **2314,20 m²**

kig= **1986,45 / 7200 m² = 0,28**
kisN= **2314,20 / 7200 m² = 0,32**

